

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yedinci İçtima

8 . 3 . 1339 Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	34	5. — Yozgad Mebusu Bahri Beye mezuniyet itasına dair Divanı Riyaset kararı	41
2. — Sualler	34	6. — Şubelere intihabedilen reis ve kâtipler	41
1. — İzmit Mebusu Sırrı Beyin, sansür edilen mebus mektupları hakkında Dahiliye Vekâletinden sual takriri	34	7. — Şubelerden encümenlere intihabedilen âza	42:43
2. — Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beyin, üsera iadesine dair Hariciye Vekâletinden sual takriri	34	8. — Bir idare memuru ile bir kâtip intihabı	44
3. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ereğli Kömür Havzası hakkında, Adliye, İktisat ve Dahiliye vekâletlerinden sual takriri	34	9. — Malatya Mebusu Lûtfi Beyin vefatı haberi	44
3. — Azayı kiram muamelâtı	36,40,59	10. — İzmir Mebusu Tahsin Beyin on ay mezun sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı	59:60
1. — Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemalî Beyin Memurun Muhakemat Tetkik Heyeti âzalığundan istifası	36	11. — Bolu Mebusu Dr. Fuad Beye Amerika'da tetkikatta bulunmak üzere mezuniyet itasına dair Divanı Riyaset kararı	60,73,74
2. — Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı	40	12. — Saruhan Mebusu Mustafa Necati ve Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid beylere izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı	60
3. — Dersim Mebusu Ramiz, Gümüşane Mebusu Mehmed Şükrü beylerle Karahisarî Sahib Mebusu Mustafa Hulûsi Efendinin, tam tahsisatla mezuniyet taleplerine dair Divanı Riyaset kararı	40:41	4. — Lâyhalar	34
4. — Burdur Mebusu Veli Beye mezuniyet verilmesine dair Divanı Riyaset kararı	41	1. — Dahilî posta ücretinin tadili hakkında kanun lâyihası	34
		2. — Posta kanunu lâyihası	34
		3. — Kanunu Cezanın birinci babının	

	Sayfa		Sayfa
beşinci faslına zeylen ilâve edilecek mad- deler hakkında kanun lâyihası	34	6. — Hiyaneti vataniyeden dört sene küreğe mahkûm Numan Hoca hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Ad- liye Vekâleti tezkeresi	46
5. — Teklifler	34	7. — Hiyaneti vataniyeden üç sene kü- reğe mahkûm İpsalalı Muallim Hasan Efendi hakkındaki evrakı hükmiyenin gön- derildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	46
1. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Be- yin, İmar Vekâleti teşkili hakkında kanun teklifi (2/691)	34	8. — Hiyaneti vataniyeden dört sene küreğe mahkûm Simavlı Hacı Mehmed hak- kındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	46
2. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Artar vergi hakkında kanun teklifi (2/690)	34:	9. — Hiyaneti vataniyeden küreğe mah- kûm Simavlı Ali Onbaşı hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	46
3. — Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemalî Beyin, Ekmeklerin tartı ile satılma- sı hakkında kanun teklifi (2/689)	35	7. — Takrirler	35,36
4. — Dersim Mebusu Abdülhak Tevfik Beyin, Efradı ahali tarafından makamata resmiyeye vâkı olacak müracaatler hakkın- da kanun teklifi (2/687)	35	1. — Dersim Mebusu Diyar Ağa ile ar- kadaşlarının, Dersim'de inzıbat ve asayişin temini hakkında takriri	35
5. — Saruhan Mebusu Mustafa Necati Beyin, Düşman tahribatının telâfisi hak- kında kanun teklifi (2/692)	35	2. — Dersim Mebusu Diyar Ağa ile ar- kadaşlarının, Elâziz - Dersim - Erzincan yolunun turku umumiyeye meyanaına ithaline dair takriri	35
6. — Dersim Mebusu Diyar Ağa ve rü- fekasının, Dersim'de vücuda getirilecek maarif ve nafia tesisatı için bütçeye yarım milyon lira tahsisat konulmasına dair ka- nun teklifi (2/685)	35	3. — Van Mebusu Hasan Sıddık Beyin, vilâyatı şarkıye muhacirleri hakkında tak- riri	35:36
7. — Diyarbekir Mebusu Kadri Beyin, Tahriri nüfus Kanununun tadiline dair ka- nun teklifi (2/688)	35	4. — İzmit Mebusu Sırrı Beyin, Ada- pazarı Fabrikası hakkında takriri	36
6. — Tezkereler	34,36,46	5. — Siird Mebusu Mustafa Sabri Efen- dinin, Aydın Demiryolunun çifte hatta tah- viline dair takriri	36
1. — Müecceliyeti Askeriye Vergisi Kanununun (B) fıkrasını muaddil 20 Tem- muz 1338 tarihli Kanunun beşinci madde- sinin lüzumu tefsirine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	34	6. — Biga Mebusu Hamid Beyin, Ça- nakkale ve havalisindeki zâbitan ve memu- rini askeriyenin maaşlarına dair takriri	36
2. — Memurin Muhakemat Tetkik En- cûmeninin vazifesinin tesbitine dair Encû- men Riyaseti tezkeresi	36	7. — Batum Mebusu Âkif Beyle arka- daşının, Acara ahalisinden yüz çocuğun Türkiye mekteplerine kaydedilmelerine da- ir takriri	36:37
3. — İstanbul Cemiyeti Umumiyei Be- lediyesinin içtima münasebetiyle Meclise şehrin teşekkürat ve ihtiramatını bildiren telgrafa dair Dahiliye Vekâleti tezkeresi	46	8. — Ardahan Mebusu Server Beyin, Meclis içtima salonunda sigara içilmemesi- ne dair takriri	37
4. — Hiyaneti vataniyeden üç sene kü- reğe mahkûm Tahsin Efendi hakkındaki ev- rakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adli- ye Vekâleti tezkeresi	46	9. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Köy Kanununun müstacelen müzakeresi edilmesine dair takriri	37,38:40
5. — Hiyaneti vataniyeden müebbet küreğe mahkûm Seydişehirli Hafız Muhid- din Efendi hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezke- resi	46	10. — Erzincan Mebusu Tefrik Beyle rûfekasının, Vilâyatı Şarkıye muhacirleri- nin dört ay askerlikten tecillerine dair tak- riri	37:38

	Sayfa		Sayfa
11. — Diyarbekir Mebusu Kadri Beyin, Siverek'te bir Ziraat Mektebi ve Nümune Çiftliği tesisine dair takriri	38	hitama erdiğine dair Kongre Reisi Kâzım Karabekir Paşadan mevrut telgraf	46
12. — Muş Mebusu Osman Kadri Beyin, Muş'a celbedilecek ziraat aletleri hakkında takriri	38	9. — Mazbatalar	47,59
13. — Ertuğrul Mbusu Necib Beyin, jandarmalar hakkında Dahiliye Vekâletinden temenni takriri	38	1. — Arpaçay - Sarıkamış ve havalisi demiryollarının 1338 senesi tahsisatına dair kanun lâyihası ve Nafia ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları	47:48
14. — Karahisarı Şarki Mebusu Ali Sururi Efendinin, mebusların senevi tahsisatının dört taksitte itasının usul ittihazına dair takriri	43	2. — Sivas Mebusu Rasim Beyin Meclis bütçesinin harcırah maddesine 60 bin lira ilâvesine dair kanun teklifi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını (2/693)	59
8. — Muhtelif evrak	44	10. — Müzakere edilen maddeler	48
1. — Meclisin dördüncü içtima senesine girmesi münasebetiyle Afganistan Sefiri Sultan Ahmed Han'dan mevrut tebrik telgrafı	44:45	1. — Arpaçay Sarıkamış ve havalisi demiryollarının 1338 senesi tahsisatına dair kanun lâyihası ve Nafia ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları	48:59, 72,72:73,76:77
2. — Meclisin dördüncü içtima senesine girmesi münasebetiyle Rusya Şûralar Cumhuriyeti Türkiye Mümessili Aralof Yoldaştan mevrut tebrikname	45	2. — Sivas Mebusu Rasim Beyin, Meclis bütçesinin harcırah maddesine 60 bin lira ilâvesine dair kanun teklifi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını	60:61, 72,73,75:76
3. — Meclisin dördüncü içtima senesine girmesi münasebetiyle Maverayı Kafkas Şûralar Cumhuriyeti Türkiye Mümessili Zeynelof'tan mevrut tebrikname	45:46	3. — Ergani Mebusu Sırrı Beyle rüfeka-sının Nisabı Müzakere Kanununun altıncı ve sekizinci maddelerinin tadiline dair kanun teklifi ve Kanunu Esasi Encümeni mazbatasını (2/665)	61:72,72,77:78
4. — İktisat Kongresinin vazifesinin			

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,25

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTIPLER : Hakkı Bey (Van), Mazhar Bey (İstanbul)

REİS — Celseyi küşadediyorum. Zaptı sabık hulâsası okunacaktır.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Reisisani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Heyeti idare ve kâtipler intihabatına başlanarak tasnifi âraya kadar celse tatil edildi.

İkinci celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat D'van Kitabetine 168 rayle Hakkı Bey (Van), 165 rayle Âtîf Bey (Kayseri), 141 rayle Ref'k Bey (Konya), 137 rayle Hüsnü Bey (Bitlis), 133 rayle Mazhar Bey (Üsküdar)ın intihabedildikleri tebliğ olunarak celse hafiyeye geçildi.

2. — SUALLER

1. — İzmit Mebusu Sırrı Beyin, Sansür edilen mebus mektupları hakkındaki sual taktiri Dahiliye Vekâletine,

2. — Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beyin, üsera iadesi hakkındaki sual taktiri Hariciye Vekâletine,

3. — Tunalı Hilmi Beyin Ereğli Kömür Havzası hakkındaki sual taktiri Adliye, İktisat Dahiliye vekâletlerine havale edilmiştir.

Reisvekili	Kâtip	Kâtip
_____	Hakkı	_____

REİS — Efendim Zabıt hakkında mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Zaptı sabık aynen kabul edilmiştir.

4. — LÂYİHALAR

1. — *Dahilî posta ücretinin tadili hakkında kanun lâyihası*

REİS — Dahilî posta ücretinin tadili hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var. Posta ve Telgraf Encümenine havale ediyoruz.

2. — *Posta kanunu lâyihası*

REİS — Posta lâyihai kanuniyesinin gönderildiğine dair Heyeti Vekile tezkeresi var. Posta Telgraf Encümenine gönderiyoruz.

3. — *Kanunu Cezanın birinci babının beşinci faslına zeylen ilâve edilecek maddeler hakkında kanun lâyihası*

REİS — Kanunu Cezanın birinci babının beşinci faslına müzeyyel mevaddı kanuniyeye revlen ilâve edilecek lâyihai kanuniyenin gönderildiğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var. Adliye Encümenine havale ediyoruz.

6. — TEZKERELER

1. — *Müecceliyeti Askeriye Vergisi Kanununun (B) fıkrasını muaddil 20 Temmuz 1338 tarihli Kanunun beşinci maddesinin lüzumu tefsirine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — Müecceliyeti Askeriye Kanununun tefsirine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var. Müdafaa-i Milliye Encümenine havale ediyoruz.

5. — TEKLİFLER

1. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, İmar Vekâleti teşkili hakkında kanun teklifi (2/691)*

REİS — İmar Vekâleti teşkili hakkında Bolu Mebusu Hilmi Beyin teklifi kanunisini Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

2. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Artar vergi hakkında kanun teklifi (2/690)*

REİS — Artma Vergi hakkında Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin teklifi kanunisi var. (Artma vergi ne demektir, sesleri)

SALİH Ef. (Erzurum) — Artma Vergisi diye köylünün ayağında kalan son çarışımı da yiyecekler.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Artar Vergisi, yani Müterakki Vergi Kanunudur, efendim. (Gürlütüler)

REİS — Efendim Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

3. — *Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyin, Ekmeklerin tartı ile satılması hakkında kanun teklifi (2/689)*

REİS — Ekmekğin tartılarak satılması hakkında Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyle rüfekasının teklifi kanunilerini Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

4. — *Dersim Mebusu Abdülhak Tevfik Beyin, Efradı ahali tarafından makamı resmiyeye vâkı olacak müracaatler hakkında kanun teklifi (2/687)*

REİS — Devairi resmiyede takfbedilecek evraka dair Dersim Mebusu Abdülhak Tevfik Beyin teklifi kanunisi var. Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

5. — *Saruhan Mebusu Mustafa Necati Beyin, Düşman tahribatının telâfisi hakkında kanun teklifi (2/692)*

REİS — Düşman tahribatının telâfisi hakkında Saruhan Mebusu Necati Beyle rüfekasının teklifi kanunisi var. Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

6. — *Dersim Mebusu Diyab Ağa ve rüfekasının, Dersim'de vücuda getirilecek maarif ve nafra tesisatı için bütçeye yarım milyon lira tahsisat konulmasına dair kanun teklifi (2/685)*

REİS — Dersim mekâtibi iptidaiyesi için bütçeye tahsisat ilâvesine dair Dersim mebuslarının teklifi kanunisini Muvazenei Maliye Encümenine gönderiyoruz.

7. — *Diyarbakir Mebusu Kadri Beyin, Tahrirî nüfus Kanunununun tadiline dair kanun teklifi (2/188)*

REİS — Tahrirî nüfus Kanunununun tadili hakkında Diyarbakir Mebusu Kadri Beyin teklifi kanunisi var. Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

7. — TAKRİRLER

1. — *Dersim Mebusu Diyab Ağa ile arkadaşlarının, Dersim'de inzibat ve asayişin temini hakkında takriri*

REİS — Dersim'de temini inzibat ve asayiş hakkında Dersim mebuslarının temenni takriri vardır. Dahiliye Vekâletine havale ediyoruz.

2. — *Dersim Mebusu Diyab Ağa ile arkadaşlarının, Elâziz - Dersim - Erzincan yolunun turku umumiye meyânına ithaline dair takriri*

REİS — Elâziz - Dersim - Erzincan tariki-nin turku umumiye meyânına ithaline dair Dersim mebuslarının temenni takririni Nafia Vekâletine havale ediyoruz.

3. — *Van Mebusu Hasan Sıddık Beyin, vilâyatı şarkıye muhacirleri hakkında takriri*

REİS — Vilâyatı şarkıye muhacirleri hakkında Van Mebusu Sıddık Beyin takriri var. Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâletine havale ediyoruz.

HÜSEYİN B. (Erzincan) — Reis Bey takrir okunsun ve tasviben gönderilsin Dahiliye Vekâletine.

REİS — Efendim, tasvip dahi olsa bir temenniden ibarettir. Bir kanun olmadıkça tasvibin mahiyeti yine temenniden ibarettir. Binaenaleyh, tasvibe lüzum yoktur.

HÜSEYİN B. (Erzincan) — Tasvibolursa tesiri olur. İş süratle çıkar.

REİS — Efendim, tasvip de bir temennidir. Binaenaleyh, vekâleti aidesine havale ederiz.

DURAK B. (Erzurum) — Bu mesele çok ehemmiyetlidir, Reis Beyefendi. Müsaade buyurun da izah edeyim. Bu noktaya vekâleti aidesinin ve Meclisi Âlinin de nazarı dikkatini celb ederim. Bugün gazetelerde okuduğumuza göre Şark Cephesinden buraya yazılıyor. Sarıkamış'a birçok muhacirler gelmiştir. Bunlar aklıktan ölmektedirler. Nihayet buradan bin lira kadar bir para gönderilebiliyor. Bu muhacirler ölüme mahkûmdurlar. Rica ederim, bun-

lara bir çare bulunuz. Hiç olmazsa memlekette kalan insanları kurtaralım.

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim, İstanbul'dan Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâletine oldukça mühim bir para geldi. Ve bu para gibi mülteci ve muhacîrinin memleketlerine gönderilmesi ve refahı için sarf edilecekti. Rica ederim, muhacîrine mahsus bir para vardır. Bu para muhacîrine verilsin.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Öyle bir para yoksa bile Muvazeneden verelim.

SALİH Ef. (Devamla) — Vardır, efendim. Mevcut para vardır. Bu para ile muhacîrini memleketlerine göndersinler.

REİS — Vekâletın nazarı dikkatini celbederiz.

SALİH Ef. (Devamla) — Efendim mevcut para vardır. Vekâleti ârdesine tasvîben havale edilsin. (Tasvîben gitsin sadaları)

REİS — Efendim Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâletine gönderiyoruz.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Reis Bey müzakere açınız. Böyle nasıl olur?

1. — *İzmit Mebusu Sırrı Beyin, Adapazarı Fabrikası hakkında tavrı*

REİS — Adapazarı Fabrikası hakkında İzmit Mebusu Sırrı Beyin temenni tavrı var. Maliye ve Müdafaa-i Milliye Vekâletlerine.

3. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyin Memurın Muhakemat Tetkik Heyeti âzalığından istifası*

REİS — Muhakemat Heyeti âzalığından istifasına dair Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyin tavrı vardır.

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Muhakemat Heyeti âzalığından esbabı âtiyeye mebnî istifa ediyorum :

1. — Tetkik edilecek evrakın her birisi bir mesele mühimmedir. Devletin elyevm mer'i olan bilûmum kavanin ve nizamât ve talimatnameleriyle sabık nezaret ve lâhik vekâletlerin muharreratı umumiye mecmuaları elde bulunmadıkça bu mühim mesail hakkında beyanı fikir ve mütalâa adaletsizliğe sebebiyet verir.

2. — Muktazi vesaite malikiyet temin edil-

se bile bu mühim mesail ile lâyük olduğu derecede istigale mebusluk vazaifi sureti katiyede mânidir.

3. — Her halde Şûrayı Devlet teşkilâtına ihtiyaç vardır.

Kastamonu
Abdülkadir Kemali

REİS — Efendim bu bir istifanamedir. Binaenaleyh yerine diğer birisi intihabedilecektir. En çok rey alan Siverek Mebusu Abdülgani Beydir. Malûmuâliniz usulümüz veçhile en çok rey alan arkadaşımız inhilâl eden âzalığa intihabediliyordu; binaenaleyh Abdülkadir Kemali Beyin yerine Abdülgani Beyin devam etmesi lâzımgelir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Lûtfi Bey de Muhakemat Encümeninde idi. Maatteessüf vefat etmiştir. Onun yerine de intihap lâzımdır.

REİS — Efendim, lûtfen şimdi Abdülgani Beyin âzalığını reyi işari ile reyi âlinize vaz' ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın. Abdülgani Bey Muhakemat Heyeti âzalığına memuriyeti kabul edilmiştir.

2. — *Memurın Muhakemat Tetkik Encümeninin vazifesinin tesbitine dair Encümen Riyaseti tezkeresi*

REİS — Memurın Muhakemat Encümeninin tesbiti vazaifi hakkında Encümen Riyasetinin tezkeresi vardır, Dahiliye Encümenine gönderiyoruz.

5. — *Sıird Mebusu Mustafa Sabri Efendinin, Aydın Demiryolunun çifte hatta tahviline dair tavrı*

REİS — Aydın şimendifer hattının çifte hatta tahvili hakkında Sıird Mebusu Mustafa Sabri Efendinin temenni tavrı vardır. Nafia Vekâletine havale ediyoruz.

6. — *Biga Mebusu Hâmid Beyin, Çanakkale ve havalisindeki zâbitan ve memurini askeriyenin maaşlarına dair tavrı*

REİS — Çanakkale ve havalisi memurini askeriyesi maaşatı hakkında Biga Mebusu Hamid Beyin temenni tavrı vardır. Maliye Vekâletine gönderiyoruz.

7. — *Batum Mebusu Âkif Beyle arkadaşının,*

Acara ahalisinden yüz çocuğun Türk mekteplerine kabul edilmelerine dair takriri

REİS — Acara ahalisinden yüz çocuğun mekteplere kabulü hakkında Batum Mebusu Âkif Efendi ile refikimin temenni takriri vardır. Maarif, Sıhhiye ve Muaveneti İctimaiye vekâletlerine gönderiyoruz.

8. — *Ardahan Mebusu Server Beyin, Meclis içtima salonunda sigara içilmemesine dair takriri*

REİS — Salonunda sigara içilmemesi hakkında Ardahan Mebusu Server Beyin temenni takriri vardır.

Riyaseti Celileye

Meclisi Âlinin içtima ettiği büyük salonda hiçbir vakit sigara içilmemesi hakkında levha konduğu ve ricalar edildiği ve hattâ bir takrir üzerine Meclisi Âliden karar dahi sâdır olduğu halde rüfekadan bir kısmı bunların hiçbirine riayet etmemekte ve salon sıhhati umumiyemizi ihlâl edecek derecede mavi bir dumanla hali işbaa gelmektedir. Buna çaresiz olmasını dahi, icab-ederse salonda her sigara içenden her defası için bir lira cezayı nakdî Himayietfal menfaatine tahsil edilmek suretiyle de kuvvei teyidiye vaz'ına bir karar verilmesini arz ve teklif ederim.

Ardahan
Server

SALİH Ef. (Erzurum) — Reis Bey, bir şey arz edeceğim. Böyle dar bir memleketin dar bir yerinde fedakârane ifayı vazife eden bir zat her nerede olsa sigarasını içer. Reisin kürsüsünde de içer. Çünkü zaruret vardır.

REİS — Efendim bu müzakere edilecek bir şey değildir. İnzabat meselesidir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Meclisin kutsiyeti meselesidir.

REİS — Bu takriri reye vaz'etmiyorum. (Hacet yok sadaları)

9. — *Bolu Mebusu Tunah Hilmi Beyin, Köy Kanununun müstacelen müzakere edilmesine dair takriri*

REİS — Köy Kanununun müstacelen müzakeresi hakkında Bolu Mebusu Hilmi Beyin temenni takriri vardır. Köy Kanununun müstacelen müzakeresini teklif ediyorlar. Bunun Nevahi Kanuniyle alâkası vardır. Arzu buyursanız

Nevahi Kanuniyle birlikte müzakere edilsin. Bu şekilde müzakeresini reyi âlinize vaz'ediyorum.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Müsaade eder misiniz efendim? Arkadaşlar Heyeti Celileniz meyanında Nevahi Kanununa taraftar olan arkadaşlardan - zannınca - daha şiddetli bir taraftar varsa o da bu âçiz arkadaşımızdır. Fakat Meclisin icrai ve teşriî salâhiyetinin çokluğu dolayısıyla maalesef bu pek mühim olan kanun lâyihasının elden çıkarılması iki seneden beri kabil olamadığı gibi zannı âcizaneme göre bu meselenin intacı bu Meclise nasibolamayacaktır.

Binaenaleyh, müzakere etmekte bulunduğu - bundan bir sene evvel teklif etmiş olduğum Köy Kanununun gayetle basit olduğundan müzakeresi değil, bir kere daha Dahiliye Encümenince gözden geçirilerek müzakere edilmesini teklif ediyorum. Eğer Dahiliye Encümeni bu kanun lâyihası dolayısıyla beş on dakikalık, bir iki saatlik vaktini izaa edecek olursa, memleketin selâmeti âtisi itibariyle ve bilhassa köylünün asayişe olan eşeddi ihtiyacı dolayısıyla zannediyorum ki vakit zayi edilmiş olmaz. Binaenaleyh Heyeti Celilenizden istirhamım şudur. Çok rica ederim, şu Köy kanun lâyihasını Dahiliye Encümeni lütfen, tenezzülen, memlekete merhameten bir kere daha gözden geçirsin. Bunun Dahiliye Encümenine doğrudan doğruya havalesini teklif ediyorum.

REİS — Efendim bir ciheti Zabıt Kaleminden istizah ediyoruz. O gelinceye kadar diğer hususata geçiyoruz.

10. — *Erzincan Mebusu Tuvfik Beyle rüfekasının, Vilâyatı Şarkıye muhacirlerinin dört ay daha askerlikten tecillerine dair takriri*

REİS — Vilâyatı Şarkıye muhacirlerinin askerlikten dört ay daha tecilleri hususunun tasviben Müdafaai Milliye Vekâletine tebliğine dair Erzincan Mebusu ve rüfekasının takriri var, Müdafaai Milliye Vekâletine gönderiyoruz. (Okunsun sesleri)

Riyaseti Celileye

Vilâyatı şarkıye muhacirinine memleketlerine gitmek üzere verilmiş olan mühletin sonu şiddeti şitaya tesadüf etmesi ve zaten Hükümetçe kâfi derecede işe ve nakliye masrafı temin edilememesi bunların en ziyade muhtac olan aksamını buralarda bırakmış, şimdi ise

verilen müddet munkazi olduğundan, bahsile muhacirinden mükellefiyeti askeriye dâhilinde bulunanlar, bikes ailelerinden teeridedilerek silâh altına sevk edilegemekte bulunmuştur. Bunların böyle vâdii gurbette ailelerini, bikes ve iaşesiz bırakmak hem kendilerinin firarını, hem ailelerinin mağduriyetini mucip bulunmuş olduğundan memleketlerine muvasalatlarında ailelerini me'valarına bırakarak huzuru kalble vazifei askeriyelerini ifa etmek üzere bunların 1 Mart 1339 senesinden itibaren dört ay daha temdiiden askerlikten tecilleri hususunun tasviben Müdafaai Milliye Vekâletine tebliğini teklif ederiz.

Erzincan		Van
Tevfik		Hasan Sıddık
Muş		Muş
Ali Rıza		İlyas Sâmî
Erzurum	Gümüşane	Gene
Mustafa Durak	Mehmed	Ali Haydar
Çorum	Erzurum	Bursa
Ferid	Asım Vasfi	Şeyh Servet
Ergani	Siird	Karesi
Mahmud	Mehmed Kadri	İbrahim
Muş	Siird	Bayezid
Ahmed Hamdi	Neemeddin	Şevket
Bitlis	Bitlis	Bitlis
Arif	Yusuf Ziya	Resul
Erzurum		Hakkâri
Süleyman Necati		Mehmed Tufan
Dersim	Bitlis	Yozgad
Diyab	Sadullah	Bahri
İzmit	Ergani	Ergani
Sırrı	Hakkı	M. Emin
	Siird	
	Mehmed Salih	

REİS — Efendim, tasvip yoktur. Temenni mahiyetinde Müdafaai Milliye Vekâletine gönderiyoruz.

11. — *Diyarbakir Mebusu Kadri Beyin, Siverek'te bir Ziraat Mektebi ve Nümune Çiftliği tesisine dair tavriri*

REİS — Siverek'te bir Ziraat Mektebi ve Nümune Çiftliği tesisi hakkında Diyarbakir Mebusu Kadri Beyin tavriri var. İktisat Vekâletine havale ediyoruz.

12. — *Muş Mebusu Osman Kadri Beyin,*

Muş'a celbedilecek ziraat aletleri hakkında tavriri

REİS — Muş'a celbedilecek alâti ziraiye hakkında Muş Mebusu Osman Kadri Beyin temenni tavriri İktisat Vekâletine havale ediyoruz.

13. — *Ertuğrul Mebusu Necib Beyin, jandarmalar hakkında Dahiliye Vekâletinden temenni tavriri*

REİS — Ertuğrul Mebusu Necib Beyin Dahiliye Vekâletinden temenni tavriri var. Dahiliye Vekâletine gönderiyoruz.

Efendim, Hilmi Beyin müstacelen müzakeresini teklif ettiği Köy Kanunu Dahiliye Encümenine gitmiş, üç ay zarfında intacedilmediği için talep üzerine ruznâmeye alınmış. Hilmi Bey şimdi bu kanunun tekrar Dahiliye Encümeninde tetkikini istiyorlar. Maahaza Dahiliye Encümenine gitmiş, üç ay zarfında intacedilmediği için nizamname mucibince ruznâmeye alınmıştır.

HAYDAR B. (Van) — Öyle değildir. Müsaade buyursanız arz edeceğim. Hilmi Bey bu kanun lâyihasını, daha Nevahi Kanunu Dahiliye Encümeninde müzakere olunmazdan evvel vermişti. Biz bunu okumuştuk ve lâzımgelen cihetlerini aldık. Fakat Hilmi Bey arzu ediyorlardı ki, olduğu gibi, heyetiyle alalım. Bu kabil olmadı. Sonra Nevahi Kanununun müzakeresine başlandı ve denildi ki, arkadaşlar müzakere esnasında bir tavriri arz ettikleri mevaddı Heyeti Umumiyeye arz etsinler. Heyeti Umumiye kabul ederse biz de kemali memnuniyetle kabul ederiz dedik. Burada üç ay zarfında intacedilmediği için Dahiliye Encümeni vazifesini yapmamış, vazifesine bakmamış, okumamış gibi tahtie mahiyetinde Mecliste bir fikir hâsıl oluyor. Bunun vâkı olmadığını arz etmek için buraya çıktım.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendiler, arkadaşlar (Gürültüler), (Patırtılar) arkadaşlar, istirahat ederim... (Patırtılar)

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bu pek ayıptır.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Söz söylemek herkesin hakkıdır.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Siz, sâkit ve sâmit duruncaya kadar ben de böyle duracağım.

Arkadaşlar (Gürültüler) Reis Efendi Hazretleri şurada kapak vurmakta olan zata sorunuz. Köy Kanununu değil acaba köyün ne demek olduğunu biliyor mu? Rica ederim benim hakkı kelâmıma tecavüz eden adamlara ben de mukabele ederim.

KADRİ B. (Siird) — Sözüni geri al. Herkes senin gibi serseri midir?

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Arkadaşlara taarruz etmeyiniz.

KADRİ B. (Siird) — Benim köyüm var bu memlekette. Senin köyün yoktur.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bu adamın söylediği bir şeye taallük etmiyor ki.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Arkadaşlar, memleketin temelinden bahseden arkadaşınızı bir parça dinleyiniz. Bu memleketin efendisi köylü diye bağırın sizler (Hâşa biz demedik sesleri) Köyü yıkmak mı istiyorsunuz? (Gürültüler) Her hangi mütalâa mübah değil bu gürültü meyânında. Arkadaşlar, geçen sene, evvelki sene Dahiliye Encümenine Riyaset etmiş, Mazbata Muharrirliğinde bulunmuş olan Haydar Bey, hilâfı hakikat beyanatta bulunmuştur (Gürültüler)

Dr. ABİDİN B. (Lâzistan) — Haydar Bey senin hocandır.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Arkadaşlar, Haydar Bey hilâfı hakikat beyanatta bulunmuştur. (Gürültüler, şiddetli patırtılar) Çünkü Köy Kanununu müzakere etmemişlerdir. (Patırtılar, devam sesleri)

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bari sen de kimseye tecavüz etme.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Eğer beni encümene davet etmiş olduklarına dair encümen arkadaşlarımdan evvelki seneninkinden, geçen seneninkinden iki değil, bir kişiyi işhadedebilirse sözümü geri alırım. Haydar Bey birkişi işhadedebilirse on bir yaşından beri âşık olduğum köyün hakkı namına sözümü geri alırım. Katiyen arkadaşlar. Encümen beni çağırmamıştır. Dinlememiştir ve lâyiham encümende resmen dinlenmemiştir. Encümen katiyen benim lâyihamı intacetmemiş olduğu için yalnız, benim talebim üzerine Nevahi Kanunu ile beraber müzakere edilmek üzere buraya sevk edilmişti. Halbuki efendiler, altı ay, bir sene encümende sürüncemede kaldı. On bir, on iki ay sonra Nevahi Kanununun müza-

keresine başlanabildi. Arkadaşınız şuradan istirham etti ve dedi ki, hiç olmazsa bu Köy Kanunu da Nevahi Kanunu ile tevhidedsin. On bir ay sonra istirhamda bulunduğum halde - Nizamnamei Dahili mucibince bir sahibi lâyiha üç ay sonra böyle bir istirhamda bulunacağına göre - Heyeti Celileniz maattessüf ruznameye almamıştır.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Canım, on bir ay niye uyudun?

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Arkadaşlar; yeni sene geldi, yeni bir encümen geldi. İstirhamım gerek Hükümetin nahiye, daha doğrusu İdarei kura ve nevahi Kanunu, gerek, yine Türkçe olmıyan, encümenin İdarei nevahi Kanunu kabul edilse bile arkadaşlar bu memlekette köye, köy muhtarlığına, köy temeline yüzde yetmiş, yüzde doksan dokuz kadar muhtaç kalacağız. Binaenaleyh köy lâyihai kanuniyesine yine ihtiyacı katı vardır. Arkadaşlar istirhamım benim lâyihamı bir kere daha Dahiliye Encümenine havale buyurunuz. Tetkik olunsun, istirhamım bundan ibarettir.

REİS — Efendim, Hilmi Beyin talebi, her ne suretle olursa olsun, ruznameye alınmış olan Köy Kanununun yeniden Dahiliye Encümeninde müzakeresini tekliftir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Dahiliye Encümenine gitmemiştir. (Gitmiştir sadaları) Efendim ruznameye katiyen alınmamıştır ve kuyudu tahakkuk etmişimdir.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Reis Bey, Haydar Beyi yalancılıkla itham etmiştir. Haydar Bey gelsin, kürsüde izahat versin.

HAYDAR B. (Van) — Efendim bir başka arkadaş beni bu sözüyle itham etmiş olsaydı cevap verirdim. Fakat Hilmi Beyin muvazenei asabiyesi bozuk olduğu için cevap vermekten vazgeçiyorum. (Alkışlar) Hilmi Beyin teklifinin nazarı itibara alınmaya değer cihetleri olmadığı için encümende nazarı itibara alınmadı.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Makamı Riyasetten istirham ediyorum. Haydar Bey sözünü geri alıyor mu, almıyor mu? Muvazenei asabiyesi bozuk olan bir mebus bu kürsüden söz söylemez. (Patırtılar) Sözlerini kendilerine iade ediyorum. (Şiddetli gürültüler) Muvazenei asabiyem bozuk olmakla iftihar ediyorum. Yaşasın benim köy aşkım.

REİS — Bu kanun teklifinin Dahiliye Encümenine havalesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Reddedilmiştir.

2. — *Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Efendim Divanı Riyasetçe mezuniyetleri tensibedilen arkadaşların mezuniyetlerini reyî âlinize vaz'edeceğim.

Pozan Bey (Urfa) nın üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Ahmed Nuri Efendi (Batım) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Recaî Bey (Trabzon) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Sırrı Bey (Siverek) in üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

İbrahim Süreyya Bey (Saruhan) in temdiden üç ay mezuniyetini (Yok sesleri) kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Osman Kadri Bey (Muş) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Abdülğani Bey (Muş) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Kasım Bey (Muş) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Şeyh Fikri Efendi (Gene) in üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Mustafa Sabri Efendi (Siird) in üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Necib Bey (Ertuğrul) un iki ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Mutlu Ali Rıza Efendi (İçel) in temdiden bir ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Yunus Nâdi Bey (İzmir) in üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Operatör Emin Bey (Bursa) nın üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Hasan Bey (Trabzon) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Mustafa Bey (Antalya) nın temdiden bir ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Sıddık Bey (Çorum) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Server Bey (Ardahan) in üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

İsmet Bey (Çorum) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Rüşdü Bey (Maraş) in üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

3. — *Dersim Mebusu Ramiz, Gümüşane Mebusu Mehmed Şükrü beylerle Karahisarı Sahib Mebusu Mustafa Hulûsi Efendinin tam tahsisatla mezuniyet taleplerine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Dersim Mebusu Ramiz Beyle rüfeka hakkında Divanı Riyaset kararı

Heyeti Umumiyye

Rahatsızlıkları hasibiyle tam tahsisatla ve altışar ay müddetle mezuniyet talebinde bulunan Dersim Mebusu Ramiz ve Gümüşane Mebusu Mehmed Şükrü beylerle muhtacı tebdilhava olduğuna dair raporundan bahsile kezalik tam tahsisatla dört ay mezuniyet talebeden Karahisarı Sahib Mebusu Mustafa Hulûsi Efendinin talepleri Divanı Riyasetin 8 Mart 1339 tarihli birinci içtimanda tetkik ve tezekkür olunmuş ve talepleri veçhile mumaileyhimden Ramiz ve Mehmed Şükrü Beylerin altışar ay ve Mustafa Hulûsi Efendinin dört ay kanuna tevfikân alelâde mezun addedilmeleri tensibolunmuş ise de mezuniyeti mezkûreleri zarfında tam tahsisat itası hakkındaki taleplerinin bilâ mütalâa Heyeti Umumiyye arzı muvafık görülmüş ve tak-

ripleriyle raporlarının sureti musaddakaları merbutan takdim kılınmıştır, efendim.

8 . 3 . 1339
T. B. M. Meclisi
Reisvekili
Musa Kâzım

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Tam tahsisat meselesini kanun çıktıktan sonraya bıraksanız çok iyi olur.

REİS — O halde efendim yalnız mezuniyeti âdiyelerini reyi âlilerine vaz'ediyorum. Tam tahsisat itası hususunu ya tâyini esami ile veyahut kanun çıktığında kanun ile halledersiniz. Binaenaleyh bu zevatın mezuniyeti âdiyelerini reye koyuyorum. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Tam tahsisat meselesi tâyini esami ile veya başka suretle halledilir.

4. — *Burdur Mebusu Veli Beye mezuniyet verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Burdur Mebusu Veli Bey hakkında Divan kararı :

Heyeti Umumiye

Burdur Mebusu Veli Beyin Lozan Konferansına iştirak eden Heyeti Murahhasaya dâhil bulunması hasebiyle İzmir'de kalmıyarak derhal Meclisi Âliye iltihakı lüzumu evvelece Divanı Riyaset ve Muahharan Heyeti Umumiye kararıyla yazılmıştı. Miri mumailiyh rahatsızlığı hasebiyle avdet edemeyeceğini bildirdiği gibi bu kere bir ay muhtacı istirahat olduğuna dair sureti melfuf rapor vürüdüğünden Heyeti Murahhasamızın Ankara'ya muvasalat eylediği 20 Şubat 1339 tarihinden itibaren bir ay müddetle mezun addedilmesi hakkındaki talebinin Heyeti Umumiyenin nazarı takdirine arzı Divanı Riyasetin 8 Mart 1339 tarihli birinci içtimasında tensip kılınmıştır, efendim.

8 . III . 1339

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisvekili
Musa Kâzım

REİS — Efendim Burdur Mebusu Veli Bey İzmir'e gitmişti. Mezuniyet istedi. Divanı Riyaset reddetti. Heyeti Celile de davet etti. İzmir Sıhhiye Müdüriyeti rahatsızlığını tasdik ediyor. Şimdi bir ay izin istiyor. Bir ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

5. — *Yozgad Mebusu Bahri Beye mezuniyet itasına dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Yozgad Mebusu Bahri Beyin dört ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

HÜSNÜ B. (Bitlis) — Bundan bir ay evvel Adliye Vekâletinden bir sual takririmiz vardı. Buna şimdiye kadar cevap verilmedi. Lütfen tekid buyurulsun.

REİS — Tekid ederiz efendim.

6. — *Şubelere intihabedilen Reis ve kâtipler*

REİS — Efendim şubelere intihabedilen Reis ve kâtiplere dair bir evvel var, tensibederse niz okuyalım. (Hayır hayır salona tâlik edilsin, sadaları)

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Salona tâlik edilirse mesele hallolunur. (Tâlik edilsin sadaları)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Esasen Meclisi Mebusanda bu gibi intihabatın Heyeti Umumiyede okunması bir teamül değildir. Beyhude vakit geçirmeye de lüzum yoktur. Mebusanın kıram zaten vâkıf olmuştur. Şu halde kalemece lâzımgelen muamelesinin ierasından sonra salona tâliki icâbeder. (Zapta geçsin sesleri)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Zapta geçirmek zaruridir, usulen lâzımdır.

REİS — Zapta geçmesi zaruridir. Binaenaleyh zapta geçirilir. Yarın da salona tâlik olunur.

Birinci Şube

Reis : Yahya Galib Bey (Kırşehir), Kâtip Osman Kadri Bey (Muş).

İkinci Şube

Reis : Esad Bey (Lâzistan), Kâtip Cevdet Bey (Kütahya).

Üçüncü Şube

Reis : Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), Kâtip İbrahim Bey (Mardin).

Dördüncü Şube

Reis : İlyas Sâmî Ef. (Muş), Kâtip İsmail Suphi Bey (Burdur).

Beşinci Şube

Reis : Naci Bey (Elâziz), Kâtip Neşet Bey (Kângırı).

7. — Şubelerden encümenlere intihabedilen âza

Encümenler

Ser'îye Encümenine intihabedilen âza

Mehmed Ef. (Adana), Hüsnü Ef. (İstanbul), Abdullah Ef. (Bolu), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Rifat Ef. (Konya), Ali Rıza Ef. (Amasya), Abdülgafur Ef. (Karesi), Nusrat Ef. (Erzurum), Mustafa Taki Ef. (Sivas), Fevzi Ef. (Erzincan), Ahmed Nuri Ef. (Batum), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Şeyh Servet Ef. (Bursa), Halil Hulki Ef. (Siird), Emin Ef. (Aydın).

Adliye Encümenine intihabedilen âza

Mehmed Şükrü B. (Karahisarı Sahib), Hacı Tahir Ef. (İsparta), Abdülkadir Kemâlî B. (Kastamonu), Refik Şevket B. (Saruhan), Hamid B. (Biga), Rıza B. (Yozgad), Mustafa Sabri Ef. (Siird), Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), Müfid Ef. (Kırşehir), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Osman Nuri B. (Bursa), Emin B. (Canik), Haydar Lûtfi B. (İçel), Nafiz B. (Canik), Neşet B. (Kângırı).

Dahiliye Encümenine intihabedilen âza

Celâl B. (Gene), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Ali Vefa B. (Antalya), Esad B. (Lâzistan), Faik B. (Cebelibereket), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Durak B. (Erzurum), Zekâi B. (Adana), Midhat B. (Mardin), Haydar B. (Van), Zülfi B. (Diyarbakir), Mazhar B. (Üsküdar), Âtîf B. (Kayseri), Hakkı B. (Van), Yusuf Ziya B. (Bitlis).

Hariciye Encümenine intihabedilen âza

İsmet B. (Çorum), Salâhaddin B. (Mersin), Tahsin B. (İzmir), Faik B. (Cebelibereket), Cevad B. (Bolu), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Hamdi B. (Ertuğrul), Edhem B. (Menteşe), Tahsin B. (Maraş), Hamdullah Subhi B. (Antalya), İsmail Subhi B. (Burdur), Hüsvrev B. (Trabzon), Ziya Hürşid B. (Lâzistan), Hüsvrev Sâmî B. (Eskişehir), Hacı Şükrü B. (Diyarbakir).

Müdafaai Milliye Encümenine intihabedilen âza

Avni B. (Saruhan), İhsan B. (Cebelibereket), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Ali B. (Karahisarı

Sahib), Rıza B. (İstanbul), Necati B. (Bursa), Cemal Pş. (İsparta), Kılıç Ali B. (Gazianteb), Hamdi B. (Ertuğrul), Vâsıf B. (Sivas), Hüsvrev B. (Trabzon), Mustafa B. (Tokad), Rasim B. (Cebelibereket), Abdülgani B. (Siverek), Hacı Şükrü B. (Diyarbakir).

Kavanini Maliye Encümenine intihabedilen âza

Hüseyin B. (Kozan), Şükrü B. (Bolu), Halil İbrahim B. (Ertuğrul), Rifat Ef. (Konya), Necib B. (Mardin), Ahmed B. (Yozgad), İbrahim B. (Mardin), Hacı Ahmed Hamdi Ef. (Muş), Mustafa Sabri Ef. (Siird), Mehmed B. (Biga), Hafız Mehmed B. (Trabzon), Neemeddin B. (Siird), Feyyaz Âli B. (Yozgad), Sıdkı B. (Malatya), Sırrı B. (Ergani).

Muvazenei Maliye Encümenine intihabedilen âza

Hasib B. (Maraş), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Sâmî B. (İçel), Kâzım Hüsnü B. (Konya), Osman B. (Kayseri), Mustafa Necati B. (Saruhan), Reşad B. (Saruhan), Âsım B. (Erzurum), Müfid Ef. (Kırşehir), Ali Cenani B. (Gazianteb), Rasim B. (Sivas), Mustafa B. (Kozan), Feyyaz Âli B. (Yozgad), Bahri B. (Yozgad), Naci B. (Elâziz).

Nizamnamei Dahilî Encümenine intihabedilen âza

Rasim B. (Elâziz), Şevket B. (Bayezid), Besim B. (Kastamonu), Şeref B. (Edirne), Nâdir B. (İsparta), Sıddık B. (Malatya), Sadık B. (Kırşehir), Şevket B. (Sinob), Abdülhak Tefvik B. (Dersim), Nuri B. (Bolu), Celâl Nuri B. (Gelibolu), Ferid B. (Çorum), Ali Şükrü B. (Trabzon), Mahmud Said B. (Muş), Âtîf B. (Bayezid), Ragıp B. (Kütahya).

Lâyiha Encümenine intihabedilen âza

Avni B. (Saruhan), Necib B. (Ertuğrul), Rasim B. (Elâziz), Hamdi B. (Canik), Hilmi B. (Bolu), Sadık B. (Kırşehir), Esad B. (Mardin), Hüseyin B. (Erzincan), Tefvik B. (Erzincan), Derviş B. (Mardin), Sabit B. (Kayseri), Yusuf B. (Denizli), Ziya B. (Sivas), Derviş B. (Bitlis), Hulûsi Ef. (Kastamonu).

İstida Encümenine intihabedilen âza

Ali Saib B. (Urfa), Halil B. (Ertuğrul), Rifat B. (Tokad), Mahmud B. (Ergani), Abdülğani B. (Muş), Remzi Ef. (İsparta), Durak B. (Erzurum), Hacı Feyzi B. (Elâziz), Lûtfi B. (Malatya), Derviş B. (Mardin), Âkif B. (Batum), Behçet B. (Kângırı), Resul B. (Bitlis), Hafız İbrahim Ef. (İsparta), Rüşdü B. (Maraş).

Maarif Encümenine intihabedilen âza

Ziya B. (Mersin), Recai B. (Trabzon), Necib B. (Ertuğrul), Cevdet B. (Kütahya), Hamdi B. (Canik), Besim Atalay B. (Kütahya), Necati B. (Erzurum), Nusrat Ef. (Erzurum), Vasfi B. (Karahisar Şarki), Hamdullah Subhi B. (Antalya), İlyas Sâmi Ef. (Muş), Muhiddin Baha B. (Bursa), Âtîf B. (Kayseri), Rasih Ef. (Antalya), Hafız İbrahim Ef. (İsparta).

Posta ve Telgraf Encümenine intihabedilen âza

Yahya Galib B. (Kırşehir), Şeyh Fikri Ef. (Gene), Arslan B. (Maraş), Vehbi B. (Bitlis), Sadettin B. (Menteşe), Necati B. (Bursa), Hasan Tahsin B. (Antalya), Fikri Faik B. (Gene), Hamdi B. (Gene), Sırrı B. (İzmit), Vâsif B. (Sivas), Tufan B. (Hakkâri), Hakki B. (Van), Mahmud Said B. (Muş), Ziya B. (Sivas).

Nafia Encümenine intihabedilen âza

Recai B. (Trabzon), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Hasib B. (Maraş), Arif B. (Konya), Sadettin B. (Menteşe), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Neşet B. (İstanbul), Lûtfi B. (Malatya), İbrahim B. (Karesi), İsmail Subhi B. (Burdur), Server B. (Ardahan), Osman B. (Lâzistan), Numan Usta (İstanbul), Emin B. (Erzincan), Âtîf B. (Bayezid).

Defteri Hâkani Encümenine intihabedilen âza

İsmet B. (Çorum), Sıddık B. (Çorum), Rifat B. (Tokad), Nâdir B. (İsparta), Remzi Ef. (İsparta), Arif B. (Konya), Şevket B. (Sinob), İbrahim B. (Karesi), Halil İbrahim Ef. (İzmit), Mehmed B. (Biga), Kadri B. (Diyarbakir), Rıza Vamık B. (Sinob), Fahred-

din B. (Kars), Hulusi B. (Kastamonu), Resul Ef. (Bitlis).

Sihhiye ve Muaveneti İçtimaiye Encümenine intihabedilen âza

Operatör Emin B. (Bursa), İsmail B. (Erzurum), Osman Kadri B. (Muş), Ali B. (Karahisar Sahib), Hilmi B. (Bolu), Fikret B. (Kozan), Mazhar B. (Aydın), Fuad B. (Bolu), Mustafa B. (Gümüşane), Dr. Mustafa B. (Kozan), Zülfü B. (Diyarbakir), Dr. Abidin B. (Lâzistan), Dr. Haydar B. (Gene), Fahreddin B. (Kars).

İrşat Encümenine intihabedilen âza

Mehmed Ef. (Adana), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Âkif B. (Burdur), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Âlim Ef. (Kayseri), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), Şemseddin Ef. (Ankara), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), İlyas Sâmi Ef. (Muş), Kadri B. (Diyarbakir), Fevzi Ef. (Batum), Şeyh Servet Ef. (Bursa), Emin Ef. (Aydın), Abdülhalim Çelebi Ef. (Konya).

İktisat Encümenine intihabedilen âza

ZİYA B. (Mersin), Şükrü B. (Bolu), Şükrü B. (Canik), Mahmud B. (Ergani), Tevfik Rüşdü B. (Menteşe), Sadullah B. (Bitlis), Zamir B. (Adana), Zekâi B. (Adana), Necati Ef. (Lâzistan), Hacı Bekir Ef. (Konya), Yusuf B. (Denizli), Server B. (Ardahan), Numan Usta (İstanbul), Abdullah Ef. (İzmit), Ragıb B. (Kütahya).

Kanunu Esasi Encümenine intihabedilen âza

Abdülkadir Kemâlî B. (Kastamonu), Hacı Tahir B. (İsparta), Şükrü B. (Karahisar Sahib), Refik Şevket B. (Saruhan), Tevfik Rüşdü B. (Menteşe), Necati B. (Saruhan), Ali Süruri Ef. (Karahisar Şarki), Necati B. (Erzurum), Veli B. (Burdur), Refik B. (Konya), Haydar B. (Van), Celâl Nuri B. (Gelibolu), Haydar Lûtfi B. (İçel), Nafiz B. (Canik), Neşet B. (Kângırı).

Tetkiki Hesabat Encümenine intihabedilen âza

Yahya Galib B. (Kırşehir), Ahmed B. (Tokad), Sabri B. (Kastamonu).

8. — Bir idare memuru ile bir kâtip intihabı

REIS — Efendim, malûmuâlileri, intihabatımızdan bir idare memuru ile bir kâtip intihabı kalmıştı. Şimdi bunları intihabedeceğiz. Lütfen reylerinizi ihzar buyurunuz.

9. — Malatya Mebusu Lûtfi Beyin vefatı haberi

RİFAT B. (Tokad) — Reis Efendi Hazretleri, Malatya Mebusu Lûtfi Bey vefat etti. Makamı Riyasetçe keyfiyetin usulen Meclise tebliği lâzımdır. Meclise icabeden merasim yapılsın. Meselâ ruhuna fatihalar ithaf olunsun.

REIS — Efendim ikisini birden intihabedeceğiz. Sağ taraftaki kutu İdare Memuru, sol taraftaki Kâtip intihabı içindir. Reylerinizi ihzar buyurunuz. İsimler okununca istimal buyurursunuz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bu üçüncü intihaptır daha. (İkincidir sesleri)

REIS — Efendim, birinci intihapta İdare Memurluğuna Rasim Bey (Sivas), Cavit Bey (Kars), ihzarı ekseriyet etmiştir. Şimdi bir kâtip ile bir de İdare Memuru intihabedilecektir.

(İntihabata Saruhan Dairei intihabiyesinden başlandı)

REIS — Efendim esaminin kiraati hitam bulmuştur. Rey vermeyen zevatın isimlerini tekrar okuyoruz. Lütfen istimali rey buyursunlar. (Rey vermeyen zevatın esamisi yeniden okundu)

NECATİ B. (Lâzistan) — Reis Efendi, istihali âranın hitam bulduğunu evvelce söylediniz. Şimdi nasıl rey veriyorlar?

REIS — İstihali âranın hitam bulduğunu söylemedim. Reylerini vermeyen varsa versin dedim.

Efendim istihali âra hitam bulmuştur.

[Mehmet Bey (Gümüşane), Abidin Bey (Lâzistan, Server Bey (Ardahan), İdare Memurluğu intihabı için tasnife memur edildiler.]

[Mehmed Nadir Bey (İsparta), Nafiz Bey (Canik), Şakir Bey (Ankara). Kâtip intihabı tasnifine memur edildiler.]

REIS — Âra tasnif edilinceye kadar on dakika teneffüs.

Saat : 2,30

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; Saat : 3,5

REIS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTIPLER : Refik Bey (Konya), Mazhar Bey (İstanbul)

REIS — Celseyi küşadediyorum. İdare memurlarına ait ârayı tebliğ edeceğim.

Efendim, reye iştirak eden zat 224, nısbı müzakere 111, 119 rey ile Şükrü Bey (İstanbul) intihabedilmiştir. Emir Paşa iki rey, Durak Bey bir rey almıştır. (Allah muvaffakiyet versin sesleri)

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Reis Beyefendi, bundan evvel yapılan kâtip intihabının neticesi okunmadı. (Okundu sesleri)

REIS — 223 zat reye iştirak etmiştir. Muhiiddin Baha Bey (Bursa) 15 rey almış, Ziya

Harsid Bey (Lâzistan) 126 rey almışlardır. 112 nısbı müzakere olmasına nazaran Ziya Harsid Bey (Lâzistan) intihabedilmiştir efendim.

8. — MUHTELİF EVRAK

1. — Meclisin Dördüncü İçtima senesine girmesi münasebetiyle Afganistan Sefiri Sultan Ahmed Han'dan mevrut tebrik telgrafı

REIS — Afgan Sefaretinin senebaşı münasebetiyle tebriknameleri var. Okunacak :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Âlisine

Sevgili kardeşlerim :

Enhayı Garptan zulümler zulmetler saçarak yürüyüp gelen siyah bulutlar âfakı İslâmı kaplamış, cehennemî bir tazyik ile müslüman varlığını istraplar içinde kıvrandırmış olduğu bir zamanda dağlarından, taşlarından iman fıskıran bu mübarek İslâm yurdunun şanlı ve hâmiyetli evlâtlarının burada toplandıklarının bugünkü dördüncü yılını tebeil eder, selâmlarken kalbimin, bütün milletimin kalbinin, bütün İslâm ruhunun en derin hislerle cuşu huruşda olduğunu arz etmeyi bir vazife addederim. Ey yüzlerce milyon müslümanın matafı kalbi olan Büyük Millet Meclisi, ey asırlardan beri yüksek omuzlarında İslâm bayrağının şanını iylâ eden fedakâr ve kahraman milletin sevgili mümessilleri, zaferî mücahitlere hasır ve tahsis eden Cenabı Hâlikı Zülcelâli İlâhî mücahedenizi geçen sene bir zaferî azîm ile tetviç buyurdu, bu sene de inşaallah hayırlı bir sulh ile istiklâli tamme mazhar olursunuz. Bütün avalimi tevhidin merkezi nuranuru, şemsi tabanî olan Devletinizin, Milletinizin ilâ yevmülkıyam şan ve şerefle, hürriyet ve istiklâl ile yükselmesini başta sevgili emirimiz Gazi Amanullah Han Hazretleri olduğu halde bütün milletim ve şahsım namına temenni ederik Meclisi Âlinizin dördüncü yılını tebrik ederim. Sevgili kardeşlerim.

2 Mart 1339

12 1301

Afgan Sefiri

Sultan Ahmed Han

(Alkışlar, cevap yazılsın, sesleri)

REİS — Divanı Riyasetçe münasip cevap yazılır.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Münasip ve aynı zamanda hararetli bir cevap yazılmasını teklif ederim.

2. — *Meclisin Dördüncü İctima senesine girmesi münasebetiyle Rusya Şûralar Cumhuriyeti Türkiye Mümessili Aralof Yoldas'tan mevrut tebrikname*

REİS — Rusya Şûralar Cumhuriyeti Türkiye Mümessili Aralof Cenaplarının tebriknameleri okunacak.

T. B. M. Meclisi Riyaseti Valâsına

Misli nâmesbuk bir azmi kahramanane ile Türkiye tarihinde yeni bir devir açan ve bugün üç seneden beri de Emperyalist ve Kapitalistle-

rin dahilî ve harici birçok tasallut ve müdahalelerine rağmen Türk halkının en meşru, en kanuni haklarını cihana tanıttırmak için hiç durmaksızın mücadelesine devam eden Türkiye Büyük Millet Meclisinin dördüncü içtima senesine duhulünü Rusya Şûralar Cumhuriyeti ve onun banileri olan Rus köylü ve işçileri en hâr ve samimî selâmlarla karşılar.

Mücadelenin henüz bitmediği ve dördüncü yıl idrak eden yeni Türkiye'nin ciddî ve tarihî dakikalar yaşadığı şu zamanda Rus halkı, Türk Milletini ve onun müessili hakikisi olan Büyük Millet Meclisini düşmanların hiçbir fikri melânetkârisinin yıkamıyacağına kail ve Türk halkının işbu dördüncü yılda serbestolarak hükümran olduğu memleketleri ihya ve imar ile bu yerlerin inkişafı iktisadisini temine çalışacağı kanaatindedir.

1 Mart 1339

Rusya Şûralar Cumhuriyeti
Türkiye Salâhiyettar Mümessili
Aralof

(Alkışlar)

3. — *Meclisin Dördüncü İctima senesine girmesi münasebetiyle Maverayı Kafkas Şûralar Cumhuriyeti Türkiye Mümessili Zeynelof'dan mevrud tebrikname*

REİS — Efendim, Maverayı Kafkas Şûralar Cumhuriyeti Türkiye Salâhiyettar Mümessili namına Zeynelof Cenaplarının tebriknameleri var, okunacak:

T. B. M. Merlisi Riyaseti Celilesine

Kuvvet ve kudreti Türk Milletinin ruhundan alarak harikalar gösterip askerî muvaffakiyetleriyle cihanı gark eden âziz yurdunu emperyalistlerin zulüm ve ihtirasından tahlis ederek Türkiye ve Türk milletini selâmet ve refah ve saadete erdirtirip Şarkın istihlâsını teşhir eyliyen Büyük Millet Meclisinin bugün dördüncü içtima senesine duhulü münasebetiyle Maverayı Kafkas Şûralar Cumhuriyetleri Türkiye Salâhiyettar Mümessilliği namına Türkiye'nin Şanlı Reisi ve rehberi Gazi Müşir Mustafa Kemal Paşa Hazretleriyle Meclisi Âlinin bilûmum âzayı muhteremesini ansamimülkalb tebrike şitabeylemeği akdemi vecibeden addetmekle beraber bu içtimanın mülk ve millet hakkında daha nafi ve saadedbahşolmasını ve as-

kerî cephesinde olduğu gibi diğer cephelerde de parlak muvaffakiyetler temennisini Maverayı Kafkas Köylü ve Amele Cumhuriyeti nâmına arz ve hürmetlerimin kabulünü istirham eylerim.

1 Mart 1339

Maverayı Kafkas Şûralar Cumhuriyeti
Türkiye Salâhiyettar Mümessillîği

Namına
Zeynelof

3. — *İstanbul Cemiyeti Umumiyei Belediyenin içtimar münasebetiyle Meclise şehrin teşekkürat ve ihtiramını bildiren telgrafa dair Dahiliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — İstanbul Cemiyeti Umumiyei Belediyesinin içtimar münasebetiyle Dahiliye Vekâleti tezkeresi var, okunacaktır:

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Mücadele Milliyenin measiri cümlesinden olarak icrasına muvaffakiyet elveren intihabat neticesinde teşekkül ve ilk içtimarı 25 . 2 . 1339 tarihinde akdeden Cemiyeti Umumiyei Belediyenin halkın hukuku tabiiye ve temsiliyesini serbestçe istihsale imkân bahşeden Büyük Millet Meclisine şehrin teşekkürat ve ihtiramatını takdim etmeyi tahtı karara aldığı Şehremanetinin 26 . 2 . 1339 tarih ve 14 numaralı telgrafnamesinde işar buyurulmakla arzı keyfiyet olunur efendim.

1 Mart 1339

Dahiliye Vekili
Ali Fethi

4. — *İktisat Kongresinin vazifesinin hitama erdiğine dair Kongre Reisi Kâzım Karabekir Paşadan mevрут telgraf*

REİS — İktisat Kongresinin vazifesinin hitama erdiğine dair Kâzım Karabekir Paşadan mevрут telgrafname var, okunacak.

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

İlk Türkiye İktisat Kongresi on altı günlük hararetili mesaisine bugün hüsnü hitam vermiştir. Kongre bu müddet zarfında vatanın istiklâl ve inkişafı iktisadisine ait samimi müzakerat ve nafi mukarrerat ittihaz ettiğine kail olmakla bah-tiyardır. Umum Türkiye'ye şâmil bir hayatı iktisadinin esaslarını tesbit eden kongrenin aynı za-

manda hissiyat, muhabbet ve sadakatını müttefik kan takdim ile kesbi şeref eylerim efendim.

4 . 3 . 1339

Türkiye İktisat Kongresi Reisi
Kâzım Karabekir

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Yaşasın hakiki muktasitler!

REİS — Efendim bunlara Divanı Riyasetçe münasip bir cevap yazılacak.

4. — *Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm Tahsin Efendi hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

5. — *Hiyaneti vataniyeden müebbet küreğe mahkûm Seydişehirlî Hafız Muhiddin Efendi hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

6. — *Hiyaneti vataniyeden dört sene küreğe mahkûm Numan Hoca hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

7. — *Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm İpsalalı Muallim Hasan Efendi hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

8. — *Hiyaneti vataniyeden dört sene küreğe mahkûm Simavlı Hacı Mehmed hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

9. — *Hiyaneti vataniyeden küreğe mahkûm Simavlı Ali Onbaşı hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Tahsin ve Hafız Muhiddin Efendiler hakkında Adliye Vekâletinden mevрут iki takım evrakı tahkikiye var. Adliye Encümenine havale ediyoruz. Hiyaneti Vataniyeden mahkûm Numan Hoca, Hasan Efendi, Hacı Mehmed ve Ali Onbaşı haklarında Adliye Vekâletinden mevрут dört takım evrakı tahkikiye var. Adliye Encümenine gönderiyoruz.

EMİN B. (Ergani) — Her şeye takdimen, tercihan Meclisin bir kanunu vardır; o müzakerelere edilsin.

9. — MAZBATALAR

1. — Arpaçay - Sarıkamış ve havalisi Demiryollarının 1339 senesi tahsisatına dair kanun lâ-yihası ve Nafia ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. (Diyarbakır) — Efendim, malûmuâlinizdir ki, bin üç yüz otuz dokuz senesinden itibaren Sarıkamış - Erzurum - Arpaçayı hatları Müdafaai Milliye bütçesinden ayrılarak Nafia Vekâletine tevdi edilmiştir. Martın bir haftası geçti. Bu hat umurunun tanzimi için yapılan lâ-yihai kanuniye Nafia, Muvazenei Maliye encümenlerinde müzakere edilmiştir. Müsaade ederseniz üç maddelik bir meseledir. Ruznameye alınarak müstacelen bugün müzakeresini teklif ederim.

HOCA FEYZİ Ef. (Malatya) — Mademki yol meselesidir, müstacelen müzakere edilmelidir.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. (Devamla) — Efendim, bu hat üç seneden beri Müdafaai Milliye bütçesinde idi ve bu yollar epey bir zamandır tamir edilmemiş, harabolmuştur. O havali de bulunan arkadaşlarım bu demiryollarının ehemmiyetini bilir. Buna dair olan kanun üç maddelik bir kanundur, ve bunu her iki encümen kabul etmiştir. (Kabul sadaları)

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakır) — Numara sırasına geçmelidir. Bundan daha ehemmiyetlileri vardır.

EMİN B. (Erzincan) — Efendim, elimizdeki proje bir şimendifer projesidir. Nafia Vekili Feyzi Beyefendinin iddiaları varidolmakla beraber bu hat hiç olmazsa işliyebilmek için bu kanunun Meclis Martın birinde gelmesi lâzımdı. Burada en çok nazarı dikkate alınması lâzımgelen bir mesele varsa o da kadro meselesidir. Halbuki buna kadro merbut değildir. Bunun için kadronun raptiyle Cumartesi günkü içtimada müzakere edilmesi lâzımdır.

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Efendim, Mayısın itibaren bendeniz encümeninde dokuz ay çalıştım. Şark Cephesine ait şimendiferlerin o müddet zarfında ne kadrosunu alabildim ve ne de istihdam olunan memurların adedini öğrendim. (Gürültüler) Müsaade buyurun beyim; rica ederim. Bilhassa Yahya Galib Bey zatiâlinizden rica ediyorum, müsaade buyurunuz, bendeniz arz edeyim de ondan sonra gelir, zatiâliniz de söyleyebilirsiniz.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Sükût etsem sükût etti, dersiniz.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Hulâsa efendim, bu dokuz ay zarfında bu demiryollarına dair resmî bir hesap almak imkânı olmadı. Binaenaleyh Şark Cephesi tarafından idare olunmakta olan bu yollar salâhiyettar olmıyan bir idare tarafından idare olunursa katıyen onlardan istifade edilemez ve tedricen çürüyüp gidecektir. Usul dairesinde bütçe ile beraber kadrosu tesbit edilsin dedik. Heyeti Vekile de bunu tanzim ederek Heyeti Aliyenize takdim etti. Heyeti Celileniz de Muvazenei Maliye Encümenine havale buyurdu, o encümen de bunu evvele Nafia Encümenine havale etmişti. Mezkûr encümen de kadrolarını tetkik ederek tekrar Muvazene Encümenine gönderdi. Bu encümen de hesabatını tetkik etti. Şimdi Heyeti Celileniz bu kanunu kabul ederse Nafia Vekâleti demiryollarına vaziyededecek ve memurlarını gönderecektir. Bugün kadrosu bu hesap üzerinden yapılmıştır. Henüz Nafia Vekâleti bu işe vaziyedederek bir şey yapmış değildir. İdarei askeriyenin yapmış olduğu kadroda bugün sekiz tane binbaşı, yarın dokuz tane yüzbaşı oluyordu. Bu suretle her gün tebedül eden bir kadro, şu kanunla sabit bir kadro haline girerek müntazam bir idare teessüs edecektir. Bunu bugün tehir ederseniz Meclis belki beş on gün tatil edilecektir; yine bu mesele sürünce-meye uğrayacaktır. Binaenaleyh bunun bugün müstacelen müzakeresini rica ederiz. (Müzakere açıldı mı, sesleri)

REİS — Müzakere açılmadı. Usul hakkında söylüyor.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Gerçi kadroyu talebetmekte Heyeti Celilenin hakkı vardır. Fakat bu kadro encümeninde tetkik edilmektedir.

OSMAN B. (Lâzistan) — Bu mesele Muvazenei Maliyede duru diraz müzakere edilmiş ve aynı zamanda bir mülhak bütçe ile Nafia Vekâletine marbut olarak Heyeti Celilenize berayı tasdik tevdi edilmiştir. Cidden şimdiye kadar bu yollar memlekete nâfi olmaktan ziyade muzir olmuşlardır. Çünkü bakımsızlıktan, idaresizlik yüzünden Rusların milyonlara balığ olan malzemesi harabolmuştur. Perişan bir halde kalmıştır. Devlet bundan mühim bir surette istifade edememiştir. Onun için bu hususu nazarı itibara alarak bunun bir an evvel müzakeresini bendeniz de teklif ediyorum.

DURAK B. (Erzurum) — Reis Efendi, usule dair söz söyleyeceğim.

REİS — Ben vaziyeti izah edeyim. Ondan sonra siz söylersiniz. Efendim, bunu tercihan müzakere edersek hiçbir şeyi müzakere edemeyiz. Binaenaleyh vaziyet gayet vazih ve bugün Nevahi Kanununa mahsus bir gündür. Nevahi Kanununun yalnız Defteri Hakaniye ait bir maddesi elde olduğu için ruzname, birçok evrakı varide ile dolmuştur. Asıl ruznamede memaliki müstahlasa mahakim mukarreratına dair bir Kanun vardır, bundan maada Heyeti Celilenizin tercihan kabul ettiği Nisabı Müzakere Kanununun bazı maddelerini muaddil bir lâyihai kanuniye vardır ki, ekseriyeti azıme ile bunun müzakeresi kabul edilmişti. Şimdi de Nafia Vekili Beyefendi, Şark Şimendiferleri Kanununun esbabı mucibesini pek vâzih bir surette izah etti. Mazbata Muharriri de teşrih etti. Bu kanunu ehemmiyetli görüyorlar. Sükûneti muhafaza edersek bunu da, onu da bugün çıkarırız. Yok, sükûnet muhafaza edilmezse hiçbirisinin intacedilmesine imkân yoktur. Efendim, Nafia Vekili Beyefendinin talebini reyî âlinize vaz'edeceğim.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. (Diyarbakir) — Bendeniz diyorum ki, ruznameye alınıp müzakere edilsin, şimdiye kadar katî bir hesap alınamamıştır. Biz esaslî bir şekilde teşkilât yapmışızdır. Nafia ve Muvazenei Maliye Encümenleri tetkik etmiştir. Bunu şimdi müzakere edip çıkaralım. On gün sonra işler yine müzebzeb bir halde kalır. Burada bulunan arkadaşlarımızın hepsi bilir. Bu hatlar harabolacaktır. Buradan gidecek memurlar ancak yirmi beş günde Erzurum'a gider. Onun için rica ediyorum. Dört maddelik bir şeydir, her iki encümen müttefikane kabul etmiştir. Bugün müzakere edelim.

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Bugün müzakere edemeyiz.

REİS — Efendim bu bir tekliftir. Reye vaz' ediyorum. Kabul etmezseniz siz bilirsiniz. Efendim, her şeye takdimen bugün müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Ekseriyetle müzakeresi kabul edilmiştir.

HÜSEYİN B. (Erzincan) — Efendim üçüncü numarada olmak üzere kabul edilmiştir.

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Efendim ruznameye alındı mı?

REİS — Her şeye takdimen.

EMİN B. (Erzincan) — Nasıl olur canım, her şeye takdimen, tercihan niçin tâyini esami ile reye vaz'edilmiyor?

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Her şeye takdimen diye karar verdiniz. Bu şimdi ne oluyor?

DURAK B. (Erzurum) — Reis Bey! Bu kanun nisabı müzakere kanunundan çok mühimdir. Çünkü ortada sahipsiz milletin malı vardır. En evvel bu çıkacaktır. Zaten Heyeti Celile karar vermiştir.

ABDULLAH TEVFİK B. (Dersim) — Meclisin müzakeresini ihlâl edemez. Meclis kararını vermiştir beyim.

REİS — Meclis ruznamesine hâkimdir. Bunun için bugün bu kanunun müzakeresi kabul edilmiştir. Kanunu okuyorum.

10. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Arpaçay - Sarıkamış ve havalisi demiryollarının 1338 senesi tahsisatına dair kanun lâyihası ve Nafia ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları*

1 . II . 1339

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Arpaçay - Sarıkamış - Kükürtlü ve Geliran - Hanzir demiryollarının 1339 senesi tahsisatı hakkında tanzim ve İera Vekilleri Heyetininin 30 . 1 . 1339 tarihli İctimaında kabul edilen lâyihai kanuniye ile Nafia Vekâletinin esbabı mucibeyi havi 25 . 1 . 1339 tarih ve Demiryollar Müdiriyeti Umumiyesi 272/899 numaralı tezkere-i sureti musaddakası ve bu baddaki kadro ile bütçe leffen takdim kılınmıştır. İfayı muktezasıyla neticesinin işarına müsaade buyrulmasını istirham eylerim.

İera Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Suret

İera Vekilleri Heyeti Riyaseti Celilesine

1. — 1339 senesi maliyesi İbidayetinden itibaren vekâleti âciziye devri Heyeti Celilelerininin 17 Ağustos 1338 tarihli İctimaında karargir olan Sarıkamış - Kars - Arpaçay, Sarıkamış - Erzurum - Kükürtlü ve Geliran - Bayezid - Karakili-se - Hanzir demiryollarının bir işletme müdürü idaresinde vekâleti âciziye merbut bir müessesese

olarak idare ve işletilmesi zımında tanzim kılınan kadro, bütçe ve bunlara ait lâyihai kanunîye arz ve takdim kılınmıştır.

Mezkûr hatlar şimdîye kadar muntazam bir işletme idaresi altında olmadıktan dolayı lâyihaiyle işletilmemiş ve bilhassa yol aksamı harabîye yüz tutmuştur. Alât ve edevatı muharrike ve müteharrikleri, yedek aksamı temin olunamamış olduğundan bunlara ait tamirat, hali sefere vaz' olunmıyan makina ve vagonlardan bâzı aksam alınarak diğerlerince konulmak suretiyle icra edilmiş ve bu suretle bir kısım edevatı muharrike ve müteharrike metruk ve harap vaziyete ilka olunmuştur. Memleketin en ziyade muhtac olduğu mezkûr demiryollarını kendilerinden beklenen fevaid ve muhassenatı temin edecek tarzda idame ettirmek ve halen devam ve teza-yüdedegelmekte olan harabisine bir nihayet verilmek lâzımdır.

2. — İşbu hutut evveleminde tamiratı mühim ve esasiyeye muhtağ vaziyette bulduklarından bir senelik tamiratı mütemadiyeleri haricinde olarak masarifi inşaiye tahsisine ve fabrika alât ve edevatıyla edevatı muharrike ve müteharrikelere muktazi yedek aksamının celp ve işti-rasna lüzumu mübrem bulunduğundan bunların mehmaemken temini için birer miktar meblağ konmuş ve meumu masarif yedi yüz kırk beş bin beş yüz dört lira tahmin edilmiştir.

3. — Şimdilik tarife ücreti merbut cetvel mucibince tahsil edilecektir. Buna nazaran tahminî vâridat yedi yüz seksen yedi bin altı yüz seksen lira takdir edilmiş olup berveçhi mâruz tamiratı mühimmenin bilâ ifatei vakit icrası emrinde ciheti maliyeden iki yüz bin lira itası zaruri görülmüş ve bu vechile vâridat yekûnu dokuz yüz seksen yedi bin altı yüz seksen lira olarak tesbit kılınmıştır.

4. — Demiryolları ancak salâhiyeti kâfiyeyi haiz bir müdürün idaresinde işletilebilirliğinden işbu müessesenin de müessesatı mümasile misillü vekâleti âciziye mülhak bir bütçe ile idaresi ten-sibedilmiştir.

5. — Yol tamirat ve tahkimatı, fabrika tesisi ve edevatı muharrike ve müteharrike tamiratı icra edilinceye kadar varidatın tahmin edilen miktarda tahakkük edemeyeceği tabii olduğundan tesisat ve tamiratı mâruzanın ilk tesisatı için Maliye Vekâletinden verilecek iki yüz bin liranın ihtiyaca nazaran bilâtehir fevkalâde

muntazam bir surette tediye ve temin edilmesi ehem ve elzemdir.

6. — Bütçe, maaşat ve masarifat olarak tertibedilmiş ise de icabına göre Vekâleti âcizinin mezuniyeti alındıktan sonra masraftan maaşata ve maaşattan masrafa münakele icra olunabilmesi, işletme muamelâtının teahhurdan vikâyesi noktai nazarından elzemdir.

7. — Senei maliye hulûlünden mukaddem mahalline tebliğ ve icabeden teşkilâtın icrası zımında merbut kadro ve bütçe cetvelleriyle lâyihai kanunîyenin Büyük Millet Meclisince âcilen kabulü esbabının istikmal buyurulmasını arz ve istirham eylerim.

25 Kânunusani 1339

Nafia Vekili

Feyzi

Arpaçay - Sarıkamış - Kükürtlü ve Geliran - Hanzir demiryolları 1339 bütçesi lâyihai kanunîyesi

MADDE 1. — Arpaçay - Sarıkamış - Kükürtlü demiryollarının 1339 senei maliyesi varidatı merbut (A) işaretli cetvelde irae olduğu üzere (988 418) lira olarak tahmin edilmiştir.

MADDE 2. — 1339 senei maliyesi Arpaçay - Sarıkamış - Kükürtlü ve Geliran - Hanzir Demiryolları İdaresine merbut (B) işaretli cetvelde irae olduğu vechile (746 384) lira tahsisat ita olunmuştur.

MADDE 3. — Aynı fasıl dâhilinde bir maddeden diğer maddeye nakli tahsisat Nafia Vekâletince icra kılınır.

MADDE 4. — Arpaçay - Sarıkamış - Kükürtlü ve Geliran - Hanzir Demiryolları İdaresine verilmek üzere Nafia Vekâleti 1339 senesi bütçesinin (271 d) faslına iki yüz bin lira tahsisat vaz' olunmuştur.

MADDE 5. — İşbu kanunun icrasına Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

MADDE 6. — İşbu kanun tarihi neğrinden itibaren meriyâlidir.

30 . I . 1339

İcra Vekilleri Heyeti

Reisi

Hüseyin Rauf

Şer'îye Vekili

Vehbi

Müdafaai Milliye Vekili	Adliye Vekili
Kâzım	Rifat
Dahiliye Vekili	Hariciye Vekâleti
Ali Fethi	Vekili
	Hüseyin Rauf
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Hasan Fehmi	İsmail Safa
Nafia Vekili	İktisat Vekili
Feyzi	Mahmud Esad
Sıhhiye ve Muaveneti	Erkânı Harbiye
İçtimaiye Vekili	Umumiye Vekâleti Vekili
Dr. Tevfik Rüşdü	Kâzım

Nafia Encümeni mazbatası

Arpaçay - Sarıkamış - Kükürtlü ve Geliran - Hanzir demiryollarının 1339 senesi tahsisatı hakkında İcra Vekilleri Heyetinin 1 . II . 1339 tarihli tezkeresine merbutan vâridolup encümenimize havale buyurulan bütçe kanun lâ-yihası ile merbutatı kadro ve varidat ve sarfiyat cetvelleri tetkik ve müzakere olundu. Hututu mezkûrenin ehemmiyeti ve bunların gelecek Marttan itibaren ciheti askeriyeden de sivil idareye intikaliyle hüsnü suretle muntazaman işletilmeleri ve tamirat ve termimatı lâzimenin icrası zarureti aşikâr olduğundan gerek lâ-yihai kanuniye ve gerek merbutatı hemen aynen denemek derecede cüzi tadilâtla kabul edilmiştir. Encümenimizin lüzum gördüğü bu tadilât ise evvelâ tarifede hayvanat nakliyatına dair kısmın yerine Anadolu şimendiferleri tarifesinin ikamesi ve saniyen fennî ve mütehassıs memurların vazifelerine merbutiyetleri ve hattın inşa ve tamir ve iyice işlemlerini temin için terfihleri elzem olduğundan yalnız bu nevi memurların maaşlarına cüzi miktarlarda zemaım icrasiyle bir dereceye kadar terfihleri noktalarına maksur bulunmuştur. Vâkıa bu sebeple tahsisatı âdiye ve fevkalâde de ceman 8 505 lira kadar bir kabarıklık hâsil olmuşsa da emsalleri Anadolu şimendiferlerinde lâakal iki misil maaş alan memurların encümenince kabul edilen miktar maaşlardan daha aziyle çalışarak hatları hüsnü idare eylemelerine imkân görülememiş, alehusus iyice doyurulan mütehassıs fen memurları ikdamıyla hattın mükemmelen işlemleri sayesinde bu masarifi müsmirenin kat, kat semere vereceği aşikâr görülmüştür. Bilhassa hututu mezkûrenin bulunduğu havalinin budiyeti her türlü mahrumiyetleri haiz olduğu ve ayrıca hayat pahalılığı naza-

rı dikkate alınırsa encümenin kabulüne saik avam il iyice tavazzuh eder. Haddi lâ-yıkından dün maaşlarla nâehil ellere düşecek şimendifer vazafinin hututu mezkûreyi büsbütün körleştirerek yüz binlerce lira zarar ve ziyanı davet eyleyeceği bir emri sarihtir. Nafia Encümenini bu yolda harekete sevk eden mülâhazatın Muvazenei Maliye Encümenince de vârit telâkki olunacağı ümi-diyle müşarüniyeh encümenine takdim olunur. 14 Şubat 1339

Nafia Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Amasya	Burdur
Ömer Lûtfi	Soysallı İsmail Subhî
Kâtip	Âza
Ertuğrul	
Necib	
Âza	Âza
İzmit	Mehmed Sırrı
Halil	

26 Şubat 1339

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

1339 senesi bidayetinden itibaren ciheti askeriyeden alınarak Nafia Vekâletine merbutan mülhak bütçe ile idaresi takarrür etmiş olan Arpaçay - Sarıkamış - Kükürtlü ve Geliran - Hanzir demiryolları için İcra Vekilleri Heyetince tanzim ve Meclisi Âliden encümenimize havale olunan 30 . I . 1339 tarihli 1339 Bütçe Kanunu ve merbutu varidat ve masarif cetvelleri ve nakliyat tarifesiyle Şarki - Anadolu Demiryolları İstikşafat Heyetinin de Nafia Vekâleti kadrosundan ihraç ve mezkûr bütçeyle ilâvesi hakkında Nafia Vekâletinin kezalık Meclisi Âliden muhavvel 11 Şubat 1339 tarihli ve 447 - 2347 numaralı tezkeresi ve bu bapta Nafia Encümeni mazbatası mü-talâa ve tetkik olundu.

Müdafaai Milliye Bütçesinin esnayı tetkikinde havalî şarkiye demiryollarının Şark Cephesi Kumandanlığı tarafından işletilmekte olduğuna kesbivukuf edilmiş ise de encümenince de mezkûr demiryolların irat ve masrafına dair talebedilen izahat alınmadığı ve bunların hüsnü halde ve muntazam surette idare edilmediği mütaaddit menabiden işitilmekte olduğu cihetle esasen demiryolların vazifedar ve sahibi salâhiyet olan Nafia Vekâletine devir ve teslimi lüzumu alâkadar vekillere teklif edilmişti. Teklifi vâkı İcra Vekilleri Heyetince nazarı dikkate alınarak Mart iptidasından itibaren mezkûr demiryolları Nafia Ve-

kâletine raptı ve mülhak bütçe ile idaresi tensip ve işbu lâyiha ve ona merbut bütçe cetvelleri tanzim edilmiş olmakla esas itibariyle şayanı kabul görülmüştür.

Hattın işletme varidatıyla varidatı muhtelifi sairesi yekûnu Hükümetce 785 000 lira tahmin edilmiştir. Bundan maadâ bidayeten ve müstacecen yapılması zaruri bâzı tesisat ve tamirat için topluca bir meblâğın elde bulunmasına lüzum görüldüğü cihetle Muvazenei Umumiye'den muavenet namıyla açılan bir fasla 200 000 lira vaz'edilmek suretiyle 985 000 lirava iblağ olunan varidatı muhammene yekûnu umumisi ve lâvihai kanunivenin buna dair olan birinci maddesi encümenince aynen kabul edilmiştir. İkinci madde maasat ve masarifi muhtelif için verilecek tahsisata dair olup merbut müfredat kadrolarında yapılan tebeddülâta nazaran tahsisat miktarı yeniden hesap ve madde olveçhile tadil edilmiştir. Ancak Nafia Vekâletinin sal'fülarz tezkeresiyle burava nakli teklif edilen İstiksafat Heyeti vazaifinin Yol Dairesi kadrosuna kırk lira maaşlı bir muavin ilâvesi suretiyle mezkûr daire tarafından ifasına imkân görülmekle kadro o şekilde tesbit olunmuştur.

Üçüncü madde ile Hükümet bir fasıl dâhilinde münakele icrası salâhiyetini Nafia Vekâletine bırakmakta ise de encümenin bu muvafık bulmamış ve Meclisi Âli müstemiren münakid olduğundan Heyeti Celilenin tensibiyle ittihaz ve bugüne kadar tatbik edilen usul veçhile maddeler arasında münakalenin encümen kararına mütevakkef bulunmasında hiçbir mahzur görülmemiş olmakla bu madde tayıyılmıştır. Dördüncü madde yukarda arz edildiği gibi Muvazenei Umumiye'den verilecek 200 000 lira hakkındadır. Her ne kadar hattın varidatı masarifinden fazla tahmin edilmekte ise de hasılat verecek bir hale gelinceye kadar hattın işlemlerini temin için bidayeten yapılacak tamiratı müstaceleyle mukabil bu miktarda muavenet ifası zaruri görülmüştür. Encümen mülhak bir bütçe kanununda Muvazenei Umumiye dâhil bir bütçeye tahsisat ilâvesi yolunda bir madde bulunmasını muvafık görmediği cihetle bu madde tefrik ve ayrı bir lâyiha olarak takdim kılınmıştır. Bundan maada mezkûr demiryollar idaresince tatbik edilecek tarifinin ikti-

sabı kanuniyet etmesi tabii bulunduğundan buna dair bir madde ilâve olunmuştur.

Lâvihai kanunive esasatı mâruza dairesinde yeniden bittanzim takdim kılınmakla seneye başından evvel müzakere ve tasdikı arz olunur.

Reis	Mazbata Muharriri
Ali Cenani	Mazhar Müfid
Kâtin	Âza
Hini imzada	Kırşehir
bulunmamıştır	Yahya Galib
Âza	Âza
Maraş	İcel
Mehmed	Sâmi
Hasib	Âsım
Âza	Âza
Sivas	Yozgad
Ziyaeddin	Bahrî

Havali Şarkıye Demiryollar idaresinin 1339 senesi Bütçe kanunu lâyhası

MADDE 1. — Havali Şarkıye Demiryollar İdaresinin 1339 senesi varidatı umumiyesi merbut (A) cetvelinde gösterildiği veçhile 985 000 lira tahmin edilmiştir.

MADDE 2. — Havali Şarkıye Demiryollar İdaresinin 1339 senesi maasat ve masarifatı umumiyesi için merbut (B) cetvelinde gösterildiği veçhile 748 373 lira tahsisat verilmiştir.

MADDE 3. — İşbu demiryollar idaresince istîfa edilecek ücretler merbut tarifeye tâbidir.

MADDE 4. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyüliceradır.

MADDE 5. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Nafia Vekili memurdur.

Nafia Vekâleti 1339 bütçesinde açılacak 271/B faslına 200 000 lira tahsisat vaz'ına dair kanun lâyhası

MADDE 1. — Havali Şarkıye Demiryollarında yapılacak tesisat ve tamiratı müstaceleyle muktazi masarife mukabil Nafia Vekâletinin 1339 bütçesinde (Havali Şarkıye Demiryollar İdaresine muavenet) namıyla açılan 271/B faslına iki yüz bin lira tahsisat vaz'olunmuştur.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyüliceradır.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Nafia ve Maliye Vekilleri memurdur.

(A) Cetveli

F.	M.	Nev'i varidat	Lira
1		İşletme varidatı	
	1	Sarıkamış - Kars - Arpaçay Şubesi hasılatı	432 000
	2	Sarıkamış - Erzurum - Kükürtlü Şubesi hasılatı	352 000
		Birinci faslın yekûnu	784 000
2		Varidatı muhtelif	
	1	Furuht olunan eşya bedeli	500
	2	Hasılatı müteferrika	250
	3	Cezayı nakdi	250
		İkinci faslın yekûnu	1 000
3		Muvazenei Umumiyyeden muavenet	200 000
		Yekûnu umumi	985 000

(B) Cetveli

F.	M.	Nev'i muhassasat	Lira
1		Maaşat	
	1	Havali Şarkıye Demiryollar İdaresi memurin maaşatı	43 800
	2	Havali Şarkıye Demiryollar İdaresi müstahdemîn ücreti maktuası	340 392
		Birinci faslın yekûnu	384 192
2		Masarifi idare	
	1	Harcırah	8 000
	2	Kırtasiye ve evrakı matbuat	7 000
	3	Müteferrika ve mefruşat	4 000
	4	Tenvir ve teshin	4 000
	5	Beytutet	2 400
	6	İkramiye	10 000
		İkinci faslın yekûnu	35 400
3		Masarifi umumiye	222 770
4		Tahsisatı fevkalâdei şehriye	106 011
		Yekûnu umumi	248 373

CAVİD B. (Kars) — Efendim havalii Şarkıyede başlıca iki mühim hat var. Bu mühim hatlardan birisi Cihan Harbi esnasında Rusya Çar Hükümeti tarafından yaptırılan, Erivan'ın Cennubundaki Nahçıvan hattından ayrılarak gelen dar hattır. Bu hattın bir kısmı da Bakû'den gelerek Bayezid'e ve Bayezid'den de Karakilise'ye, Karakilise'den Bargiri'ye kadar gelmiş ve orada kalmıştır. Bu hat Rusya'nın Sibirya'da bulunan hattı gibi dar hattır. Geniş hatlı şimendifer değildir. Travestlerini sökmek ve tahtalarını yakmak gibi bazı hallerle kısmen tahribedilmiştir. Eğer bu hat yapılacak olursa Van gölünün Şimaline kadar da varılır.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Kısmen varılmıştı. Ama demirleri söktünüz.

CAVİD B. (Kars) — Demirleri vardı, söküldü. Ahalii mahalliye bu hattın travestlerini söküp götürmek ve yakmak suretiyle tahribyledi. Bu hat Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti zamanında harekâtı askeriye icabatı olarak...

EMİN B. (Erzincan) — Onlarla hususi evler yapılmıştır.

CAVİD B. (Devamla) — Harekâtı askeriye esnasında intizama konuldu. Ve tamir edildi Harekât esnasında geride kalan kısım işletilmiştir. Ahalii mahalliye tahribedilmemesi için yalvarılmıştır ve icabında fazla tesir yapılarak bu hat Türkiye Büyük Millet Meclisinin teşekkülünden itibaren tamirle işletilmiştir. Nafia Vekâletinin bu hatta şimdiye kadar tesahübedip işletmemesi şayanı teessüftür ve bundan dolayı ciheti askeriye bu hattı işletmek mecburiyetinde kalmıştır. Ciheti askeriye bir şimendifer bölüğünü sevk etmiş ve ahaliyi ikna ederek getirmiş. Ahalinin muavenetiyle bu hattı yapmıştır ve işletmiştir. Muharebede bu hattın istifade etmiştir. Bu hattın arka tarafı kördür. Karaköse'ye kadar gidemediği için kördür. Halbuki orası Ruslar zamanında yapılmış geniş Rus hattıdır. Mamafih ciheti askeriye bundan istifade etmiştir. ve iradına geçirmiştir. Eğer bu hat tamir ve islah edilirse ikmal edilmese bile İran hududunda Girbaran'dan Karaköse'ye kadar mutavassıt bir hat yapılabilir ve biraz varidat da getirebilir. Diğer hatlar Ruslar zamanında yapılmış geniş hattır. Erzurum'dan geçmek suretiyle kara-

köse'ye kadar ve şimdi de Kükürtlü'den Sarıkamış'a kadar gelir. Bu hat Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Şark Cephesinin Kars istikametine ileri harekâtından sonra tekrar istirdad edilmiş ve elyevm de nakliyatı askeriye de kullanıldığı gibi nakliyatı ticariye de bundan istifade etmektedir. Sonra Hükümet Sarıkamış'a sahibolduğu dakikadan itibaren kömür madenlerine kadar dekovil hattı yapılmıştır. gayet dardır. Büyük nakliyata müsait değildir. Çok vagon taşıyamaz. Geçtiği yollar akar. Askeri itibariyle mühim bir hattır. İstifadeyi temin etmekle beraber ticarete mühim bir hat olamaz. Çünkü şimendifer alâyı zabitanı işletmiştir. Vaziyeti değiştirmek mecburiyeti vardır. Aksi takdirde eğer bakılmazsa bu hat yok olmaya mahkumdur. Şimdi burada bu bütçeyi tasdik ederek Nafiaya devredilince epeyce istifade ederiz. Fakat Askeri idaresinde ancak bu şekli muhafaza edebilmek imkânı yoktur ve bu hususta Meclisi tenvir edebilmek lâzımdır.

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Kadrosu dosyada mevcuttur.

CAVİD B. (Kars) — Kadrosu dosyasında mı mevcuttur. Nerededir? Hulâsa şimdiye kadar şimendifer bölüğü zâbitanı işletmiştir. El'an böyledir. Mademki ticari nakliyatır. Tarife nedir. Hangi esas üzerinde para alınacaktır? Burada bu yoktur. Rica ederiz, burada tahiş bir fiyat alınmasın.

EMİN B. (Erzincan) — Efendim bendeniz ne Cavid Bey gibi hattın nereden geçtiğini söyleyeceğim, ne de traversleri kimin vaktığını söyleyeceğim. Kadrosu dosyada merbut imiş. Bu kanunu Heyeti Umumiyesi itibariyle kabul etmek çok muvafıktır. Müstacelen çıkarmak da muvafıktır. Yalnız Nafia Vekâletinden çok rica ederiz, bu hatta sahibolsun. Ve bu hattın temdidatına devam edebilsin ve bugünden sonra alacağı vaziyet calibi dikkattir. Eğer bu hattın traverlerinin kimler tarafından yakıldığını ve şimendifer yolları kimler tarafından tahrib edildiğini söylersem bu bir anket meselesidir. Uzun tutar. Kadrolar gelinceye kadar yalnız tehirini demin rica ettim. Bunu tabii Meclisi Âli kabul etmedi. Fakat müzakere edilecek kanun calibi dikkat bir meseledir.

Efendiler bu hat Ankara Hükümeti teşekkül ettiği tarihten beri Muvazenei Umumiyei Devletin hiçbir yerinde mukayyet değildir. Üç senedir bu hat, keyfi işlemiştir. Kimsenin bildiği yoktur. Ben Nafia Vekâletinden yalnız kadrosu noksan olmak dolayısıyla bugüne tehirini talebetmiştim. Bu hat kimin namına işlemiştir ve ne varidat vermiştir? Bilmiyoruz. Bunun bugün müzakeresine başlandı ve pekâlâ da devam edebilir ve Nafia Vekâletine devrine de taraftarım. Fakat bean şartki kadroyu da burada Heyeti Umumiye bir kere görmelidir. Meclisi Âlinin nazarı dikkatini celbetmesi lâzımgelen bir meseledir vardır. Efendiler bu üç dört senelik varidat, masarifat nerededir. Bunlar meydanda yoksa, hat kimin namına işlemiştir? Ve varidatı ne olmuştur? Yoksa masraf mı yapılmıştır? Tamirat mı yapılmıştır? Bunu Meclisi Âli tetkik etmezse neyi tetkik edecektir ve hangi şimendiferden bahsediyorsunuz.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Efendim bu şimdiye kadar doğrudan doğruya Şark Cephesi tarafından işletiliyordu. Malûmuâliniz bir kaç defa ordu nakliyatta bulundu. Biz geçen seneden beri uğraştık ve bu sene muvaffak olduk. Zaten nakliyatın kısmı âzamını idare eden ordudur. Fakat bizim orada tahmin ettiğimiz varidat 889 bin lira idi. Tabii ordudan bedelini almak üzere, masrafı ise 748 bin liradır. Ücret olarak ne alacaksınız? diye sual ettiler. Kilometre başına birinci mevki için üçbuçuk kuruş, ikinci mavki için iki kuruş alacağız. Bizim nakliyat üzerine alacağımız para yalnız tamiratı idame edecek kadardır. Fakat hattın doğru bir rapor alamadık. Hat harap bir haldedir. Gönderdiğimiz memurların raporlarına göre hat işlerse, ticaret açılırsa varidatı masrafından ziyade olur. Fakat şimdiye kadar ne işlenmiş, ne tamir olunmuş. Kadrolar da vardır. Bunu Muvazenei Maliye Encümeninde hususiyile Sâmi Bey yegân yegân tetkik etmiş ve tesbit etmiştir. Arzu ederseniz birer birer okuyayım. Fakat bu ne kadar tehiri mucibolursa memlekete o kâlar zararlı olur. Bayezid hattı da böyle bozuktur, işlemiyor. Para sarf edilmeden varidat alınamaz. Orada zâbitanın ve askerlerin Angarya suretiyle işlediğinden dolayı ne muntazam bir varidat ve ne de masarifatına dair

hiçbir şeye destres olmamışız. Mamafih biz mülhak bütçe ile gelmişiz. Kadro teşkilâtı muvazzah bir surette hazır. İsterseniz yegân yegân okuyunuz. Yok encümenlerinize itimadınız varsa bunu iki encümeniniz tetkik etmiştir. Biz yine reyî âlilerine havale ediyoruz. Heyeti Âliniz ne karar verirse ona göre hareket ederiz.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Trabzon'dan Erzurum'a bir hat yapılmıştı, bendeniz oradan geçerken kırk kilometre kadar yapılmıştı. fakat kara gömülmüştü. Bu ne oldu?

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. (Diyarbakir) — Bu arz ettiklerim işliyen hatlardır. Yani bugün mevcudolup işlemekte olan hatlardır.

EMİN B. (Erzincan) — Bu hat ordu namına işlemiştir. Bendeniz de diyorum ki eğer ordu hesabına işlemiş olsaydı Müdafaa-i Milliye bütçesinde yeri olmak lâzımgelirdi. Bunu gösterebilir misiniz? Böyle bir tren hattı var. Yalnız kayfi işlemiştir.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — O bendenize ait değildir. Şimdi halihazırına bakalım ve bunu ıslah edelim.

FAHREDDİN B. (Kars) — Vekil Beyden sual ediyorum. Hat, Nafiaya verildikten sonra kömür madenleriyle mi işletecek, yoksa Sarıkamış'ın fidanlık ormanlarını mı kat'edeceğiz? O yeni fidanlarla işletecek olursanız ormanlarda bir şey kalmış olmayacak.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Tabii efendim kömür madenlerini tercih edeceğiz. Hiçbir fert tasavvur edilemez ki ormanları tercih etmiş bulunsun ve kömür madenlerini işletebilmek için de bütçeye tahsisat koyduk. Bu tahsisatla madenleri işletmeye çalışacağız.

FAHREDDİN B. (Kars) — Eğer ormanların o yeni fidanlarından işletecek olursanız bir defa orada orman namına bir şey kalmıyacaktır. Orada hepsi bahçedir. Siz demiryolunu işletmeden ormanlardaki fidanları satarsınız demiryolunun iki misli nakit para alırsınız.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Efendim kömür madenlerini işletmek için bütçeye tahsisat ilâve ettik. Bu şimendifer de maden kömürü yakmaktadır.

MAZHAR MUFİD B. (Hakkâri) — Efendim Emin Bey biraderimiz cidden mühim bir sual sordular ve dediler ki : Üç seneden beri

İşlemekte olan bu hat ne varidat getirmiştir, masrafı nedir ve şimdiye kadar bütçelere girmemesindeki esbap nedir? Bu mühim bir sualdir ve bunun içindir ki, Muvazenei Maliye Encümeninin esbabı mucibe mazbatasında Müdafai Milliye bütçesini müzakere ederken böyle bir hattın ciheti askeriyeye işletilmekte olduğunu haber aldık diyor. Bu haber üzerine bittabi ciheti askeriyeden encümeniniz tezkerelerle bu hattın varidat ve masarifatını istemiştir. Fakat esbabı mucibe mazbatasında yine zikrettiğimiz veçhile maatteessüf bir cevaba destres olmadık. Pekâlâ dört seneden beri böyle bir hat işliyor ve Muvazenei Maliye Encümeniniz bu hattın masarif ve varidatından haberdar olamıyor ve malûmat almak için uğraştık. Muvaffak olmadık. Bunun üzerine encümeniniz ne yapsın. Bu sakim usulün devamına bittabi razı olamaz. Bu hattı faal bir şekle getirmek istiyoruz. Bütçesini yapabilmek ve masraf ve varidatını tanzim edebilmek için zaten şimendiferlerin kendisine tâbi olması lâzımgelen Nafia Vekâletine raptını kabul ediyoruz. Emin Beyefendinin suali ayrıca bir meseledir. Meclisi Âli onu ayrıca tetkik etsin, takibetsin. Niçin bu hattın dört senedir bütçesi yoktur? Bunu aramak Heyeti Âlinizin vazifesidir. Fakat eğer bu mesele nin intacına kadar hattı mühmel bir şekilde bırakırsak, dört seneden beri devam eden o bütçesiz ahvalin temadisine müsaade etmek demek olacaktır. Binaenaleyh Martın birinden itibaren bu şimendifer hattının Nafia Vekâletine raptı hakkındaki şu lâyihamı muvafık olduğumu zannederim Heyeti Celileniz tasvibedecektir. Çünkü başka çare yoktur. Evet hattın işletme varidatı tahminidir. Beyefendiler öyle bir tahmindir ki, tahminden de çok uzak bir tahmin olabilir. Tahmin olarak 985 bin lira gösteriliyor. Halbuki hat eğer tamamen işliyecek ve yolcuların istirahatini temin edecek ve muntazam şekilde işliyecek bu hat ile alâkadar olanlar ve bunu bilenlerin ifadesine göre - ki ben deniz pek az kısmını görmüştüm - masarifini çıkarabilir. Fakat maatteessüf bugün pek harap bir haldedir. Birçok tamirata muhtaçtır. Muntazam bir seyrüsefer yapabilmek için muntazam ellere geçmek lâzımgelir. Onun için encümeniniz, bu hattı varidatını, masrafını koruyacak bir hale getirmek için bugün lüzumu olan iki

yüz bin lirayı vermek lâzımdır kanaatindedir. Bu parayı vermezseniz zaten harabolan hat belki bir müddet sonra hiç işlemeyecektir. Onun içindir ki Muvazenei Maliyeden istenilen para iki yüz bin lira zammedilmek üzere dokuz yüz seksen beş bin liraya iblâğ olunuyor. Bunun varidatı muhammisesi işte bu kanunun iki yüz bin liranın zammı ile varidatı muhammisesinin 985 bin liraya iblâğından ibarettir. İkinci maddesi maaşat ve masarifatını gösteriyor. Biz bunun tarifesini raptetmiştik zannederim, harik münasebetiyle mi tabedememişler? bilmiyorum. Kadrosunda vardır. Biz encümenimizde bize verilen bu maaşat hakkında tetkikat yaptık. Kadrolarında tadilât yaptık. Şimdi bendenizce zararın neresinden dönersek kârdır. Bunu bir an evvel Nafia Vekâletine verip de rüfekamın söylediği mehazirden hattı kurtarmak için derhal maddelerin müzakeresine geçilmesini zannederim, Heyeti Celileniz de tasvibeder.

REİS — Kifayeti müzakere takriri var. Muş Mebusu Abdülgani Bey ve Nebizade Hamdi Bey, Kozan Mebusu Mustafa Bey müzakere kâfi maddelere geçilmesini teklif ederiz diyorlar. Müzakerenin kifayeti ile maddelere geçilmesini kabul edenler ellerini kaldırsın! Ekseriyeti azime ile müzakeresi kâfi görülerek maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Havalii Şarkıye Demiryolları İdaresinin 1339 senesi Bütçe Kanunu

MADDE 1. — Havalii Şarkıye Demiryolları İdaresinin bin üç yüz otuz dokuz nesesi varidatı umumiyesi merbut (A) cetvelinde gösterildiği veçhile 985 000 lira tahmin edilmiştir.

ALİ RIZA B. (Kars) — Biz bunu böyle beklemeydik. Bundan hakikaten memnun olurduk, iki sene evvel gelseydi. Gelmemiştir ve gecikmiştir. Bugün geldiği için tabii tenkidetmiyeceğiz. Burada yalnız 985 bin lira varidat tahmin edilmiş ve varidat da bu varidatın üzerine zammolarak iki yüz bin lira istiyor. Vekil Bey ki, yalnız müstağdemîn maaşatını başa çıkaracakmış. Ancak bunda bir noksan varsa bu hat tamire muhtaçtır. Bunu tamir etmeden işletmeye imkân yoktur. Keşke bunun için de birşey zammedip de isteseydi. İşlemiyen bu hat için memur istihdam etmek doğru olamaz. Meselâ Erzurum - Sarıkamış hattı - dekovil hattı - Kükürtlü'ye kadar gelir. Bu defa bendeniz mezuniyetten gelirken o hattın gel-

dim. Geldim ama ne şekil geldiğimi ben bilirim. Ecel teknesi. Halbuki şimdi de sekiz ay kış altında kaldıktan sonra zannederim ki, yazın canını tehlikeye bırakarak binmenin imkânı yoktur. Bendeniz çok rica ederdim Vekil Beyden, yalnız memurun maaşatı istiyerek buraya gelmiyeydi, işletme için masrafını, tamiratını keşfettireydi. Ne gibi tahsisat lâzımdır?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Beyefendi iki yüz bin lira tamamen tamirata aittir.

ALİ RIZA B. (Devamlı) — O halde birinci maddeye ait değilse ben ki ait bilirim, müsaade ederseniz geçeyim. Askeriye'nin yaptığı gibi hareket ederlerse iki senede Sarıkamış ormanları mahvolmuş demektir. Vekil Bey kömür madenlerini işleteceklerini söylediler. Tren Kükürtlü Kömür Madenine kadar gelmiş midir? Bu maden işletilmiş midir? Bu kömürün trende yanması ve bu kömürle trenin işlemesi imkânı var mıdır? Bu madeni işletmek için bütçede ayrıca bir fasıl açmışlar mıdır? Sonra, Karaköse'de Rusların işlettiği kömür mâdeni Mollasüleyman köyündedir. Bu madeni işletmek için de bir şey düşünmüşler midir? Ve buraya bunun için de tahsisat koymuşlar mıdır? Eğer kömür temin edilmezse trenin işlemesi - bence - meşeleri berbadetmekten ibaret kalır. Bu suallerime lütfen cevap versinler.

DURSUN B. (Çorum) — Cenabı Hakka çok şükür ki Vilâyatı Şarkiyemizde böyle bir şimendifer hattının mevcud olduğunu şimdi öğrendik. Üç seneden beri işletilmiş, kimin menfaatine işlemiş? Orası malûm. Şimdi burada iki muhammen erkâm gösteriliyor. Birisi varidat kısmı, diğeri masarifat kısmı... Hakiki varidat kısmıyla muhammen bütçe kısmı ayrı. Hükümet bunun üzerine Muvazenei Umumiyyeden iki yüz bin lira kadar bir para zammediyor. Gerek esbabı mucibe mazbatasında ve gerek vekil beyin izahatında, çok arzu ederdim ki: Bugünkü hattın vaziyeti nedir? Derecei harabiyetleri ne raddededir ve bunlar ne gibi bir masrafla tamir edilerek işlemeye salih bir hale konabilecektir? Bu hususata dair biraz malûmat olsun ne vekil beyefendi ve ne de Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasına bunun için icabeden masrafı.

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Biz hesap alamadık diyoruz, siz izahat istiyorsunuz.

DURSUN B. (Devamlı) — Öyle ise efendiler. Ben üç seneden beri bu hattın vücudundan haberdar olmadım. Şimdi nerelere kadar işliyor bilmiyoruz. Tahribatın derecesi nedir, zayıf ne derecededir? Malûmatımız yok. Evveleminde Nafia Vekâleti bu hatta salâhiyettar bir memur göndermeli tesellüm etmeli, sonra bu hattı işletebilecek bir hale koymak için ne kadar masraf ihtiyar edilecek ve şimdi işletilmesi kabil midir, değil midir? Buna dair esaslı ve vuzuhlu bir malûmat alınmalıdır. Şimdi vereceğimiz para da, Hazineye girecek para da. Yani gerek varidat ve gerek masarifat kısmı hep muhayyel ve mevhumdur. Bunda muayyen bir şey varsa o da Muvazenei Umumiyyeden 200 bin lira vermektir ibarettir. Bu paranın nereye gideceğini bilmiyoruz. Mademki Muvazenei Umumiyyeden iki yüz bin lira verilecektir. Evveleminde bu hattı tesellüm etmek üzere Nafia Vekâletine iki yüz bin lirayı vermeli, gitsin tetkikat yapsın, nerelerde üç seneden beri tahribat yapılmış ve ne olmuştur? Bunları anlatsın. Ondan sonra bu hattın kadrosu nedir, masrafı nedir? Bu anlaşılır. Böyle mevhum cetvellerle burada uğraşmıyalım. Oralarda Ruslar çok malzeme hadîdiye bıraktılar. Bugüne kadar ve belki bugün de Trabzon demircileri Rusların bıraktığı traveslerden nal, müh yapıyorlar, Anadolu'ya sevk ediyorlar. Bilmem artık bunlar kaldı mı, kalmadı mı? Milletın üzerine katmerli vergiler yüklenirken elimizdeki bu gibi menabii serveti mahvediyoruz, hazır mallara tesahubedemiyoruz. Sonra efendiler işitiyoruz ki Van Gölü sahillerinde birtakım malzeme bahriye vardır. Vapurlar, istimbotalar gibi. Bunları da çalan, çalana, kapan, kapanadır. Bunlara da hiç baktığımız yoktur.

REİS — Dursun Bey maddeye dair söyleyiniz, efendim.

DURSUN B. (Devamlı) — Nafia Vekâleti kendi idaresine almaya kendisinde bir kudret görüyorsa, tasavvur ediyorsa, bunu kabul edelim. Yoksa yine ciheti askeriye ile Nafia arasında yeniden bu iki yüz bin liranın gitmesinde mâna yoktur.

REİS — Efendim, maddenin müzakeresinin kifayeti hakkında iki tahrir vardır. Müzakere'nin kifayetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Birinci maddenin müzakeresinin kifayeti kabul edilmiştir.

Birinci maddeyi tekrar okuyoruz, efendim. (Okundu.)

REİS — Efendim, birinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

İkinci maddeyi okuyoruz :

MADDE 2. — Havalii Şarkıye Demiryollar İdaresinin bin üç yüz otuz dokuz senesi maaşat ve masarifatı umumiyesi için merbut (B) cetvelinde gösterildiği veçhile 748 373 lira tahsisat verilmiştir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, usul hakkında müsaade buyurur musunuz? Malûmuâliniz elimizdeki bir bütçedir. Bu kanun bütçenin esbabı mucibesi değildir. Asıl kanun fasıl üzerine cereyan etmesi lâzımgelen birinci maddeyi okumakla iktifa edip geçiyoruz. Burada fasıl ve mevad vardır. Bunlar üzerinde söz söylenecektir. (A) cetvelinin...

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Kadro merbut değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Fasil-ları reye koyacaksınız.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Kadro yok orada.

REİS — Efendim, ikinci madde hakkında söz istiyen var mı?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim bu hat hakkında bir şey söyleyeceğim. Rusların daima 200 000 kişilik bir ordusunu sevk eden bu hattın ehemmiyeti mahsusası vardır. Bize geçtiği zaman maalesef ciheti askeriye vaziyed etti. Birçok lokomotifler, vagonlar serpili bir halde duruyor ve günden güne hat tahribedilmektedir. Bizim için yaptırılmıyacak bir hale gelmektedir. Her halde bu tahsisatı çok görmeyiniz. Zannedersen tahminin daha ziyade fevkinde para sarf edilecektir. (Fazla gören yok, sadaları) Şimdilik bu meseleyi tamik etmiyelim. Çünkü, Nafia Vekâleti bizi tenvir edemez. Bu hususta bizi irşadedemez. Nafia Vekâleti ne kadar tetkikatta bulunursa bulunsun şimdiye kadar hat ile temasta bulunamadı ve ciheti askeriye ne hesap verdi ve ne de muntazam bir halde işletebildi. Bununla beraber en mühim mesele, ormanlar tahriboldu. Belki Nafia Vekilinin himmetiyle kömürle işler. Hem halk kurtulur, hem de istikbal için istifade edilebilecek bir hale gelir. Bu hat gayet ehemmiyetlidir. Bendeniz rica ederim, bunu kabul edelim. Bilâhara daha ziyade tâmik etmek için Nafia Vekâleti vaziyed etsin; ondan

sonra bize bir bilânço versin. Bizi en sâlim yola o götürecektir. Başka bir şeye lüzum yoktur. Bunun için şimdiden bir şey diyemeyiz. (Müzakere kâfi, sadaları)

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Efendiler, bu kanun sabık Nafia Encümeninizde müzakere edildi. Bendeniz de o encümende bulunuyordum. İmzam vardır, hatların tulü 400 - 500 kilometredir. Malûmuâliniz, buradan İstanbul'a kadar olan hatlar da beş yüz kilometredir. Beş yüz kilometrelik hat bir zamanlar altmış kilometreye kadar inmiştir. Bu hattın Umuru Cerriye Müdürünün maaşı iki yüz liradır. Bugün Anadolu hattının şefinin maaşı iki yüz liradır. Harekât kısmı şefi, bilmiyorum yine 150 - 180 lira kadar bir şey alır. Biz bunları Nafia Encümeninde görüş-tük. Tahsisattaki mükyaşları kendilerinden sorduk. Bize dediler ki; Ankara - Sivas hattındaki maaşatı esas ittihaz ettik. Efendiler, bilmem ama Erzurum'daki vaziyetle Ankara'daki vaziyet aynı mıdır? Yani Erzurum gibi şedaiti şitaiyeyi havi olan bir memlekete bir makinist Ankara'daki maaşla gider mi? Gitmez mi? Giden adam, Ankara'daki adam kadar haizi iktidar mı? Değil mi? Sualini kendi kendimize sorduk ve düşündük. Bunun neticesinde fennî olan insanların maaşlarına zam icra ettik. Ta ki, muktedir insanlar gidebilsinler, yaptığımız zamaimin yekûnu zannediyorum, yedi bin lira kadar bir şeydi. Masraftan tasarruf etmelerini söyledik. Bütçeye zam yapmadık. Maaşata zam koymuşuzdur. Bilâhara Muvazenei Maliye Encümeni bu zammiyatı kaldırmış olduğunu haber aldım. Kadro elimde matbu olmadığı için bilmiyorum. Fakat galiba Hükümetin teklifi veçhile yapıldı. O teklif - Hatırımında kaldığına göre - şöyle idi: En yüksek makinistlere ayda kırk beş kâğıt veriyordu. ikincilere ayda 35 - 37 kâğıt veriyor. Yani bin kuruş aslı maaş veriyor. Rica ederim, bugün dekovil hattı ne kadar dar olursa olsun bir makinanın kıymeti maddiyesi kırk beş, elli bin liradır. Elli bin lira kıymetinde bir makinayı eline teslim edeceğiniz bir adama nasıl kırk beş lira veriyorsunuz? Anadolu hattında ateşçiler bu kadar para alır. Binaenaleyh, hattın umuru fenniyesi-ne memur olacak mühendisler, umuru cerriye müdürü, hareket müdürü ve bunların maiyetinde bulunan fen memurları, sırf fennî insanlar - makasçılar şeftneler demiyorum - eline vazifei fenniye verilecek insanlar evvelce Nafia Vekâ-

letin yapmış olduğu zamaimi nail olmalıdır. Kabul edersiniz, etmezsiniz, bunu teklif etmek benim vicdani borcumdur. Yoksa hattan istifade edemezsiniz. Yine bu hattan hayır göremeyiz. Efendiler yedi bin lirayı kıskanmıyalım. Muvazenei Maliye Encümeni bu parayı kısmıştır.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Efendim bu hat aleyhinde söz söylemek cinayettir. Maalesef vaktiyle bu hatta sahip çıkmıyan Nafia Vekâleti bu hattı ciheti askeriye bırakmış, binlerle hattâ milyonlarla para kıymetinde olan bu üç hatta ait edevatla, keresteyle, köşkler; saraylar yapılmıştır. Bunu maddeten ispat ederim. Binaenaleyh, kurdun elinden kuyruğu almak için her halde bu kanunu kabul etmek lâzımdır. Mamafih bu iki yüz bin lira masarifi tamiriye ve inşaiye yine kâfi gelmez. Vatanın selâmeti için bunu üç yüz bin liraya iblâğ ediniz.

İSMET B. (Çorum) — Siz yapamazsınız zammı.

SÂMÎ B. (İçel) — Efendim bu mesaili, Muvazenei Maliye Encümeninde arkadaşlar bendenize tevdi ettiler. Ve bendeniz tetkik ettim. Evvelâ Ömer Lûtfi Beyin noktai nazarlarına cevap vermek isterim. Heyeti Aliyenize sevk ve Muvazenei Maliye Encümenine gelmezden evvel Nafia Encümeninde tetkik edilen kadrolar, Hükümetin, teklifine Nafia Encümenince zamaim icra edilmek suretiyle Muvazenei Maliye Encümenine iade edilmişti. Bu zamaimin yekûnu umumisi yedi bin lirayı tecavüz ediyordu. Bu gibi fennî bir müesseseyi idare edecek ellerin her halde kıymetli eşhas ve kıymetli zevat olmasına göre bunların da mevcuda göre terfihini düşünmek zarureti vardır. Maaşlarını yüksek verelim. Terfih edelim. Kimi tâyin edeceksiniz? Mevcut nedir? Hangi şimendifer idarelerinde istihdam edeceksiniz?

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Buradan alır, oraya gönderilir.

SÂMÎ B. (Devamla) — Binaenaleyh yirmi liraya çalışacak olan veyahut yetmiş liraya çalışacak olan mühendislerin kıymeti ilmiyesi, kıymeti fenniyesi bu yetmiş lira ile ölçülebilir mi? Buna yüz kırk lira vermekle bir şey temin etmiş olmayacağımıza kaani olan encümeniniz mecburiyet hissetmiştir.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Mantık mıdır bu?

SÂMÎ B. (Devamla) — Mantıktır. Efendiler, bendeniz yüz kırk lira değil iki yüz elli lira verilmesine taraftarım. Fakat kimi getireceksiniz?

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Vardır efendim, bu hatta vardır. Şimdi arzu edilirse on tane getiririm.

SÂMÎ B. (Devamla) — Efendim, mütehasısımız var. Fakat yetmiş lira verdiğimiz mütehasıs var. Buna yüz kırk lira vermekle kıymeti ilmiyesini tezyidedeceksiniz. Bu itibarla Hükümetin teklifatını encümeniniz musip görmüş ve bâzı da tadilat yaparak Heyeti Aliyenize sevk etmiştir.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayeti hakkında iki takrir vardır. Dr. Mustafa Beyle Nebizade Hamdi Beyin. Müzakerenin kifayetini reyinize vaz'ediyorum. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür, efendim.

Riyaseti Celileye

İnşaat ve tamirat için encümenince kabul edilen 200 bin lira gayrikâfi olduğundan bu hattan istifade etmek şartıyla tamirat tahsisatının üç yüz bin liraya iblâğını teklif ederim.

Bayezid
Şevket

Riyaseti Celileye

Şark hatlarının hareket, cer kısımlarındaki memurîni fenniye maaşatına Nafia Encümenince vâkı olup Muvazene Encümenince tenzil edilmiş olan zamaimin ipkasını ve ona göre maaş ve masraf kısımlarının tadilini teklif ederim.

Amasya Mebusu
Ömer Lûtfi

REİS — Efendim, bu takrir Muvazene Encümeninin kabul ettiği tahsisatın fevkinde olarak yüz bin lira daha verilmesini ihtiva ediyor. Onun için reye vaz'etmiyorum.

ALİ CENANİ B. (Muvazenei Maliye Encümeni Reisi) — İcabederse sonra yine veririz.

REİS — Ömer Lûtfi Beyin teklifi de, maaş ve masraf kısımlarının tezyididir. Bunu da encümen kabul etmiyor. Hükümet de kabul etmiyor, tezyidi masraftır. Tezyidi masarifi olan tekliflerin elli imzayı muhtevi olması lâzımgelir.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Tezyidli masariftir ama, karşılığı olan bir tezyidi masariftir

beyefendi ve sonra da doğrudan tezyidi masarif değildir, masariften maşa nakildir.

REİS — Tezyidi masariftir, Nizamnameye muhaliftir. Rey'e komuyorum.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Değildir «Tezyidi muhassasattır. Nizamnameye muhaliftir» diye sırf bu merasimden dolayı bu hattı muattal bırakmak günahıdır. Kırk beş liraya maknıst de dünyada bulunmaz. Ben vazifemi yaptım. Sâkit kalan Hükümet zannederim ki, üç ay sonra gelip tahsisat istiyecektir.

REİS — Her gün başka türlü olur.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Efendim, müsaade buyurun. Koyduğumuz maş buradaki dekovil hattında işliyen memurlar maşından fazladır.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Feyzi Beyefendi! Ankara'daki makinisti Erzurum'a gönderebilecek misiniz? Ve Erzurum'da makinistiniz var mıdır?

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Efendim, bir defa biz gödereceğiz. Şimdiki halde biz bunu tesbit etmişizdir. Yetişmezse o vakit gelir, Mec-lisi Âlinize arz ederiz.

REİS — Efendim maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aynen kabul edilmiştir.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Dostlar alışverişte görsün. (Handeler.)

MADDE 3. — İşbu Demiryolları İdaresinece istifa edilecek ücret merbut tarifeye tâbidir.

REİS — Efendim üçüncü madde hakkında söz istiyen var mı (Yok sesleri) Üçüncü maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

REİS — Efendim, dördüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Nafia Vekili memurdur.

REİS — Beşinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aynen kabul edilmiştir.

Efendim! Diğer kanuna geçiyoruz:

Nafia Vekâleti bütçesine iki yüz bin lira tahsisat vaz'ma dair Kanun

MADDE 1. — Havalii Şarkiye demiryollarında yapılacak tesisat ve tamirâtı müstaceleye

muktazi masarife mukabil Nafia Vekâletinin 1339 bütçesinde (Havalii Şarkiye Demiryolları İdaresine muavenet) namıyla açılan (271 B) faslına iki yüz bin lira tahsisat vaz'olunmuştur.

REİS — Efendim söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Nafia ve Maliye Vekilleri memurdur.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Müsaade buyurun. Kükürtlü madenini işletmek için verilen tahsisat ayrıca bütçede tervecolunmuş mudur?

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Beş kilometre mesafe kalmış, Kükürtlü madenine kadar ikmal edilmiştir.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Hayır maden işlettirilecek midir?

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Evet efendim işlettirilecektir.

REİS — Efendim üçüncü maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum... Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Efendim bu kanun da bitti. Bu iki kanunun heyeti umumiyelerini bir tâyini esamiyle reyî âlinize vaz'edeceğim. Fakat bir de Nisabı müzakere Kanununun bâzı maddelerini muaddil teklifi kanuni var. Bunu da tâyini esamiyle rey'e vaz'edeceğim iki.

2. — *Sivas Mebusu Rasim Beyin, Meclis bütçesinin harcırah maddesine 60 bin lira ilâvesine dair kanun teklifi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (2/693)*

REİS — Bir de Meclisin harcırah tahsisatı hakkında Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası vardır. Bu iki maddeyi de müzakere edelim. Bir de birkaç teklif vardır. Onları da müzakere edelim. Ondan sonra hepsini birden tâyini esamiyle reyî âlinize vaz'edeceğim. Lütfen müsaade edin sunları müzakere edelim.

10. — *İzmir Mebusu Tahsin Beyin on ay mezun sayılmasına dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Efendim bir Divan kararı var. Lütfen dinliyelim. Tahsin Bey hakkında...

Heyeti Umumiyye

Mâzeretine mebni İzmir Mebusu Tahsin Beyin on ay müddetle mezun addi Divanı Riyasetçe tensibedilmiş olmakla Heyeti Umumiyyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Reisisanisi

Ali Fuad

REİS — Efendim Tahsin Beyin mezuniyet kararını kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

11. — *Bolu Mebusu Dr. Fuad Beye Amerika'da tetkikatta bulunmak üzere mezuniyet itasına dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Yetim ve öksüzlerin refahını temin etmek için vâkı olan davet üzerine Bolu Mebusu Dr. Fuad Bey Amerika'ya gideceğinden tam tahsisatla mezun addine dair Divanı Riyaset kararı vardır.

Heyeti Umumiyye

Yetim ve öksüzlerin refahını temin etmek için vâkı olan davet üzerine Amerika'ya gideceğinden beş ay müddetle ve tam tahsisatla mezun addine dair Bolu Mebusu Fuad Beyin takriri Divanı Riyasetçe tezekkür edilmiş ve mumaileyhin talebi veçhile ve maksadı mezkûrle Amerika'ya gitmek üzere beş ay mezuniyeti tensibolunmuş ise de müddeti mezkûre için tam tahsisat itası hakkında talebinin bilâmütalâa Heyeti Umumiyye arzı muvafık görülmüştür efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Reisvekilii

Hüseyin Avni

REİS — Efendim evvelâ mezuniyeti âdiyesini reyî âhilerine vaz'edeceğim. Divanın kabul ettiği budur.

Tam tahsisatını rey'e vaz'edeceğiz. Mazaretini meşru görerek kabul edecek olursanız o bilâhara olacak bir iştir. Şimdilik beş ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Beş ay mezuniyeti âdiyesi kabul edilmiştir. Tam tahsisatı sonra rey'e vaz'edilecektir.

12. — *Saruhan Mebusu Mustafa Necati Beyle Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beye izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Efendim! Saruhan Mebusu Musta-

fa Necati Beyin üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beyin iki ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Ret sadaları) Kabul edilmiştir.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Reis Bey hem ret diyorlar, hem de el kaldırıyorlar, Bu nasıl bir iştir?

REİS — Efendim Heyeti İdarenin üç maddelik harcırah hakkında bir teklifi kanunisi vardır. Bunu müzakere edelim. Ondan sonra Nı-sabı müzakere Kanununu muaddil lâyihei kanuniye müzakere edelim.

2. — *Sivas Mebusu Rasim Beyin, Meclis bütçesinin harcırah maddesine 60 bin lira ilâvesine dair kanun teklifi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (2/693)*

REİS — Efendim! Harcırah Kanununun tefsiri münasebetiyle Meclis bütçesinin harcırah maddesine tahsisat ilâvesine dair teklifi kanuniyi Muvazenei Maliye Encümeninin Heyeti Umumiyesi kabul ve tasvibetmiştir.

8.3.1339

Riyaseti Celileye

Âzayı kirama aile harcırahı itası hakkında evvele kabul edilen Kanuna tevfikân âzayı muhteremeye on bin kuruş üzerinden harcırah itası ve aileleri için kendi harcırahlarının nisfını tecavüz etmemek üzere harcırah verilmesi kabul buyurulmuş ve binaenaleyh o zamanki ihtiyaç bilhesap lüzum görülen yirmi beş bin lira tahsisatı munzama talep ve Meclisi Âlice kabul buyurulmuş idi. Ancak bu kere kabul ve Makamı Riyasetten tebliğ buyurulan karar nazaran bu suretle harcırah itası hakkındaki Avans Kanununun yedinci maddesinin hükmü ancak kanunu mezkûrun tarihi neşrinden sonra vukubulan seyahatlere maksur olduğu ve ondan evvel vâkı olan seyyahatlar için Harcırah Kanunu hükmü cari bulunduğu anlaşıldığına ve âzayı kiramın kısmı âzamanın aile harcırahları da şu tefsire nazaran nüfus itibariyle itası icabetmekte ve bu cihetle mevcut tahsisatın ademikifayesi muhakkak bulunmakta olduğundan Meclisi Âlinin infazı kararı için âtidedeki teklifin bir an evvel iktisabı kanuniyet

etmesi esbabının istikmal buyurulması rica olunur. Efendim.

Türkiye Büyük
Millet Meclisi
İdare Memuru
Rasim

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası
Melfuf esbabı mucibe ve maddei kanuniye encümenimizce tetkik ve mütalâa olundu. Esas madde Meclisi Âlinin kabul ettiği bir tefsire mütalâa olmakla maddei mezkûrenin kabulü zaruri bulunmuş olduğundan aynen kabul edilen mevaddı mezkûrenin tetkik ve tasdikı zımında Heyeti Umumiyyeye arz ve takdim olunur.

Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Ali Cenani Kâtip Feyyaz Ali Âza Kavseri Osman Zeki Âza Reşad	Mazbata Muharriri Mazhar Müfid Âza Âsım Âza Yozgad Bahri Âza Mustafa Necati	Âza Konya Kâzım Hüsnü Âza Rasim Âza
---	---	--

REİS — Heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? (Hayır, kabul sadaları)

Efendim maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesine altmış bin lira ilâvesine dair Kanun

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi 1338 senesi bütçesinin üçüncü haremah maddesine ilâveten altmış bin liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

REİS — Efendim, birinci madde hakkında söz istiyen var mı? Birinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyüliçeradır.

REİS — Efendim, ikinci madde hakkında söz istiyen var mı? İkinci maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İşbu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından iera olunur.

REİS — Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Üçüncü madde kabul edilmiştir. Heyeti umumiyesini tâyini esamiyle reyî âlinize vaz'edeceğim. Nisabı müzakere Kanununu muaddil lâyhahî kanuniyenin müzakeresine başlıyoruz.

3. — *Ergani Mecbuzu Sırrı Beyle rüfekasının, Nisabı müzakere Kanununun altıncı ve sekizinci maddelerinin tadiline dair kanun teklifi ve Kanuni Esasi Encümeni mazbatası (2/665)*

REİS — Efendim encümen mazbata muharriri mazbatanın aynen okunmasını teklif ediyor. Binaenaleyh mazbata bir kere okunacak.

Riyaseti Celileye

Nisabı müzakere Kanununun altıncı ve sekizinci maddeleri makamımıza kaim 17 Şubat 1337 tarihli Kanunun müstacelen tadilini teklif eyleriz.

1. — Büyük Millet Meclisi müstemirren münakit bulunduğu cihetle âzasına 1 Mart 1339 tarihinden itibaren senevi iki bin dört yüz lira tahsisat ita olunur.

2. — Büyük Millet Meclisi âzasına dairei intihabiyelerine kadar azimet ve avdet için muayyen olan eyyam ayrıca ilâve edilmek üzere senede üç ay mezuniyet ita kılınır. İşbu müddeti mezuniyet için maddei sabıkada muayyen tahsisattan bir şey kat'olunmaz.

Ergani Sırrı Muş Ahmed Hamdi Maras Hasib Diyarbakir Kadri Mardin Derviş Çorum Ferid Bitlis Resul Gene Hamdi Kayseri Osman Zeki	Gene Celâl Antalya Tahsin İsparta Mehmed Nâdir Mardin Midhat Ergani Mahmud Ergani Emin Ergani Nüzhet Siird Kadri	Mardin Esad İsparta Remzi Hakkâri Tufan Van Hakkı Muş Osman Kadri Siverek Abdülğani Batum Ali Rıza Biga Mehmed Elâziz Feyzi
---	---	--

Nisabı müzakere Kanununun altıncı ve sekizinci maddeleri makamımıza kaim 9 Cemaziyelâhîr

1339 ve 17 Şubat 1337 tarihli Kanunu muaddil olmak üzere Ergani Mebusu Sırrı Bey ve yirmi beş refikî tarafından teklif olunan lâvihai kanuniye Heyeti Umumiyyeden encümenimize havale buyurulmakla 18 Şubat 1339 tarihinde biliçtîma müzakere olundu.

1. — Lâyihanın birinci maddesinin ruhu Büyük Millet Meclisi âzasına verilecek tahsisatın senevi olarak tâyin ve tasrihi ve şu halde elyevm mevcut ve mer'î olan madde kanuniyedeki «Şehrî iki yüz lira» tâbirinin tebdilini talep ve teklif mahiyetinde olduğu anlaşıldı. Fîlhakika âzayı müşarünileyhime itası muktazi tahsisatın «Şahsî olmak üzere» yani gerek Hükümetimizde ve gerek hükûmatı sairedeki teammülû makbul ve müstemire mugayireti mucip ve alelâde maasata şebahetini müsribolacağına ve miktarı senevi itibariyle de tezayüdü mutazammın olmamasına binaen tahsisatın senevi olarak derç ve tetümmyeti esas itibariyle kabul edilmiştir. Ancak lâyihadada sene başı 1 Mart 1339 ad ve itibar olunursa da Büyük Millet Meclisinin Heyeti Umumiyesi Teşrinisani iptidasında içtima edeceği Teşkilâtı Esasiye Kanununda sarahaten mezkûr bulunduğu ve şu sarahate mukabil teklifin aynen kabulü her intihap teceddüdtikçe bir sene zarfında selef ve halef meclisler âzasına bir sene için ayrı ayrı tahsisat itasını intacededeceği ve böyle bir netice malen ve maslahatan bivechinma caizüttervic olamayacağı cihetle tahsisat için sene başı Teşrinisani iptidası olması tensibolunarak ona göre yazılmıştır.

Senevi tahsisatın nasıl ve kaç taksitte itası lâzım ve muvafık olacağı noktasında dahi müdavelei efkâr olundukta Karahisarî Şarki Mebusu Ali Süruri Efendi tahsisatın üç ayda bir olmak üzere dört taksitte itası muvafık olacağından bu suretin ve Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Bey de defaten itası caiz olabileceğinin bir mütalâai tatbikiye kabilinden mazbataya derciyle Heyeti Celileye arzını teklif etmişlerse de gerek devamı ve masuniyeti nisabı temin maksadına ve gerek derece tahammülü malî mülâhazasına mebni defaten itası caiz olmayacağı gibi tatbiki ve idari bir mesele olan şekli ita ve adedi tekasit üzerinde encümenince mütalâa iradına mahal olmayıp bunun doğrudan doğruya Heyeti Umumiyenin reyine bırakılması tekarrür etmiştir. Tahsisatın mahiyeti seneviyesi kabul olunduğu halde Teşri-

nisani 1338 iptidasından itibaren alınmış olan mebalîğ mahsubedilmek üzere kanunun tarihi meriyetinden itibaren bu usulün tatbik edilmesi lüzumunun cümlei teemmülâtan bulunduğunu kayıt ve arz ederiz.

2. — Lâyihanın ikinci maddesinin zübdei müfadi her sene üç ay müddetle mezun olan âzanın tahsisatından birşey kat' olunmaması ve bu müddet için tahsisatın nısıf olarak itası usulünün ilgası talebinden ibarettir. Büyük Millet Meclisinin müstemirren münakit olmasına göre âzanın bir sene aleldevam ve bilâfâsıla Mecliste bulunması müvekkillerle temasını meni' ve katı' demek olup bundan da menfi ve merdudolan semere ve esari halkın ve memleketin ihtiyacatına ademittiladan ve vazifei vekâlete kısmen olsun lâkaydiden başka bir şey olamayacağı ve zaten senede üç ay mezuniyet esasını kabul eden vâzın kanunun maksadı âzanın senenin bir kısmında müvekkilleriyle temasını ve ahvali memlekete yakından vukufunu temine masruf bulunduğu ve mezunen giden âzanın dairei intihabiyesinde yine vazifei vekâlete mütaallik ve müteferri mesail ile iştigalinin asıl olduğu gibi esbabı teklifi vâkım isabetini müeyyidolmakla şayanı kabul görülmüş ve madde o veçhile tanzim edilmiştir.

3. — Üç aydan fazla olan mezuniyet için bir şey verilmemesi kanunda mevcud olup encümenimiz ikinci maddenin fıkrai ahîresinde aşağı - yukarı bâzı elfazının tağyiriyle iktifa ederek esasî ipka etmiştir.

4. — Her ne kadar teklifte muharrer değilse de haddizatında lüzumuna binaen lâyiha 17 Şubat 1337 tarihli Kanunun mülga olduğu ve işbu kanunun mebdai meriyetiyle kanunun Meclis tarafından jera olunacağı hususları üçüncü, dördüncü, beşinci madde olarak dercedilmiştir. Binaenaleyh hâsıl olan mevaddı kanuniye zirde aynen yazılarak Heyeti Umumiyyeye lieclilanz Makamı Riyasete takdimine karar verildi.

Nisabı müzakere Kanununun altıncı ve sekizinci maddeleri makamına kaım 9 Cemaziyelâhîr 1339 ve 17 Şubat 1337 tarihli Kanunu muaddil Kanun

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi âzasına senevi iki bin dört yüz lira tahsisat ita olunur. Sene başı Teşrinisani iptidasıdır.

MADDE 2. — Büyük Millet Meclisi âzasına dairei intihabiyelerine azimet ve avdetleri için

muayyen olan eyyam ayrıca ilâve edilmek şartıyla usulüne tevfikân sene de üç ay mezuniyet verilir. İşbu müddeti mezuniyet için madde-i sabıkadaki tahsisattan bir şey tenzul olunmaz. Üç aydan fazla mezuniyet alan veya mezuniyetini tecavüz ettirenlerin fazla müddete ait tahsisatları kistelyevm hesabıyla kat'olunur.

MADDE 3. — 9 Cemaziyelâhir 1339 ve 17 Şubat 1337 tarihli Kanun mülğadır.

MADDE 4. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülieradır.

MADDE 5. — İşbu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından iera olunur.

Kanunu Esasi Encümeni	Mazbata Muharriri
Reisi	Karahisarî Şarki
İzmir Mebusu	Ali Sürurî
Yunus Nâdi	
Kâtip	Âza
Biga	Erzurum
Hamid	Mehmed Nusrat
Âza	Âza
Bitlis	Bursa
Yusuf Ziya	
Âza	Âza
Kütahya	Sinob
	Muhalifim
	Esbabı muhalefetimi esnayı müzakerede arz edeceğim
	Hakkı Hâmi
Âza	Âza
	Kütahya
	M. Ragıb

REİS — Müsaade buyurunuz. Arkadaşlar yazılmasını arzu buyuruyorlar. (Hayır sadaları, yazalım sesleri)

Efendiler lütfen yazınız okuyoruz.
(Tekrar okundu.)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Rica ederim, rey vereceğimiz şeyi anlamadan olmaz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yazgad) — Efendim kanunun birinci maddesinde «Azaya senevi iki bin dört yüz lira ita olunur.» diyor. Malûmu-âliniz, zaten âzayı kıram 2 400 lira alıyor. Binaenaleyh bu kanunun bu maddesine ne lüzum vardır? Zaten senevi iki bin dört yüz lira alındığı halde «Türkiye Büyük Millet Meclisi Âzasına senevi 2 400 lira verilir.» demek ne demektir?

Bundan maksat nedir? Eğer bundan maksat defaten 2 400 lira verilir demekse, bendeniz defaten verilmekteki mahzuru taktiri âlilerine bırakıyorum, Meclisi Âlinin ahengi bozulur. Ekseri-yete hâlel gelir. Eğer denilirse ki, elde Nisabî müzakere Kanunu vardır. Nisabî müzakereyi muhafaza ederek biz müzakereyi temin edeceğiz. Öyle olmakla beraber tahsisatı aldıktan sonra beni burada durmaya kimse icbar edemez. Binaenaleyh kanunun birinci maddesi doğru değildir.

Sonra ikinci maddesinde «Mezunen giden arkadaşlara şehrî tahsisat tam verilir» diyor. Buna ben de iştirak ederim. Çünkü, mezunen giden bir arkadaşın tahsisatı esasen bütçeye konulmuştur. Bütçede mevcut mevzu' olan tahsisatın verilmesinde bir mahzur yoktur. Çünkü, esasen memur bile mezun olduğu zamanlarda tam tahsisat aldığı halde bütün arkadaşların nisf tahsisat alması mantıksızdır. Bu madde doğrudur.

Mebdei içtimaa gelince : Bu zaten Teşkilâtı Esasiye Kanununda münderiçtir. Binaenaleyh, esas Teşrinisani iptidasında içtima edilecektir. Bu maddede zaittir. Binaenaleyh, birinci maddenin tayyî ile tahsisat meselesinin müddeti mezuniyette tam olarak verilmesine taraftarım. Mevaddı sairesinin tayyımı teklif eylerim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Mazbatanın okunmasını encümen namına teklif eylerim. (Okundu, sesleri)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, mesaili umumiyye taallûk eden hususatta kanunların tabî' ve tevzii veya olmazsa yazılması usulden iken, bilhassa mebus arkadaşlarımıza taallûk eden, hakikatte bir şey olmıyan, fakat dedikoduyu mucibolan hususatta istisnai muamele yapmak doğru değildir. Bendeniz diyorum ki, mesele açıktır. Hiçbir şey yapmıyoruz. Gayet basit bir mesele yapıyoruz. Çok rica ederim teamül veçhile yazalım. Bendenizin de ayrıca bunun kabiliyeti tatbikiyesine dair olan hususat hakkında söyliyecelerim vardır, mütalâalarım vardır. Yazıldıktan sonra müzakere edilmesini teklif ediyorum.

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Reis Bey! Usulü müzakere hakkında söyliyecğim. Bir kere mesele nedir? Bu anlaşılmadı ki, tabî' ve tevzi olunsun.

NÂFİZ B. (Canik) — Bendeniz de onu söyleyeceğim. Efendi Hazretleri; evvelce mevcud olan ahkâmdan başka bir ahkâmın mevcud olmadığını anlıyorum. Fakat Meclisi Âli âzasının tahsisatına taallûk ettiği için efkârı umumiyede suitesir hâsıl edeceği memuldür. (Doğru, sesleri) Mazbata Muharriri bu kürsüde bunun neden ibaret olduğunu anlatsın; şu kürsüden iradetsin. Yani kapalı geçiyor. Efkârı umumiye zanneder ki, yeniden fazla bir tahsisat kanunu yapıyor. (Hayır, öyle bir şey yoktur, senet)

KANUNU ESASİ ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim, Kanuni Esasi Encümenin şimdi okunan mazbatasını ayrıca mâruzatta bulunmaklığına hacet bırakmıyacak derecede mufassaldır. Fakat mademki emrolunuyor, iemalen bir daha tekrar etmiş olayım; yirmi beş arkadaş tarafından bir teklifi kanuni yapılmıştır. Bu teklifi kanuni iki maddeden ibaret. Birinci maddesi; «Büyük Millet Meclisi âzasına senevi 2 400 lira verileceğine» dair fıkrayı havi olduğundan eski kanunun «Şehri iki yüz lira verilir.» ibaresinin lağvını talebeder mahiyetteydi. Mazbatada da arz ettiğimiz veçhile şehri ikişer yüz liradan zaten her âzanın tahsisatı seneviyesi 2 400 liraya baliğ oluyor. Fakat hiçbir Parlâmentoda şehri şu kadar verilir, diye maaş mahiyetinde bir usul cari değil, bizim eski Meclisi Mebusanda olsun, gerek Meclisi Âlinin iptidai teşekkülünde olsun eski teamüle istinaden âzaya verilen para yine tahsisat olmak üzere kabul edilmiştir. Fakat o tadil olunca nasılsa şehri ikişer yüz lira denmiş; âdeta maaşa benzetilmiş; hiçbir hikmet ve kuvvetli sebep mevcut değil iken her devlette müteamel olan usule mugayir olarak âzayı kirama maaş mahiyetinde para verilmesini kabul ederek bu veçhile kanuna dercetmek elbette mantıksızdır. Bir daha tekrar edeyim ki : Tahsisatı seneviyenin yekûnu itibariyle, eskisi ile bunun arasında bir fark olmadığından Kanunu Esasi Encümenin esas olarak bu fikri kabul etmiştir. Yalnız teklifi yapan arkadaşlarımız Mart iptidasından olmak üzere talebetmiştir. Halbuki encümen bu nokta üzerinde dârudiraz münakaşa ve müzakere yaptı. Malûmu âlileridir ki; bu yapılan kanun yalnız elyevm müteşekkil olan Meclisi Âliye mahsus değildir. Türkiye Büyük Mil-

let Meclisine aittir. Binaenaleyh, ilerde esbab hâdis olarak tadil edilmediği takdirde bu kanun bundan sonra teşekkül edecek meclislere de şâmil olacak. Şu halde senebaşını Marttan itibar edersek tahsisatın senevi olarak kabul edilmiş olmasına göre her hangi bir Teşrinisanimde mevcudolan Meclisin müddeti hitam bularak ikinci Meclis gelince o sene için tekrar ikinci Meclise tahsisatı seneviye verilmesi iktiza edecek, şu hal bir sene için iki Meclisin âzalarına ayrı ayrı tahsisatı seneviye verilmesini intaceder. Halbuki buna ne halen, ne maslahaten imkân olmadığı gibi asla teviz edilecek bir şey değildir. Büyük Millet Meclisinin mebdai içtimai Teşrinisani olduğu Teşkilâtı Esasiyede musavrah olduğundan tahsisat için olan sene iptidasının da Teşrinisani olmak üzere kabul edilmesi lâzımdır.

İkinci maddeye gelince: Şimdi mevcudolan kanun mucibince senede her âzaya üç ay mezoniyet ita olunur ve böyle üç ay mezon giden âzaya nisf tahsisat verilir. Halbuki encümen bu sureti muvafık bulmamıştır. Malûmuâlinizdir ki, dairei intihabiyesine giden her hangi bir mebus orada boş oturacak değildir. Meşgul olacaktır. Vazifei vekâletine taallûk eden işlerle uğraşacaktır, dairei intihabiyesini dolaşacaktır. Şu halde orada yine vazifesine devam ettiği halde tahsisatının nisfını kat'etmek mâkul bir şey değildir. Arkadaşların teklifi de bu yoldadır. Encümen de böyle münasip görmüştür. Bu tahsisatın senevi olarak kabulüne göre kaç taksitte verileceği meselesi kalıyor. Mazbatada görüldüğü veçhile bendeniz teklif ettim ki, dört taksitte verilsin, üçer aylık olmak üzere dört taksitte verilsin. Encümen bu hususta muayyen mutalâa tesbit etmediği için Heyeti Celileniz bunu ya kendisi bir kararla tâyin eder veya hut bunun tâyin ve tesbitini Heyeti İdareye tevdi eder. Yusuf Ziya Bey encümende; defaten dahi verilebileceğinin cevazını teklif ettiler.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Teamül deyledir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Fakat encümen bunu kabul etmemiştir. Nasıl ki bendenizin «Dört taksitte verilsin ve mazbataya bu yolda bir fıkra yazılsın», diye vukubulan teklifimi de kabul etmediği gibi şu mâru-

zatıyla encümenin noktai nazarını ve mesele-
nin mahiyetini arz etmiş olduğuma kaaniim.
Eğer kanun kabul buyurulursa tahsisat senevi
olmak mahiyetini alacaktır. Yalnız Heyeti Ce-
lileniz mevaddı kanuniyenin haricinde olarak
taksit meselesini bir kararıyla intacetmelidir.
Başka sual varsa cevap vereyim...

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Tahsisat
hakkında mecalisi sairede vukua gelen şeyleri
noktai nazar ittihaz buyuruyorsunuz. Bundan
evvel Meclisi Mebusanın sene başısı Teşrinisani
iptidası idi. Arada bir seddoldu. Yine âzalar
tahsisatı tamam olarak aldılar, diğer meclislerde
de böyledir. Burada da sene iptidası Teşrinisa-
niden itibar olunmasına nazaran yeni Meclis
teşekkül ettiği zaman o âzalar da Teşrinisaniye
kadar olan kısmını mı alacaktır? Yoksa tahsi-
satı tamam olarak mı alacaktır? Bendeniz diyo-
rum ki, tammolarak alacaktır. Bizim içimize
iltihak eden muhterem mebus arkadaşlarımız
o zamanki kanuna nazaran İstanbul'da tahsi-
satını aldıktan sonra burada da bizimle bera-
ber tazminat almışlardır. Simdi de senebaşının
Mart olmasıyla yeni teşekkül edecek Meclisin
senebaşının Teşrinisani olmasının birbirine ka-
rıştırılması doğru bir şey değildir. Yeni bir
Meclis intihabedilir, gelir, Teşrinisanide işe baş-
lar. İntihabedilmeyen - haric kalan - arkadaş-
larımız da kalkar, gider. Teşrinisaninin sene
mebdei addedilmesi şimdiki meclis için doğru
bir mâna ifade etmez. Bundan şu mâna çıkar
ki; mebuslar buradan eli boş olarak kalkar,
gider. Bunu hiçbir millet kabul edemez, mille-
timizin şan ve şerefi vardır. Kendisine fedakâr-
lık etmiş olan arkadaşlarını parasız olarak bu-
radan dışarı atamaz. Encümen doğru düşün-
memistir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) —
Yahya Galip Beyin itirazları vehlei ulâda vârit
gibi görünüyor. (Vârittir sesleri.)

Fakat evvelce de arz ettim ki, her kanun,
daimî olmak üzere yapılır. Meğer ki, içerisinde
bir müddeti muayyeneneğe maksur ve mun-
hasır olduğu tasrih edilmiş olsun. Bu kanunda
yalnız şimdiki Meclisi Âliye aidolduğu falan
gibi bir zikir ve hasır yoktur. Şu halde bu ka-
nun daimî bir kanun olmak üzere yapılmıştır.
Bilfarz Meclisi Âlinin gayesi tahakkuk eder de
Teşrinisanide ikinci Meclis gelirse, ikinci Meclis

için beyefendiler, Marta kadar - çünkü seneba-
şını Mart itibar ediyorsunuz - Marta kadar dört
ay için ayrıca 2 400 lira daha mı vereceksiniz?
(Hayır sedaları) tahsisatı almak için senebaşı
Mart dedikten sonra ikinci Meclisin senebaşı
için Teşrinisani diyemezsiniz. Meğer ki, bir mad-
dei mahsusa olarak ilâve oluna...

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — İkinci Meclis-
sin senebaşı musarrahtır. Kanunda muvaz-
zahtır.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Ha-
yır efendim hayır! Buna imkân yoktur. Sonra
şurasını da hatırlamak lâzımdır ki, henüz gaye
tahakkuk etmiş değildir. Meclisi Âlinin bu sene
dağılacağı ne malûm? Bir daha arz edeyim.
Senebaşı Mart dersek her Meclis müceldeden in-
t habolundukça bir sene için mükerrer tahsisat
yerilmesini icabeder. Buna encümen katiyen
taırtar değildir. Hakem Heyeti Celilenizdir.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Zatiâlılileriniz
dört taksiti kabul ediyorsunuz. Arkadaşlara üç
ay mezuniyet verilmekle o üç ay içindeki tah-
sisata kesbi istihkak etmiş demektir. Ya taksit
zamanına tesadüf etmezse o arkadaşımız ne alıp
gidecektir?

ALİ SÜRURİ Ef. — Encümen bu nokta
hakkında sabit bir mütalâa beyan etmediği için
ben'leniz de zatiâlinize müspet bir şey söylemi-
yeceğim. Taksitlerin adedi ve sureti itası hak-
kında Heyeti Celile ne tensibederse o karar me-
seleyi halledecektir.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Yani noktai
nazarım vârit midir değil midir?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Vâ-
rittir.

Dr. ABİDİN B. (Lâzistan) — Arkadaşlar,
dünyada hiçbir mecliste olmıyan bir şeyi biz
yapmışız. Yani hiçbir meclis âzasını böyle ay-
lığa raptetmemiştir. Hiçbir şekil yoktur ki, mee-
lis âzası gitsin de aydan aya memur tarzında
aylık alsın ve aylıkla uğraşsın.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Hiçbir
meclis yoktur ki, senin gibi burada bir sene
otursun.

Dr. ABİDİN B. (Lâzistan) — Sırrı Bey,
sözümde vazgeçmiştim. Fakat benim buraya
tekrar çıkmaklığımıza sebeboldunuz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — İsti-
fade ederiz.

Dr. ABİDİN B. (Devamla) — Sırrı Bey di-

yor ki, paraları alırlar ve giderler. Nisabı ekseyet kalmaz.

Arkadaşlar, bir İdare vardır. Bir Reis vardır, bir Divanı Riyaset vardır. Onlar nisabı muhafaza etmekle mükelleftir ve bir de ben bütün arkadaşlarıma kalben mütekeffilim ki, buraya 2 400 lira almak için gelmemişlerdir. Eğer geldimse kahrolayım. (Bravo sesleri) Yalnız efendiler millete ettiğim hizmetin, fedakârlığın mukabili olarak elbette millet benim bir kısım işemi temin etmeye mecburdur.

Sonra harcırah kısmına intikal edeceğim. (O geçti sesleri) Söyliyeyim be yahu! Gayet kısadır, Arkadaşlar harcırah kısmına gelince; birçok arkadaşlarımız olabilir ki.. (Sadet haricidir sesleri) Hayır; mezuniyette tahsisat kesilmez. Bunun için söyliyorum, yanlış söyledim, affedersiniz.

NECİB B. (Ertuğrul) — Ha şöyle.

Dr. ABİDİN B. (Devamla) — Üç ay memlekete gitmiş olan her mebus, oraya gittiğinde evine gidip de oturuyorsa ona da teessüf ederim ve oturan da olmadığını zannediyorum, yoktur. Yani kimse yoktur ki gitsin de orada otursun. Her halde gezer ve orada bir kahve ısmarlar ve gördüğü muhtacı muavenet olan bir evlâdı vatana bir hediye verir, bilmem ne yapar. Bu nisif tahsisat verilmesi âdeta Meclis âzasını tahkir etmek demektir. (Handeler) Emin olun ki ben böyle telâkki ederim. İşte efendiler; böyle ayda aidat ve maaş almayı, ilk evvelâ tango carsaflarını reddeden Hasan Bey, sokmuştur. Yani bizi bir aylığa raptetmiştir. Bunu yapan Hasan Fehmi Bevdır. Öbür Hasan Beyi bana çattırmayın ha.. (Handeler, alkışlar)

İSMET B. (Corum) — Efendim; bendeniz kanunun lehinde ve alevhinde deşilim. Mazbata Muharriri Ali Süruri Bevefendi kanunun heveti umumiyesi hakkında izahat verirken, birinci maddeye ilâve ettiği cümle hakkındaki izahatını kâfi görmedim. Binaenalevh kanunun birinci maddesine geçmeden evvel bu madde hakkında şekle aidolmak üzere kendi noktâi nazarıma arz etmevi münasın gördüm. (Maddede sövlersiniz sesleri) Pekâlâ maddede sövlivevim. (Müzakere kâfi sesleri)

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Efendim ben şimdi bu kanunun tedvininde ne gibi bir sebeb olduğunu arkadaşlarımla sözümden bile

anhyamadım. Eskisinde ne gibi mazarrat vardı, şimdikinde ne menfaat var? Onu bir kere anlamadım. (Sonra anlarsın sesleri) İkinci madde malûmdur ona bir şey diyemem. Rica ederim, arkadaşlar affınıza mağruren söyliyeceğim. Şu mesele şu üç senede kaç kalıba girdi ve kaç kere tekerrür etti? Biraz insaf edelim. Hani ben bir şey demem arkadaşlarıma karşı.. Hepsine itimadım vardır. Arkadaşların kâffesi de namusludur. Lâkin efendi, kaç oldu bu? Milletın istediği Masarifi mecbure Kanununu altında, memleket inleyip dururken, şu kanununu müstacelen müzakere etmeklikte, şu kanununu diğerlerine tercih etmekte ne sebep var? Onun üzerine tercihi mucip ne varsa onu söyleyiniz, beyefendiler!.. Allah aşkına hissini ze mağlubolmayın.. (Gürültüler)

REİS — Dinliyelim efendim.

KADRİ B. (Siird) — Riya yapıyor.

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Halt etmiş riya eden. Karşındakine iyi bak efendi! Karşındakinin hiç lekesi yok efendi! Rica ederim.

KADRİ B. (Siird) — Bizim de yok..

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Evet biliyorum. Sizin de yoktur. Riya falan hiç yok. Sizin de yok. Fakat bana da söylemeyin, fazla kelâmı bana söylemeyin. (Gürültüler, dinliyelim sesleri) Efendim, şimdi arkadaşlar diyor ki, bunu defaten Martta şey edelim. (Hayır sesleri) Canım teklif olunup kabul olunacak, siz kanun üzerinde söyleyin. Bir ay aldıktan sonra istifa ederim efendi! Aldıktan sonra ne yapacaksınız? Giderim, keyfim misin? (Gidersin sesleri) Bir kayıt yok. Sen karışamazsın. Elhasıl anladım ki, bunun aleyhinde söylemek istemiyorsunuz. Ben de söylemiyorum. (Söyle sesleri) Bana kalırsa bunun ne müzakeresi, ne tanzimi ve ne de bu hale ifrağı, aklen de mantıkan da, maslahatan da caiz değildir. Binaenaleyh bendeniz bunun reddini teklif ederim.

OSMAN B. (Lâzistan) — Bendenizin de Hoca Efendinin, fikrine iştirak ettiđimin zapta geçirilmesini teklif ederim.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayeti hakkında takrirler var. Kanunun heyeti umumiyesini kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Heyeti umumiyesi hakkındaki müzakere kâfi görülmüştür. Heyeti umumiyesi hakkında iki takrir vardır. İ-

tanbul Mebusu Ali Rıza Bey, kanunun heyeti umumiyesinin reddini teklif ederim diyor.

Efendim kanunun heyeti umumiyesinin reddini reyinize koyacağım. Kanunun heyeti umumiyesinin reddini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Reddi ekseriyete iktiran etmemiştir. Binaenaleyh maddelere geçilmiştir.

Nıسابı müzakere Kanununun altıncı ve sekizinci maddelerini muaddil Kanun

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi âzasına senevi iki bin dört yüz lira tahsisat ita olunur. Senebaşı Teşrinisani iptidasıdır.

İSMET B. (Çorum) — Efendim bendeniz, buradaki «Senebaşı Teşrinisani iptidasıdır» ibaresini zait buluyorum. Çünkü sene başının Teşrinisani iptidası olması, Teşkilâtı Esasiye Kanununda devrei intihabiyenin mezkûr aydan itibar edilmesi ile musarrahtır. Binaenaleyh devrei intihabiye her hangi ayda teceddüdedecek olursa o aydan itibaren senevi tahsisat o miktar olur. Binaenaleyh burada senebaşı Teşrinisani iptidasıdır, demeye lüzum yoktur. Yukarda Türkiye Büyük Millet Meclisi âzasına senevi 2 400 lira verilir tâbiri vardır. Bu devrei içtimaiyenin senebaşı Marttır. Müteamelen öyle olmuştur ve kanun hükmündedir. Binaenaleyh senebaşı Teşrinisani iptidasıdır diye belki ikinci devrei intihabiye Teşrinisaniden başlayacak olursa tahsisatın sureti tediyesi ve sairesi hakkında, bir tereddüt hâsıl olur gibi buyurdular. Devrei intihabiyelerin mebdei her ne olursa olsun, o mebde senebaşıdır. Bu devrei intihabiyenin - ki mebdei Marttır - mebdeini de şey etmiş olursunuz.

OSMAN B. (Lâzistan) — Teşkilâtı Esasiye Kanununda musarrahtır. Kalkamaz.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bu, tahsisatın sureti itasını irae eder bir kanundur. Bunda senebaşının Teşrinisani veya Mart olması lüzumunu göstermeye asla lüzum yoktur. Bendenizin buna dair bir takririm var. **Bendeniz, bu tahsisatın tamamının birden verilemeyeceğine göre onun Divanı Riyaset veya Heyeti İdareye bırakılmasını da doğru bulmuyorum. Bunun «üç taksitte verilmek üzere ita olunur» şeklinde tesbitini teklif ediyorum.**

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Mezuniyet alanlara?

ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Mezuniyet alanlar her hangi taksitte burada bulunursa onu alır.

REİS — Rica ederim, muhavere etmeyiniz!

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Üç taksitte senevi 2 400 lira verilir. Divanı Riyasete bu hakkı vermenizi istemiyorum. Çünkü orada bir şey olur. Biri alır, diğeri noksan alır, kimisi de taksitini tamamen alır. Binaenaleyh Heyeti Aliye hangisini muvafık görürse kabul eder. Ben bu suretle bir takrir takdim ettim.

REİS — Efendim, başka söz istiyen yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, senebaşı Teşrinisanidir. Bu, Kanunu Esasimizce tesbit edilmiştir. Binaenaleyh arkadaşlarımızın teklifinde senebaşı hakkında bir kaydolmadığı halde Kanunu Esasi Encümeni böyle bir kayıt ihdas etmiştir. Kayda lüzum yoktur. Senevi 2 400 lira alınacağı Nıسابı müzakere Kanununun 6 ve 8 nci maddelerinde musarrahtır. Binaenaleyh bu maddenin reddini teklif eylerim.

REİS — Birinci madde hakkında söz istiyen yoktur. Birinci maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Şimdi efendim takrirler var. Onları okuyacağız. Evvelâ Erzincan Mebusu Hüseyin Bey birinci maddenin tayyını teklif ediyor. Binaenaleyh evvelâ bunu reye vaz'ediyorum. Birinci maddenin tayyını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın, kabul edilmemiştir. Şimdi diğer takrirleri okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin son fıkrası olan, senebaşı Teşrinisani iptidasıdır, cümlesinin tayyını teklif eyleriz.

Çorum	İzmir	Saruhan
İsmet	Tahsin	Mustafa Necati

Riyaseti Celileye

Senebaşı Teşrinisani iptidasıdır, fıkrasının tayyını teklif eylerim.

Ertuğrul
Necib

Riyaseti Celileye

Âzayı Meclisin tahsisatına ait Kanunun birinci maddesinin berveçhi âti tadilini teklif ederim :

Devrei içtimaiyeler iptidası Teşrinisani olduğuna nazaran Türkiye Büyük Millet Meclisi

âzasına mahı mezkûr iptidasına kadar 1 600 ve mahı mezkûrdan senei haliye iptidasına kadar 800 lira olmak üzere senevi 2 400 lira verilir.

Diyarbakir
Kadri

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin ikinci fıkrasının berveçhi âti tadilini teklif eylerim.

Senei maliye iptidası Mart iptidasıdır. Binaenaleyh senelik tahsisat Martın birinci günü tahakkuk eder.

Kayseri
Osman

Riyaseti Celileye

Müzakere edilmekte olan Nıسابı müzakere Kanununun birinci maddesinde irae edilen senebaşının Marttan itibar edilmesini teklif ederim.

8 Mart 1339

Mardin
Esad

Riyaseti Celileye

Senei maliyemiz iptidası her sınıfı devair için Mart olduğuna göre birinci maddede muharrer sene mebdeinin Marttan itibar edilmek suretiyle maddenin tadilini teklif ederim.

8 Mart 1339

Biga Mebusu
Mehmed

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin son fıkrasındaki, senebaşu Teşrinisani iptidası olduğunun tayyını teklif eylerim.

Bitlis
Resul

REİS — Efendim, takrirler ihtiva ettikleri ahkâma göre üç sınıf oluyor. Bir kısım takrirler birinci maddenin son fıkrası olan senebaşu Teşrinisanidir kaydının tayyı hakkındadır. Bir kısım takrirler de senebaşının Mart olmasına dairdir. Üçüncü kısım da itası lâzımgelen tahsisatın kaç taksitte verileceğine mütedairdir. Şimdi bir takrir daha geldi.

Riyaseti Celileye

Marttan itibaren fahriyen ifayı vazife edilmesinin kabulüyle kanunun reddini teklif ederim.

Bayezid
Şevket

MAZBATA MUHARRİRİ ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim müsaade buyurursanız bir noktayı arz edeyim. Şimdi tekliflerden birisi senebaşu Teşrinisani iptidasıdır fıkrasının tayyı hakkındadır. Eğer bu fıkra tayyedilecek olursa ikinci gelecek Meclis iptidayı içtimaından itibaren bir sene için 2 400 lira alır diyor. Şu halde gelecek meclisler hakkında encümenin fikriyle bunun arasında fark yok. Fakat senebaşu Mart iptidasıdır diye tasrihini istiyen arkadaşlara çok rica ederim ki bu teklif asla muvafık değildir. Çünkü bu sarahat olursa bu Mecliste olmasa defa tahsisat itasını intaceder. (Hayır sesleri) Öyledir. Şu halde o fıkranın tayyını encümen bile öteki meclisler için bir sene zarfında iki kabul edebilir. Çünkü tatbikatta o kadar fark yoktur. Fakat ötekini kabul edemeyiz.

Taksit meselesine gelince; üç taksitte verilsin dememelidir. Bendenize kalırsa taksit meselesini metni kanuna dercetmemelidir. Bu, idari bir meseledir. Bunu idari bir kararla halledersiniz.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — İdari kararla olmaz.

REİS — Efendim Ertuğrul Mebusu Necib Bey ve İsmet Beyle rüfekasının takrirlerini encümen kabul ediyor. Bu takrirler; senebaşu Teşrinisani iptidasıdır, fıkrasının tayyı hakkındadır. Bu fıkranın tayyını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Tayyı kabul edilmiştir.

Efendim şimdi iki takrir de, senebaşının Mart itibar edilmesi hakkındadır. Bu takrirleri nazarı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazarı dikkate alınmamıştır.

Efendim şimdi tadilâta mütaallik olarak yalnız taksitlerin tâyini meselesine mütedair takrirler vardır. Tensibederseniz bu mesele Divanı Riyasetçe halledilsin. (Hayır sadaları)

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Taksit meselesini her halde burada halletmek lâzımgelir. Divanı Riyaset on iki taksitte derse kabul mü edeceğiz? Her halde burada halledilmelidir.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim, taksitler hakkındaki takrirleri okuyorm.

Riyaseti Celileye

Tahsisatı seneviyenin kaç taksitte tediyeye

si icabedeceğinin de bilmüzakere takarrür ettirilmesini arz eylerim.

Kars Mebsu
Cavid

Riyaseti Celileye

Nıسابı ekseriyet Kanununun senebaşı Mart iptidası olmasını teklif eylerim.

Kars
Fahredden

(Çok doğru sadaları)

REİS — Sonra bir takrir daha var.

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin berveçhi âti tadilini teklif eylerim:

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi âzasına üç müsavi taksitte verilmek üzere iki bin dört yüz lira tahsisat ita olunur.

Bolu
Şükrü

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Esasen bu mesele idarî bir meseledir. Divanı Riyasete aittir.

ABDÜLHAK TEVFIK B. (Dersim) — Bu takrir münderecatı nazarı itibara alınmazsa bundan hiçbir şey istifade olunmaz.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, tahsisatlar Meclise üç taksitte verilecekse ben-deniz teklif ediyorum; memurin daha muhtaçtır. Memurine de üç taksitte verilsin. Bendeniz bunu teklif ediyorum.

REİS — Şükrü Beyin üç taksitte verilmesi lüzumuna dair olan takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Nazarı dikkate alınmadı. (Anlaşılmadı, sesleri) Ne yapayım efendim, dinliyelim diğer bir takrir var.

(Diyarbakir Mebusu Kadri Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Bu takrire hacet yoktur. Birinci maddenin yeni şeklini okuyorum.

Nıسابı müzakere Kanununun altıncı ve sekizinci maddelerini muaddil Kanun

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi âzasına senevi iki bin dört yüz lira tahsisat ita olunur.

REİS — Son fıkra tayyedilmiştir. Madde bu olmuştur. Reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul

edenler lütfen el kaldırsın. Birinci madde kabul edilmiştir.

ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Zaten şim-diye kadar cari olan usul budur. Birinci madde lâğıvdır, mânası yoktur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Tahsisatımızı zaten öyle alıyoruz.

MADDE 2. — Büyük Millet Meclisi âzasına dairei intihabiyelerine âzimet ve avdetleri için muayyen olan eyyam ayrıca ilâve edilmek şartıyla usulüne tevfiқан sene de üç ay mezuniyet verilir. İşbu müddeti mezuniyet için madde-i sabıkadaki tahsisattan bir şey tenzil olunmaz. Üç aydan fazla mezuniyet alan veya mezuniyetini tecavüz ettirenlerin fazla müddete ait tahsisatları kistelyevm hesabıyla kat'olunur.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim, bu kanunun zannedirim saiki bu ikinci maddedir. Birinci madde yalnız şeklini değiştirmekten ibarettir. Tahsisat şehri olarak alınmakta iken seneviye inkılâbetmektedir. Bu itibarla bu kanunun saiki bu maddedir. Bunu biraz tahlil etmek lâzımgelir. Malûmuâlinizdir ki, yine bu Nıسابı Müzakere Kanununun malûm olan maddesi mucibince mezunen dairei intihabiyesine giden âzayı muhteremeye üç ay için nısf tahsisat verilmektedir. Fakat bâzı zaruret ve ahvali sıhhiye gibi ahval itibariyle görüyorsunuz ki, zaman zaman arkadaşlarımız rapora istinaden tam tahsisatla altı ay, üç ay mezuniyet talebinde bulunmaktadırlar. Meclisi Âli de zaman zaman bâzılarına vermekte ve bâzılarına vermemektedir. Cidden iyi olmıyan bu şekli bu madde ile lâzımgelen bir şekle koymak lâzımgelir. Fakat bu, onu temin edecek midir? (Temin edecek sesleri) etmiyacaktır. Müsaadenizle onu izah edeceğim. Temin edecek kuyudun vaz'ı lâzımdır. Meselâ : Bir arkadaşımız bu üç ayda dairei intihabiyesinde geçecek, dairei intihabiye ve muhitindeki malûmatı iktisabederek bu Meclise avdet edecektir. Bu gezme malûmat gayesine mâtuftur ve vâzı kanunun tervicettiği bu üç ay mezuniyetini tam tahsisatla orada geçirecektir. Nıسابı müzakerenin ihlâl edilmemesini zaten hem Divanı Riyaset ve hem de Heyeti Âliyeniz düşünür. Çünkü ona göre mezuniyet vermek Meclisin hakkıdır. Badema yine uzun rapora istinaden altı ay, sekiz ay tam tahsisatla mezuniyet alması ve mevkii müzakereye konması,

müzakere edilmesi Meclisin saatlerini, zamanlarını ifna etmesi doğru mudur? Binaenaleyh burada buna dair bir kayıt olmalıdır ve katiyen Meclis bunu müzakere etmemelidir ve Divanı Riyaset bunu buraya sevk etmemelidir. Ahvali sıhhiyesi itibariyle üç ay mezuniyet alabilir. Üç aydan fazla mezuniyet isteyen hastaların zaten tedavi edileceğine pek kaani olanlardan değilim. Binaenaleyh buna bir nihayet vermek lâzımdır. Bu madde ile bu kanunu kapamak lâzımdır. Efendiler hepimiz hastayız, eğer hastalığımıza istinaden böyle rapor almak ise maksat, ben de rapor getiririm. Hepiniz de getirirsiniz. Her iki arkadaş aynı raporu getirdiği halde birisine mezuniyet verilir. Diğersinin raporu olduğu ve ahvali sıhhiyesinin fena olduğuna şahadet eden bir raporu bulunduğu halde Meclisi Âli ona mezuniyet vermiyor, mezuniyetini reddediyor. Sonra diğer bir arkadaşımız bir rapor getiriyor, ona mezuniyet veriliyor. Halbuki o arkadaşımız yine aynı tabiblerden rapor getiriyor. Bu meselenin önüne geçmek lâzımdır. Ya hepsine mezuniyet veriniz, yahut hiçbirisine vermeyiniz. Bunu salim bir kaideye raptetmek çok lâzımdır.

ÂTIF B. (Bayezid) — Raporlar hakkında iyi tetkikat yapılın.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Tetkikat yapacak kimdir Beyefendi?

ÂTIF B. — Mercii aidi.

MEHMED ŞÜKRÜ B. — Bunun mercii aidi Meclisi Âlinizdir. Binaenaleyh bunun Encümen-i İadesiyle bu dediğim nıkatı câmi ve mahaziri ref'edecek bir hale konmasını teklif eylerim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Efendim Şükrü Bey arkadaşımız hakikaten varidolan bir mütalâada bulundular. Encümen-i İadesinde bu madde müzakere olunurken bendeniz Şükrü Beyin mütalâatını dermeyan ettim ve teklif ettim ki : Üç aydan fazla mezuniyet alan veyahut üç ay mezuniyetini tecavüz ettirenler, üç aydan fazla olan günler için mâzereti sıhhiyeye müstenidolsa da tahsisat almasınlar. Bu hususu tasrih edelim dedim. Fakat encümenindeki arkadaşlar hakikaten muhik olan mukabeleleriyle bendenizin mütalâatının doğru olmadığını izah ettiler ve dediler ki: Rûfekadan merhum Ali Ulvi Beye Meclisi Âli mazereti sıhhiye ve dairesinden dolayı bilâ müddet mezuniyet vermişti. Haydar Beye kezalik. Şimdi üç aydan fazla yata-

ğından ve evinden çıkamıyan bir arkadaş nasıl olur da tahsisatsız yatar, kalır? Bunun üzerine teklifimden sarfı nazar etmiştim. Binaenaleyh metni kanuna katı bir surette üç aydan fazla mezuniyetler için tahsisat verilemeyeceğini yazmaktansa, Meclisi Âli böyle fevkalâde mezuniyetleri vermekte fazla kısıkanç ve fazla tetkikkâr olursa, Şükrü Beyin hakikaten müsibolan maksadı hâsıl olur. Şurasını da ilâve edeyim ki: Bu maddeler encümeninden çıktuktan sonra arkadaşlardan bir zat bana dedi ki: Bu maddeyi yanlış yapmışsınız. Arkadaşlardan mazereti sıhhiyesine binaen rapor getirenler olursa ona fazla mezuniyet verilir diye sarıh bir fıkra lâzımdır dedi. Madde encümeninden çıkmıştı. Bu mütalâa da mevzubahsolmadı. Şu halde maddeye bir şey ilâve etmek lâzımgelmez. Arz ettiğim gibi istisnai dahi olsa, ender dahi olsa o fıkranın cari olamayacağı hâlât ve zarurat hâdis olabilir. Ancak tatbikatta Heyeti Celileniz kısıkanç bulunmalı ve mazereti sahiha ve katiyesi bulunmıyanlara o yolda mezuniyet vermemelidir. Mesele bundan ibarettir.

HACI TAHİR Ef. (İsparta) — Meclisi Âlinin bir kararı vardır. Bunda dairesi intihabiyesine gidecek olan âzaya on bin kuruş üzerinden harcırah verilir deniyor. Bu nasıl olacaktır?

ALİ SÜRURİ Ef. — Efendim harcırahın on bin kuruş üzerinden ita edilmesi diğer bir maddenin kanuniyeye müstenittir. Yoksa bu maddenin zamanında dâhil değildir. Şimdi Heyeti Celile bu maddeyi tadil veya ilga etmiyor. Binaenaleyh ahkâmının kemakân devamı tabiidir. Burada tekrara mahal yoktur.

İSMET B. (Çorum) — Müsaade buyurunuz. Bu kanunun üçüncü maddesiyle bir kanun ilga ediyorsunuz. Harcırahın on bin kuruş üzerinden alınması bu kanunun tefsirindedir. Binaenaleyh buraya üçüncü madde olarak harcırahın on bin kuruş üzerinden alınması hakkında bir maddede koymak lâzım değil midir? Mademki aslı ilga ediliyor, tefsiri ilga olunmaz mı? Tabii mülga olur.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Efendim müsaade buyurunuz. Âzayı kirama on bin kuruş üzerinden harcırah verilmesi bu kanunun tefsirine müstenit değildir. Nisabı Müzakere Kanununun evvelec tadil olunmıyan maddesini muaddil ahiren yapılan ayrı bir ka-

nuna müstenittir. Bu kanunla lâğvetmek istediğimiz iki maddelik kanunda harcırabın derece ve nispeti hakkında bir şey yoktur.

İSMET B. (Çorum) — Benim hatırıma gelen tefsir değildir, karardır.

ALİ SÜRURİ Ef. — Hayır efendim.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim ikinci maddenin son fıkrasında «Üç aydan fazla mezuniyet alan veya mezuniyetini tecavüz ettirenlerin fazla müddete ait tahsisatları kısmıyevm hesabıyla kat'olunur» diyor. Binaenaleyh yine bir arkadaşımıza beş ay izin versek beş ay izin verdiğimizize nazaran tahsisatı nasıl vereceksiniz ve tahsisatını niçin vermiyoruz?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim yine demin arz ettiğim mesele çıkıyor. Meseleyi tekrar ediyorum. Eğer beş ay mezuniyet alan arkadaşımız mâzereti katiye ve mübreme üzerine alıyorsa, arz ettiğim veçhile Meclisi Âli şimdiye kadar olduğu gibi o fazla müddet için de tahsisat verilmesini ayrıca bir kararla kabul eder. Yok eğer alelâde dairei intihabiyesine gidiyorsa tahsisatı üç ay için verilir. Fazlası kabul edilmez. Yani üç aydan fazla mezuniyetler için şimdiye kadar cari ve müteamil olan usul bâkidir. Tebdil edilmiş değildir. (Müzakere kâfi sesleri)

NECİB B. (Ertuğrul) — Usulüne tevfikandan maksat nedir?

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamlı) — Arz edeyim efendim. Nisabı müzakerenin muhafaza olunması, mezuniyet talebeden arkadaşların evvelâ Divanı Riyasete müracaat etmesi, ondan sonra Heyeti Umumiyeye sevk edilerek müzakere edilmesi gibi şeylerdir.

TAHSİN B. (İzmir) — Kâfi söz ettik, muttali olduk.

HACI BEKİR Ef. (Konya) — Teşkilâtı Esasiye Kanunu mucibince Teşrinisani sene başı olduğuna göre Kânunuevvelde, Kânunusanide mezuniyet alanlar tam tahsisatla mı mezun olacaktır? Yoksa... (Gürültüler)

ALİ SÜRURİ Ef. — Cevap vereyim efendim. «Senebaşı Teşrinisani iptidasıdır.» fıkrası Heyeti Celilenin kararıyla tayıyilmeseydi şüphesiz vâriti ve ben de müspet tarzda zatîâlinize cevap verecektim. Fakat Heyeti Celile o fıkrayı tayıyetmiştir. Binaenaleyh bu kanun Marttan itibaren me-

riyülicra olacaktır. Şu halde Marttan evvele kadar, daha doğrusu, bu kanunun meriyetine kadar mezun bulunanlar ancak nısıf tahsisat alırlar. (Kâfi sesleri)

REİS — Efendim başka söz alan yoktur. Müzakerenin kifayetini reyî âlilerine vaz'edeceğim. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür. Takrirler okunacaktır.

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin üçüncü fıkrasının evveline (her hangi bir sebeple) cümlesinin ilâvesiyle fıkranın berveçhi âti tadilini teklif eylerim.

Yozgad

Süleyman Sırrı

Her hangi bir sebeple üç aydan fazla mezuniyet alan ve mezuniyetini tecavüz ettirenlerin ilâh...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim Şükrü Bey biraderimiz esbabı mucibesini izah ettiler. Yalnız (Her hangi bir sebeple) cümlesi ilâve edilirse...

REİS — Süleyman Sırrı B. (Her hangi bir sebeple mezuniyetini tecavüz ettirenler denilmesini) yani (her hangi bir sebeple) cümlesinin ilâvesini teklif ediyorlar. Bu tadilnameyi nazarı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsın! Nazarı dikkate alınmadı.

(İkinci madde tekrar okundu)

REİS — Maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

NECİB B. (Ertuğrul) — İkinci fıkrası vardır. Maddenin yarısı okundu.

REİS — Tamamiyle okundu.

MADDE 3. — 9 Cemazüyahir 1339, 17 Şubat 1337 tarihli Kanun mülğadır.

REİS — Üçüncü madde hakkında söz istiyen var mı? Üçüncü maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — İşbu kanunun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

(Taksit meselesi nasıl oldu? Sesleri)

REİS — Reddedildi.

EMİN B. (Canik) — Bu kanunun Mart bir den itibaren meriyülicra olması lâzımgelir.

OSMAN B. (Kayseri) — Arkadaşlar, mezuniyet alan arkadaşlarımız mağdur oluyorlar. Şu

kanun muahher oluyor. Onun için bir Marttan mer'i olursa doğru olur. (Doğru, sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. — Efendim zaten Heyeti Celilenin müzakeresinde tebellûr eden fikre göre bu kanunun Marttan itibaren tatbik olunacağı anlaşılıyor. Binaenaleyh onun için haliyle ipka edelim. Marttan itibaren tatbik olunur. İsterse-niz tasrih buyurunuz, encümen itiraz etmez.

REİS — Efendim encümen mazbata muhar-ri «Bir Marttan itibaren meriyülicra olabilir» diyor. Binaenaleyh maddeyi «İşbu kanun 1 Mart 1339 tarihinden itibaren meriyülicradır» şeklinde kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — İşbu kanun Büyük Millet Mec-lisi tarafından icra olunur.

REİS — Efendim Beşinci madde hakkında söz istiyen var mı? Aynen kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

OSMAN B. (Lâzistan) — Reis Bey iki keli-me söyleyeceğim. Buna aidiyeti yoktur. Heyeti Celileniz karar versin de ondan sonra. Burada bir tefsiri kanuni çıkmaması yüzünden dört beş bin kişi hâli ıstırapta. Bugün seri işlerin çık-masından cesaret alan arkadaşınız sizden bir şey rica edecek. Teklif edeceğim şey esasen bir tef-sirdir. Müzakereye lüzum yoktur. Heyeti Celile-niz karar vermişsiniz ve demiştiniz ki, İstanbul'da açıkta kalan memurinin mazuliyet maaşları 1336 senesindeki maaşlarına nispeten verilir. Sonra bir mesele çıktı. Pekâlâ o miktar üzerin-den maaş vereceğiz. Fakat 1336 senesinden bu-güne kadar bu adam müstahdemdir, bugüne ka-dar istihdam edilen bu adamın hayatı memuri-yetine bu müddetin taallûku var mıdır, yok mu-dur? Bu yüzden tehhür vâkı oluyor. Bu husus için tefsir şeklini encümen de kabul etmiştir. He-yeti Celilenizden resmen geçmesi lâzımdır. Bu-nun ruznameye alınıp müzakeresine geçilmesini teklif ediyorum ve müzakeresi de bir çeyrek saatlik meseledir. 5 - 6 bin kişinin hayatına ta-allûk ediyor ve bu yüzden İstanbul'da bulu-anlar, mustarip bir halde bulunuyorlar. Çok rica ederim, şimdi müzakere edelim.

FEYYAZ ALİ B. (Yozgad) — Nisabı mü-zakere Kanunu hakkında bir şey arz edeceğim. Bu kanun esasen mevcudolan bir kanunu tefsir mahiyetindedir. Tahsisatı munzamma istemiyor. Bunu doğrudan doğruya reye vaz'etmek kifa-

yet eder. Tâyni esami ile reye vaz'etmeye lü-zum yoktur. Reyi işari kâfidir.

REİS — Efendim, Osman Beyin teklifi, bir tefsir varmış bunun şimdi müzakeresini istiyor, fakat bunun bugün müzakeresine imkân yok-tur. Bunu âti celsede...

OSMAN B. (Lâzistan) — Cumartesi.

• REİS — Cumartesi yok. Âti celsede takdi-men müzakeresini kabul edenler ellerini kaldır-sın. Kabul edilmiştir.

Nisabı müzakere Kanununun tadili hakkın-daki Kanunu tâyni esami ile reye vaz'ediyorum. Reyinizi istimal zuyurunuz.

EMİN B. (Erzincan) — Tâyni esamiye lü-zum yoktur. Bütçeye fazla bir para zammola-cak değildir.

TAHSİN B. (Maraş) — Zammedilecek efendim, mezuniyet alındığında tam tahsisat verilecek.

REİS — Üç kanun vardır. Tâyni esami ile reye vaz'edeceğiz. Halen müzakere ettiğimiz kanunun ... (Gürültüler) Efendim, ben böyle olursa müzakereyi kat'edeceğim. Böyle müza-kere olamaz.

Efendim, bunda filhakika bir teddid tahsi-sat yoktur. Fakat on beş imzalı bir takrir var-dır. Tâyni esami ile reye vaz'etmeye mecbu-rum. Reye vaz'ettiğim şudur : Tahsisata müta allik şimdi yeni müzakere ettiğimiz kanundur. Nisabı müzakere Kanunudur. Reylerinizi isti-mal buyurunuz. Reylerini vermiyenler varsa lûtfen reylerini versinler. Efendim, beş dakika dinleyiniz. Tâyni esami ile reye vaz'edilecek işlerimiz vardır. Çok rica ederim dağılmıyalım. Şark Demiryolları Kanunu vardır. Onu reyi âlinize vaz'ediyorum. Reylerinizi lûtfen istimal buyurunuz. Müsaade ediniz. efendim. İstihsah âra hitam buldu. Şimdi efendim Meclis bütçe-sine tahsisatı munzamma olarak altmış bin lira için tâyni esami talebediyoruz. Daha işimiz var. Lûtfen dağılmıyalım. Efendim, başka rey ver-miyenler varsa lûtfen versinler. Nisabı müza-kere Kanununun 6 ncı ve 8 ncı maddelerini muaddil kanuna iştirak eden zevatın adedi 194. Muamelei nisap tamamdır. 129, kabul, 53 ret, 12 müstenkife karşı 129 reyle kanun kabul edilmiştir.

Havaliyi Şarkıye Demiryollarının 1339 se-nesi Bütçe Kanunu ile Nafia Vekâleti bütçesi-

ne iki yüz bin lira tahsisat vaz'ına dair Kanunu bir tâyini esami ile reye koymuştum, reye iştirak eden zevatın adedi 168 muamelei nısap tamamdır. 3 ret 5 müstenkife karşı bu iki kanun 160 reyle kabul edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesine altmış bin lira ilâvesine dair kanuna iştirak eden zevatın adedi 169, muamelei nısap tamamdır. 15 ret, 4 müstenkife karşı 150 reyle kabul edilmiştir.

Efendim, müsaade ediniz; Fuad Beyin beş ay müddeti mezuniyeti meselesi vardır. Üç ayını şimdi kabul ettiniz. İki ayı kaldı. Şimdi Amerika'ya vatani bir iş için gidiyor. İki aylık tahsisatı tâyini esamiyle reyinize vaz'ediyorum. Reylerinizi istimal buyurunuz.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Arkadaşlar demin de arz ettim ki Nıسابı müzakereyi muaddil Kanunun ikinci maddesi dolayısıyla bu gayet çirkin bir manzara arz etmektedir. Sebebi bir arkadaşımız mazeretine binaen tabip raporu ile veya esbabı mazerete binaen kim daha çok arkadaşlarımı görüyor, tesir yapabiliyorsa...

NECİB B. (Ertuğrul) — Tesire tâbi değiliz...

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Müsaade ediniz. Rica ederim size ispat edeyim. Hacı Tefik Efendi müracaat etti. Verdik. (Kozan) Fikret Bey de müracaat etti, vermediniz. Daha dün bu misal cereyan etmiştir. İkisinin raporu da aynı derecede idi. Binaenaleyh, bunu da salim bir kayda raptetmek lâzımdır. Bu da şu suretle olabilir. Mazereti meşruası tahakkuk edenler hakkında Divanı Riyaset veya Meclisi Âli bir kanun yapar. Ona göre hareket edilir, hepsi alır, diğeri almaz. Birisi Cehenneme, diğeri Cennete! Bu doğru değildir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim Fuad Bey biraderimizin mazereti şahsi değildir. Hidematı vataniye için Himayei Etfal tarafından memur tâyin edilmiş ve bütün masarifatını orası verecektir. Halbuki yetimlerin parasından masarifi ediyoruz. Arkadaşımızın vazifesi hidematı vataniyeye aidolacaktır. Vatani bir meseleye aid olduğu için zannedersen, tam tahsisat itası kabul edilirse isabet edilecektir. Şahsı ile karıştırmayalım. Pek mühim bir vazife ile gidecektir. Kabulünü rica ederim.

REİS — Efendim lütfen reylerinizi istimal buyurunuz.

Efendim, reyler toplanıncaya kadar bir taktırir var. Okuyalım. (İnsaf ediniz sesleri)

14. — *Karahisarı Şarki Mebusu Ali Süruri Efendinin, mebusların senevi tahsisatının dört taksitte itasının usul ittihazına dair taktıriri*

REİS — Efendim tahsisatı seneviyenin üç ayda bir olmak üzere dört taksitte verilmesinin usul ittihazına Heyeti Umumiyece karar verilmesinin Divanı Riyasete tebliğine dair Karahisarı Şarki Mebusu Ali Süruri Beyin taktıriri var.

Riyaseti Celileye

Tahsisatı seneviyenin üç ayda bir olmak üzere dört taksitte itasının usul ittihazına Heyeti Umumiyece karar verilerek Heyeti İdareye tebliği keyfiyet olunmasını teklif ederim.

Karahisarı Şarki Mebusu
Ali Süruri

(Üç ayda, üç ayda sesleri)

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Arkadaşlar zannediyorum ki bu muvafık olmayacak. Vaziyetimizi nazarı itibara alırsanız bir kısmı arkadaşlar bunu toptan alacaklardır. Hayatımızda muntazam bir bütçe sahibi olarak iktisat hayatımıza sahibolsak doğru olabilir. Samimi söylüyorum. Fakat arkadaşların bir kısmı bunu aldığı vakitte emin olunuz, defaten sarf edeceklerdir. Hiç olmazsa Meclisin nıسابını temin etmek üzere bunun her halde taksitle verilmesini muvafık görmeniz Heyeti Umumiyenizin menfaati icabatındandır.

REİS — Dört taksitte verilmesinin usul ittihazını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Dört taksit kabul edilmiştir ve bu usul ittihaz edilmiştir. (Ekseriyet yok sesleri)

İSMET B. (Çorum) — Arkadaşlar! Gayet mühim bir ricam var. Biz bugün şu kanunları kabul ederken tabiidir ki, bir maslahatı, bir haceti ifa ediyoruz. Şuna şüphe yoktur. Fakat üç senedir, üç yüz milyon lira para tediye eden, bütçeleri temin eden bu halkın Sakarya Muharebesinde yaptığı fedakârlığa mukbil ve tekâlifi milliye fedakârlığına karşı ancak üç milyon lira olarak iade etmek için birçok arkadaşlarımız teklif edip de Müdafaa-i Milliye Vekâletinin yapmış olduğu kanun lâ-yihası Muvazene-i Maliye Encümenince tadilen kabul edildi ve mütacelen ruznameye alındığı halde,

yani üç yüz milyon liralık fedakârlık eden halkın üç milyonunun iadesine dair olan kanunun tercihan müzakeresini teklif ediyorum. (Kabul sadaları) Bu kanunun tabedilerek celsei âtiyede, isterseniz şimdiki celsede müzakeresini intacedelim.

REİS — Efendim İsmet Bey izah ettiler. Cidden umumi ve şümüllü bir şeydir. Binaenaleyh celsei âtiyede her şeye takdimen müzakeresini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. İttifakla kabul edilmiştir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Beyefendiler böyle her şey takdimen ve tercihan olacak olursa nasıl olur?

REİS — İki ay müddetle ve tam tahsisatla Amerika'ya gitmek üzere mezuniyet talebinde bulunan Bolu Mebusu Fuad Beyin mezuniyeti için reye iştirak eden (103) zat, (83) kabul, ekseriyet kabul etmiştir. Fakat nıسابı ekseriyet yoktur.

Efendim bu seneki mesaimiz geçen seneye nazaran fazladır. Geçen seneki hesabını kat'etmek için aklâm birkaç gün istirahat muhtaçtır ve son zamanlarda mütemadi içtimalar oldukça hepimizi de yordu. Encümenlerin senei sabıka muamelâtını almak, hesabını kat'etmek için aklâm istirahat muhtaçtır. Daha birçok mühim vezaif de vardır. Binaenaleyh tensesibederseniz 19 Mart Pazartesi günü içtima etmek üzere...

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Arkadaşların Ankara'yı terk etmemelerini de tebliğ buyurunuz.

REİS — Veyahut muvafık görürseniz 17 Mart Cumartesi günü içtima edilsin. İhtimal Fevkalâde içtima olması mümkündür. Onun için Ankara'yı terk etmemenizi rica ederim. 17 Mart Cumartesi günü içtima etmek üzere Celsei tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat : 6,00

Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesine altmış bin lira ilâvesi hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Refik Şevket B. (Saruhan), Esad B. (Mardin), Ziyaeddin B. (Sivas), İsmail B. (Erzurum), İsmail Subhi B. (Burdur), Sadeddin B. (Menteşe), Abdülhak Tevfik B. (Dersim), Hasan Sıddık B. (Van), Abdülgafur Ef. (Karesi), Nâfiz B. (Canik), Ragıb B. (Kütahya), Ali Rıza Ef. (Amasya), Nebizade Hamdi B. (Trabzon), Dr. Fikret B. (Kozan), Âtîf B. (Bayezid), Tahsin B. (Aydın), Ziya B. (Kângır), Dr. Ali Haydar B. (Gene), Tevfik B. (Erzincan), Hakkı B. (Van), Rasih Ef. (Antalya), Ahmed Mazhar B. (İstanbul), Tunah Hilmi B. (Bolu), Abdullah Ef. (Sinob), Memduh Needet B. (Karahisarî Şarki), Edhem Fehmi B. (Menteşe), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Ali Rıza B. (Kars), Hacı Tâhir Ef. (İsparta), Rifat B. (Tokad), Ahmed Şükrü B. (İstanbul), Osman Kadri B. (Muş), Behcet B. (Kângır), Şükrü B. (Bolu), Mehmed Emin B. (Ergani), Necib B. (Ertuğrul), Âtîf B. (Kayseri), Hacı Feyzi B. (Elâziz), Ali Cenani B. (Gazianteb), Yahya Galib B. (Kırşehir), Rıza Vamık B. (Sinob), Faik B. (Edirne), Osman Nuri B. (Bursa), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Tahsin B. (İzmir), Abdullah Ef. (Bolu), Hüseyin B. (Kozan), Derviş B. (Mardin), Rasim B. (Elâziz), Mehmed B. (Gümüşane), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Operatör Emin B. (Bursa), Ahmed Fevzi Ef. (Batum), Mahmud Said B. (Muş), Sıdkı B. (Malatya), Ali B. (Karahisarî Sahib), Yasin B. (Oltu), Hüseyin B. (Elâziz), Hafız İbrahim Ef. (İsparta), Hacı Mustafa Sabri Ef. (Siird), Mustafa Ağa (Dersim), Mahmud B. (Ergani), Sabit B. (Kayseri), Hafız Hamdi B. (Biga), Hasan Tahsin B. (Antalya), Cavid B. (Kars), Hasan B. (Trabzon), Nuri B. (Bolu), Hüseyin Hüsnü Ef. (İstanbul), Fahreddin B. (Kars), Rasim B. (Cebelibereket), Halil B. (Ertuğrul), Ahmed Nuri Ef. (Batum), Hâfız Mehmed B.

(Trabzon), Hüseyin B. (Erzincan), Said B. (Kângır), Hulûsi B. (Karahisarî Sahib), Mehmed Sırrı B. (Siverek), Ali Şükrü B. (Trabzon), Emin B. (Erzincan), Şevket B. (Bayezid), Mustafa Hulûsi B. (Karahisarî Sahib), Tufan B. (Hakkâri), Necati Ef. (Lâzistan), Celâl B. (Gene), Süleyman B. (Canik), Refik B. (Konya), Şeyh Servet Ef. (Bursa), İbrahim B. (Mardin), Resul B. (Bitlis), Pozan B. (Urfa), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Hamdi B. (Canik), Midhat B. (Mardin), İsmail Remzi Ef. (İsparta), Ferid B. (Çorum), Yusuf Ziya B. (Mersin), İhsan B. (Cebelibereket), Tahsin B. (Maraş), Hasan Sıddık B. (Van), Dr. Fuad B. (Bolu), Hüsrev Sâmi B. (Eskişehir), Akif B. (Batum), Hacı Ahmed Hamdi Ef. (Muş), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Süleyman Necati B. (Erzurum), Reşad B. (Saruhan), Şükrü B. (Canik), Hasan Basri B. (Karesi), İbrahim B. (Karesi), Hasib B. (Maraş), Numan Usta (İstanbul), Feyyaz Âli B. (Yozgad), Neemeddin B. (Siird), Mustafa Taki Ef. (Sivas), Hasan Ef. (Denizli), Abdülgani B. (Siverek), Ahmed B. (Yozgad), Rıza B. (Muş), Sadık B. (Kırşehir), Recai B. (Trabzon), Sadullah B. (Bitlis), Esad B. (Lâzistan), Muhiddin Baha B. (Bursa), Mehmed B. (Biga), Sıddık B. (Çorum), Necib B. (Mardin), Mustafa Necati B. (Saruhan), Emin Ef. (Aydın), Cevad Abbas B. (Bolu), Asım B. (Erzurum), Nâdir B. (İsparta), Arif B. (Konya), Dursun B. (Çorum), Ali Süruri Ef. (Karahisarî Şarki), Ali Rıza Ef. (Batum), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Hacı Arif B. (İstanbul), Necati B. (Bursa), Naci B. (Elâziz), Kadri B. (Siird), Hakkı Hami B. (Sinob), Dr. Abidin B. (Lâzistan), Mustafa Kemal B. (Ertuğrul), Haydar B. (Van), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Osman B. (Kayseri)

(Reddedenler)

Neşet B. (Kângır), Nusrat Ef. (Erzurum), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Sabri B. (Kastamonu), Hacı Bekir Ef. (Konya), Dr. Refik B. (Bayezid), Hamid B. (Biga), Şemseddin Ef.

(Ankara), Emin B. (Canik), İsmet B. (Çorum), Dr. Mustafa B. (Kozan), Sâmi B. (İçel), Hüsrev B. (Trabzon), Rifat Ef. (Konya), Nebil Ef. (Karahisarî Sahib)

Ali B. (Amasya), Ömer Lûtfi B. (Amasya), | Salih Ef. (Siird), Hacı Nuri B. (Siird)

Havali Şarkıye Demiryollarının 1339 senesi Bütçe Kanunu ile Nafia Vekâleti bütçesine iki yüz bin lira tahsisat vaz'ına dair kanunlara verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Reşad B. (Saruhan), Şükrü B. (Bolu), Hak-
kî Hâmi B. (Sinob), Hüseyin Ef. (Denizli), Hü-
seyin Avni B. (Erzurum), Emin Ef. (Aydın),
Süleyman Necati B. (Erzurum), Dr. Fikret B.
(Kozan), Rifat Ef. (Konya), Edhem Fehmi B.
(Menteşe), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Hafız
Hamdi B. (Biga), Ali Cenani B. (Gazianteb),
Cevad B. (Bolu), Neşet B. (Kângırı), Ali Rıza
Ef. (Amasya), Necib B. (Ertuğrul), Şükrü B.
(Canik), Haydar B. (Van), Nusrat Ef. (Erzu-
rum), Ali Süruri Ef. (Karahisar Şarki), Sadul-
lah B. (Bitlis), Abdülğani Ef. (Siverek), Şevket
B. (Bayezid), Yasin B. (Oltu), Dr. Ali Haydar
B. (Gene), Hacı Arif B. (İstanbul), Dr. Musta-
fa B. (Kozan), Abdülğafur Ef. (Karesi), Opera-
tör Emin B. (Bursa), Hafız İbrahim Ef. (İspar-
ta), Vâsıf B. (Sivas), Feyyaz Âli B. (Yozgad),
Mehmed Nâdir B. (İsparta), Ragıb B. (Kütah-
ya), Naci B. (Elâziz), Tahsin B. (Aydın), Ziya-
eddin B. (Sivas), Sabit B. (Kayseri), Rasim B.
(Elâziz), Necib B. (Mardin), Mahmud Said B.
(Muş), Hacı Ahmed Hamdi Ef. (Muş), Nafiz B.
(Canik), İbrahim B. (Karesi), Hacı Feyzi B.
(Elâziz), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Şemsed-
din Ef. (Ankara), Celâl Nuri B. (Gebolu), Sa-
dık B. (Kırşehir), Mehmed Hamdi Ef. (Adana),
Âtîf B. (Kayseri), Hacı Mustafa Sabri Ef. (Si-
ird), Şeyh Servet Ef. (Bursa), Ahmed Hilmi B.
(Kayseri), Refik B. (Konya), Fahreddin B.
(Kars), Kadri B. (Siird), Refik Şevket B. (Sa-
ruhan), Mîdhat B. (Mardin), Mazhar Müfid B.
(Hakkâri), Mahmud B. (Ergani), Yahya Galib
B. (Kırşehir), Ali Rıza Ef. (Batum), Cevdet B.
(Kütahya), Tufan B. (Hakkâri), İhsan B. (Ce-
belibereket), Mustafa Kemal B. (Ertuğrul), Beh-
cet B. (Kângırı), Âtîf B. (Bayezid), Ziya B.
(Kângırı), Sâmî B. (İçel), Pozan B. (Urfa),
Reşul B. (Bitlis), Hüseyin B. (Elâziz), Asım B.
(Erzurum), Ali Rıza B. (Kars), Ahmed B. (Yoz-
gad), Sıddık B. (Çorum), Hasan Basri B. (Kare-
si), Kâzım Hüsnü Ef. (Konya), Rıza Vamık B.

(Sinob), Dr. Refik B. (Bayezid), Hasan B.
(Trabzon), Hacı Âtîf Ef. (Ankara), Ali Şükrü
B. (Trabzon), Hulûsi B. (Karahisar Sahib),
Tevfik B. (Erzincan), Hacı Tahir B. (İsparta),
Celâl B. (Gene), Nuri B. (Bolu), Operatör Emin
B. (Bursa), Hüsrev Sâmî B. (Eskişehir), Sıdkı
B. (Malatya), Hamdi B. (Canik), İsmail Remzi
Ef. (İsparta), Hacı Nuri B. (Siird), Zamir B.
(Adana), Emin B. (Canik), Hüseyin Ef.
(Kozan), Numan Usta (İstanbul), Rifat
B. (Tokad), Neemeddin B. (Siird), Sa-
ri B. (Kastamonu), Tunalı Hilmi B. (Bolu),
Mustafa Necati B. (Saruhan), Hafız Mehmed B.
(Trabzon), İsmail Subhi B. (Burdur), Rasim B.
(Sivas), Hasib B. (Maraş), Nebizade Hamdi B.
(Trabzon), Bahri B. (Yozgad), İsmail B. (Erzu-
rum), Hasan Tahsin B. (Antalya), Abdülhak
Tevfik B. (Dersim), Hüsrev B. (Trabzon), Meh-
med B. (Biga), Ahmed Nuri Ef. (Batum), Feyzi
B. (Diyarbakir), Halil B. (Ertuğrul), Süleyman
B. (Canik), Said B. (Kângırı), Dr. Âbidin B.
(Lâzistan), Fevzi B. (Batum), Hacı Süleyman
Ef. (İzmir), Faik B. (Edirne), Dr. Fikret B.
(Kozan), Necati Ef. (Lâzistan), Hüseyin Hüsnü
Ef. (İstanbul), Esad B. (Mardin), Mustafa Feh-
mi Ef. (Bursa), Ferid B. (Çorum), Dr. Fuad B.
(Bolu), İsmet B. (Çorum), Hasan Sıddık B.
(Van), Salih Ef. (Siird), Osmanzade Hamdi B.
(Ertuğrul), Necati B. (Bursa), Ali Fuad Pş.
(Ankara), Abdülğani B. (Muş), Mehmed Şükrü
B. (Karahisar Sahib), Tahsin B. (Maraş), Mus-
tafa Durak B. (Erzurum), Tahsin B. (İzmir),
Kadri B. (Diyarbakir), Cavid B. (Kars), Devriş
B. (Mardin), Hakkı B. (Van), Eyub Sabri B.
(Eskişehir), Mustafa B. (Tokad), Memduh Nec-
det B. (Karahisar Şarki), Hacı Mustafa Ef.
(Ankara), Ruşen B. (Gümüşane), Hamid B. (Bi-
ga), Yusuf Ziya B. (Mersin), Abdullah Ef. (Bo-
lu), Recai B. (Trabzon), Osman Nuri B. (Bur-
sa), Mustafa Hulûsi B. (Karahisar Sahib), Mus-
tafa Taki Ef. (Sivas),

(Reddedenler)

Nobil Ef. (Karahisarı Sahib), Arif B. (Konya), Osman B. (Kayseri)

(Müstenkifler)

Emin B. (Erzincan), Rıza B. (Muş), Rasim B. (Cebelibereket), Ali B. (Amasya), İbrahim B. (Mardin)

Nisabı Müzakere Kanununun altıncı ve sekizinci maddelerini muaddil Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Sadettin B. (Menteşe), Osman Kadri B. (Muş), Tevfik B. (Erzincan), Ziya B. (Kângırı), Mustafa Hulûsi B. (Karahisarı Sahib), Ali B. (Karahisarı Sahib), Salih Ef. (Siird), Ahmed B. (Yozgad), Pozan Ef. (Urfa), Hasan Ef. (Denizli), Said B. (Kângırı), Dursun B. (Çorum), Dr. Ali Haydar B. (Genç), Abdülgani B. (Siverek), Sadullah B. (Bitlis), Rasim B. (Cebelibereket), Mehmed B. (Biga), Necati B. (Bursa), Ragıb B. (Kütahya), Hacı Tahir Ef. (İsparta), Cevdet B. (Kütahya), Resul B. (Bitlis), Mustafa Kemal B. (Ertuğrul), Rifat B. (Tokad), Sırrı B. (İzmit), Mehmed Emin B. (Ergani), Feyzi B. (Diyarbakir), Necmeddin B. (Siird), Celâl B. (Genç), Hasib B. (Maras), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Hacı Ahmed Hamdi Ef. (Muş), Ali B. (Amasya), Fahreddin B. (Kars), Mustafa B. (Tokad), Kadri B. (Diyarbakir), Necib B. (Ertuğrul), İsmail Subhi B. (Burdur), Cavid B. (Kars), Tunah Hilmi B. (Bolu), Hüsrev Sâmî B. (Eskişehir), Rıza Vamik B. (Sinob), Cevad Abbas B. (Bolu), Yunus Nâdi B. (İzmir), Devriş B. (Mardin), Osman Nuri B. (Bursa), Faik B. (Edirne), Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), Fevzi B. (Batım), Ahmed Şükrü B. (İstanbul), Tahsin B. (Aydın), Mahmud Said B. (Muş), Yusuf Ziya B. (Mersin), Hacı Mustafa Sabri Ef. (Siird), Halil B. (Ertuğrul), Hüseyin B. (Erzincan), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Mehmed Nâdir B. (İsparta), Hamdi B. (Canik), Sıdkı B. (Malatya), Süleyman Neca-

ti B. (Erzurum), Kadri B. (Siird), İsmail Remzi Ef. (İsparta); Recai B. (Trabzon), Emin B. (Erzincan), Osman B. (Kayseri), Osman Fevzi Ef. (Erzincan), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Şükrü B. (Bolu), Esad B. (Mardin), Dr. Fikret B. (Kozan), Mustafa B. (Dersim), Ali Rıza Ef. (Batım), Siddık B. (Çorum), Mehmed B. (Gümüşane), Osmanzade Hamdi B. (Ertuğrul), Abdullah Ef. (Sinob), Abdullah Ef. (Bolu), Tahsin B. (İzmir), Feyyaz Âli B. (Yozgad), Âtîf B. (Bayezid), Hafız Mehmed B. (Trabzon), Hacı Âtîf Ef. (Ankara), Naci B. (Elâziz), Mahmud B. (Ergani), Hacı Nuri B. (Siird), Dr. Abidin B. (Lâzistan), Rıza B. (Muş), İsmail B. (Erzurum), Hacı Feyzi B. (Elâziz), İbrahim B. (Mardin), Memduh Necdet B. (Karahisarı Şarki), Celâl Nuri B. (Gelibolu), İbrahim B. (Karesi), Necib B. (Mardin), Edhem Fehmi B. (Menteşe), Mehmed Sırrı B. (Siverek), Sadık B. (Kırşehir), Ziyeddin B. (Sivas), Yahya Galib B. (Kırşehir), Tufan B. (Hakkâri), Ahmed Nuri B. (Batım), Ali Rıza B. (Kars), Süleyman B. (Canik), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Hasan B. (Trabzon), Şeyh Servet Ef. (Bursa), Ruşen B. (Gümüşane), Hulûsi B. (Karahisarı Sahib), Hafız Hamdi B. (Biga), Necati Ef. (Lâzistan), Rasim B. (Elâziz), Abdülgani B. (Muş), Bahri B. (Yozgad), Midhat B. (Mardin), Abdülhak Tevfik B. (Dersim), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Akif B. (Batım)

(Reddedenler)

Mustafa Durak B. (Erzurum), Ali Rıza Ef. (Amasya), Refik Şevket B. (Saruhan), Zamir B. (Adana), Neşet B. (Kângırı), Muhiddin Baha B. (Bursa), Rifat Ef. (Konya), Hakkı B. (Van), Hüseyin Hüsnü Ef. (İstanbul), Hacı Bekir Ef. (Konya), Ali Şükrü B. (Trabzon), Hasan Tahsin B. (Antalya), Ali Fuad Pş. (Ankara), Asım B. (Erzurum), Dr. Mustafa B. (Kozan), Hasan Sıddık B. (Van), Hasan B. (Elâziz), Şemseddin Ef. (Ankara), Ali Rıza Ef. (Amasya), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Reşad B. (Saruhan), İsmet B. (Çorum), Mehmed Şükrü B. (Karahisarı Sahib), Şükrü B. (Canik), Kâzım Hüsnü B. (Konya), Nafiz B. (Canik), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), Musa

Kâzım Ef. (Konya), Şevket B. (Bayezid), Ârif B. (Konya), Hilmi B. (Ankara), Tahsin B. (Maraş), Hasan Basri B. (Karesi), Abdülgafur Ef. (Karesi), Dr. Refik B. (Bayezid), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Mehmed Hamdi Ef. (Adana), Nuri B. (Bolu), Mustafa Taki Ef. (Sivas), Haydar B. (Van), Sabit B. (Kayseri), Sabri B. (Kastamonu), Operatör Emin B. (Bursa), Osman B. (Lâzistan), Sâmî B. (İçel), İhsan B. (Cebelibe- reket), Husrev B. (Trabzon), Emin Ef. (Ay- dın), Âtîf B. (Kayseri), Ahmed Hilmi B. (Kay- seri), Emin B. (Canik), Hakkı Hâmi B. (Si- nob)

(Müstenkipler)

Hamdi B. (Canik), Numan Usta (İstanbul), Mustafa Necati B. (Saruhan), Hafız İbrahim Ef. (İsparta), Behcet B. (Kângırı), Ali Cenan- ni B. (Gazianteb), Yasin B. (Oltu), Mazhar

Müfid B. (Hakkâri), Yusuf B. (Denizli), Hulûsi Ef. (Kastamonu), Hacı Arif B. (İstanbul), Dr. Tefvik B. (Menteşe)

İçtimai âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası

2. — Evrakı vâride

Arazi Kanunnamesinin 23 ncü maddesiyle Tapu senedatı hakkındaki Talimatnamenin se- kizinci bendinin tadil'ne dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahai kanuniye

Meleköy Telgraf Müdürü sâbıkı Recep Efen- dinin bakıyei müdeti cezaiyesinin affına dair Heyeti Vekilden mevрут lâyhahai kanuniye

Müskirat imali maddesinden maznununaley- hima Geredeli Habibe ile Dilber'in mücazâtı mahkûmelerinin aflarına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahai kanuniye

Kütahya'nın Altıntaş karyesinden Alioğlu Mahmud'un bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair lâyhahai kanuniye

Usulü muhakematı cezâiye Kanununun ye- dinci maddesinin tadiline dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahai kanuniye

Tâbiyyet Kalemince alınan Taslık hareları- nın beş misline iblâğına dair lâyhahai kanuniye
Cinayetle gıyaben mahkûm eşhasa ait emva- lin sureti idaresine dair Heyeti Vekileden mev- rut lâyhahai kanuniye

Denizlili İbrahim Çavuş hakkındaki hükmün ref'ine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahai kanuniye

Teşkilâtı mahakim ve Usulü muhakematı ce- zâiye kanunlarının bâzı ahkâmının tadiline dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahai kanuniye

Başçavuş Muavini Çerkeşli Mustafa hakkın-

Çaki hükmün ref'ine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahi kanuniye

Seyrisefain İdaresine 1339 senesi için avans itasma dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahi kanuniye

Evkaf Vekâletinin üç aylık muvakkat bütçesin'in gönderildiğine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahi kanuniye

Takdirname Kanununun tefsirine dair Müdafai Milliye tezkeresi

Mâlûlini guzatın terfihi hakkındaki Kanunun tefsirine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi

Ardahan Mebusu Server Beyin, Şeref Malal-yası namıyla bir madalya ihdasına dair teklifi kanunisi

Ardahan Mebusu Server Beyin, Maden ocak-larına dair teklifi kanunisi

Ardahan Mebusu Server Beyin, Petrol imti-yazına dair teklifi kanunisi

Ardahan Mebusu Server Beyin, Fabrika ve maden ocaklarında istihdam edilcek mühendis-lerin tâbiyetlerine dair teklifi kanunisi

Ardahan Mebusu Server Beyin, Baltalık Kanununun süratle müzakeresine dair temenni takriri

Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Beyin, Konya'ya celbedilecek su için Avrupa'dan getirtil-ecek su borularının Gümrük Resminden istis-nasına dair teklifi kanunisi

Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, Trab-zon Gönüllü Taburu Kumandanı Mehmed Atâ Efendiye hidematı vataniye tertibinden maas tahsisine dair teklifi kanunisi

Bayezid Mebusu Şevket Beyin, Bayezid'de bir cami inşası için Evkaf bütçesine üç bin lira vaz'olunmasına dair temenni takriri

Çekirge itlâfi için İktisat Vekâletine otuz bin lira itasına dair Mardin Mebusu Necib Beyle rüfekasının temenni takriri

Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, müsta-hakkı terfi olanların terfi ettirilmesine dair te-menni takriri

Düşman tarafından zarar gören halka emva-li metrukeden muavenet icrasına dair Opera-tör Emin Beyin temenni takriri

Elcezire İstiklâl Mahkemesinin Urfa'ya mu-vasalat eylediklerine dair Heyeti Vekile Riya-seti tezkeresi

Muhakemat Heyeti Âzalığına bir zatın inti-habına dair tezkere

Mezuniyete ve tecavüzü müddete dair Diva-nı Riyaset kararları

Ordunun 1339 senesi hazeri teşkilât kadrola-rının tetkiki için Müdafai Milliye ve Muvaze-nei Maliye encümenlerinden icabeden zevatın izam edilmesine dair Müdafai Milliye Vekâle-ti tezkeresi

Fabrikalar Müdüriyeti hakkındaki Kanun-un bir an evvel müzakeresine dair Müdafai Milliye Vekâleti tezkeresi

Cemiyetler Kanununa bir madde ilâvesi hak-kındaki lâyhahi kanuniyenin tesrii müzakeresi-ne dair Sıhhiye Vekâleti tezkeresi

Haftada iki günün bütçe müzakeresine tah-sisine dair Kütahya Mebusu Cemil Beyin te-menni takriri

Akşam Gazetesinde intişar eden İspirtolu mevad hakkındaki Nizamname münasebetiyle Kastamonu Mebusu Abdükadir Kemalî ve Ca-nik Mebusu Nâfiz Beylerin Heyeti Vekile Rei-siyle bilûmum vekillerden istizah takriri

Artvin'in senei devriyei istihlâsı münase-betiyle mahallinden mevрут telgraf

İptidai mektepleri hakkındaki Vergiye da-ir Heyeti Vekileden mevрут lâyhahi kanuniye

Geçen sene sarf olunamıyan üsera tahsisat-ının bu sene sarfına mezuniyet itasına dair lâyhahi kanuniye

Buhara'da kalmış olan zâbitanın tahsisatı meselesinin halline dair Heyeti Vekile Riyase-ti tezkeresi

Bir haftalık tatil esnasında mezuniyetlerini tecavüz ettiren âzayı kirama dair Karesi Me-busu Basri Beyle rüfekasının takriri

Mazbatalar

Maras İdadisi Ulûmu Riyaziye Muallimi Hayrullah Efendi ailesine maas tahsisine dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Seyrisefain bütçesi hakkında Muvazenei Ma-liye Encümeni mazbatası

İdama mahkûm Siverek'in Hayriye Mahal-lesinden Süleymanoğlu Cemil hakkındaki hük-mün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası

Üç sene küreğe mahkûm Vakfıkebir kaza-sının Marte karyesinden Mahmudoğlu Ali'nin bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair Adli-ye Encümeni mazbatası

Hiyaneti vataniyeden mahkûm Şarköylü Mehmedođlu Hüseyin hakkındaki evrakın Adliye Vekâletine iadesine dair Adliye Encümeni mazbatası

Bolu Mebusu Dr. Fuad Beyin mezuniyeti

esnasında alacağı tam tahsisat meselesi ikinci defa reye konacaktır.

Müzakere edilecek mevad

Tekâlifi Milliye düyunatına dair lâyihai kanuniye

